

T. C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAYNAŞTIRMA ORTAMINDA BULUNAN
3-6 YAŞ İŞİTME ENGELLİ ÇOCUKLARIN
DİL GELİŞİMLERİNDE SANAT VE EL
BECERİSİ ETKİNLİKLERİNİN YERİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Ö. Ayşe GRANİT

ESKİŞEHİR, 1990

Kardeşlerim

Ersin ve Ali'ye

B Ö L Ü M V

Ö Z E T, Y A R G I V E Ö N E R İ L E R

ÖZET

Bu araştırmanın genel amacı Anadolu Üniversitesi'ne bağlı İcem kurumunda, kaynaştırma ortamında, Doğal-İşitsel-Sözel yaklaşımla eğitim gören, 3-6 yaş işitme engelli yuva çocuklarının dil gelişimlerinde, sanat ve el becerisi etkinliklerinin yerinin betimlenmesidir.

Bu betimlemeyi yapabilmek için 3-6 yaş işitme engelli on üç denek kesit alınarak seçilmiş ve çalışma grubumuz oluşturmuştur. Verilerin toplanması için gözlemciler seçilmiş ve kendilerine yönerge verilmiştir.

Deneklerimizin kesme ve yapıştırma, kum, ve serbest sulu boya resim etkinliklerinde, kendine, yaşlılarına ve yetişkinlere yönelik sözel iletişimlerini, verilerin toplanması için, seçilen gözlemciler tarafından kaydedilmiştir.

Toplanmış olan bu verilerin çözümlenmesi ve değerlendirilmesi için Tough'ın(1984) yedi ana madde ve alt maddelerinin-

İ Ç İ N D E K İ L E R

SAYFA

ÖNSÖZ	V
1. ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
2. TABLOLAR LİSTESİ	x
3. ÇİZELGELER LİSTESİ	xii
BÖLÜM	1
I. GİRİŞ	1
Problem	2
Amaçlar	2
Önem	10
Sayıltılar	10
Sınırlılıklar	10
Tanımlar	11
II KAYNAK TARAMA	16
1) Eğitimde sanat ve el becerisi etkinliklerinin dil gelişimindeki yeri ve kullanımı	16
a) Normal yuva çocukları	16
b) İşitme engelli yuva çocukları	21
2) Ülkemizde işitme engelli yuva çocuklarının eği- timinde dil gelişiminde söz konusu olan sanat ve el becerisi etkinlikleri	25
3) Çocuk dilinin betimlenmesi	28

	SAYFA
III. YÖNTEM	33
Araştırma Modeli	33
Denekler	33
1) Deneklerin geldiği ortam	33
2) Deneklerin seçimi	35
Verilerin toplanması	38
Uygulama	40
Verilerin çözümü ve değerlendirilmesi	43
IV. BULGULAR VE YORUM	45
1) 3-6 yaş arası işitme engelli öğrencilerin sanat ve el becerisi etkinliklerinde "kendini koruma ve sürdürme" ana ve alt maddelerinin kullanımı ile ilgili bulgular ve yorumlar.....	45
2) 3-6 yaş arası işitme engelli öğrencilerin sanat ve el becerisi etkinliklerinde "yönetme ve yönlendirme" ana ve alt maddesinin kullanımı ile ilgili bulgular ve yorumlar.....	55
3) 3-6 yaş arası işitme engelli öğrencilerin sanat ve el becerisi etkinliklerinde "şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme" ana ve alt maddelerinin kullanımı ile ilgili bulgular ve yorumlar.....	65
4) 3-6 yaş arası işitme engelli öğrencilerin sanat ve el becerisi etkinliklerinde "geçmiş deneyimlerini rapor etme" ana ve alt maddelerinin kullanımı ile ilgili bulgular ve yorumlar.....	65

rinin kullanımı ile ilgili bulgular ve yorumlar...	76
5) 3-6 yaş arası işitme engelli öğrencilerin sanat ve el becerisi etkinliklerinde "muhakeme yürütme" ana ve alt maddelerinin kullanımı ile ilgili bulgular ve yorumlar.	84
6) 3-6 yaş arası işitme engelli öğrencilerin sanat ve el becerisi etkinliklerinde "olayları önceden tahmin etme" ana ve alt maddelerinin kullanımı ile ilgili bulgular ve yorumlar.....	93
7) 3-6 yaş arası işitme engelli öğrencilerin sanat ve el becerisi etkinliklerinde "yansıtma" ana ve alt maddelerinin kullanımı ile ilgili bulgular ve yorumlar	101
8) 3-6 yaş arası işitme engelli öğrencilerin sanat ve el becerisi etkinliklerinde hayal etme ana ve alt maddelerinin kullanımı ile ilgili bulgular ve yorumlar.....	107
V. ÖZET, YARGI VE ÖNERİLER	116
Özet	116
Yargı	118
Öneriler	119
Eğitim ortamlarına ilişkin öneriler	119
İlerideki çalışmalara yönelik öneriler	120
KAYNAKÇA	122
EKLER	129

EKLER

SAYFA

- EK I.** İşitme engelli 3-6 yaş yuva çocuklarının etkinliklerinde iletişim becerilerini ortaya koyduklarını gösteren fotoğraflar 129
- EK II.** Tough'ın(1984) dil kullanımına ilişkin hazırlamış olduğu yedi ana madde ve bu maddelerin alt maddelerini gösteren kontrol listesi 132
- EK III.** Gözlemcilerin verilen yönergeye göre etkinliklerde (x sütununda) yer alan deneklerin durum içindeki açıklamalarını (y sütununda) yer alan deneklerin esas verici dilleri ve sözce numarası yazılı dökümleri ve araştırmacının bu dkmlerdeki bilgiler ışığı altında Tough'ın(1984) dil kullanımını açısından yararlandığını gösteren maddelerin yazılı dökümleri 137

Ö N S Ö Z

Eğitim ve öğretim çalışmalarında sanat ve el becerisinin önemi en az diğer dersler kadardır ve tartışılmaz. Eğitimin artık yuva yaşı çocuklarına indirgenmediği ve bir yatırım alanı olarak kabul edildiği ülkemizde sanat ve el becerisi çalışmalarının düzenli bir şekilde başlatıldığı kurumlar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olan özel yuvalar, özel kreşler ve ilkokullara bağlı olan yuvalar, Sağlık Bakanlığı'na ve Yükseköğretim Kurumlarına bağlı olan yuvalardadır. Daha sonra orta öğrenimde de devam etmektedir.

Yuva çocuklarında sanat ve el becerisi eğitiminin yaratıcılık, el-göz koordinasyonu, el kaslarını geliştirme, güzel düşünme, estetik kavramlarının ilk temelini verme, paylaşmayı ve yardımlaşmayı öğrenme, sorumluluk yüklenme, karar verme yeteneğini kazanma, duygusal rahatlama gibi yönlerden başka normal çocuklara olduğu gibi işitme engelli çocuklara iletişim becerileri kazandırdığıdır. Ancak bu gün yuvalarda sanat ve el becerisi etkinliklerinde iletişim becerisi hususunun öneminden en yüksek düzeyde faydalanılmamaktadır. Bu araştırmanın amacı sanat ve el becerisi eğitiminin normallere olduğu kadar, işitme engelli yuva çocuklarının dil

gelişimindeki yerini betimlemektir. Eğitimcilere, ailelere daha iyi değerlendirmeleri ve uygun fırsatlar yaratmaları açısından yararlı olabileceği umulmaktadır.

Araştırmanın başlangıcından, bitimine kadar bir çok değerli insanların yardımları olmuştur.

Öneelikle her konuda yardımını esirgemeyen ve bu çalışmanın hazırlanması sırasında her zaman beni destekleyen Danışmanım Sayın Doç.Dr. Ahmet KONROT'a, tez uygulaması için gerekli izni veren ve anlayışı gösteren İÇEM Kurumu Başkanını Öğretim Görevlisi Sayın Morag CLARK ve İçem Müdürü Sayın Ümran TÜFEKÇİOĞLU'na teşekkürü bir borç bilirim.

Uygulamam sırasında çocukların sözel dillerini kaydeden İçem Öğretmeni Melek GÖKCAN, Yuva Öğretmeni Firdevs AKTAN, Ayşen BAFRALIOĞLU ve Yardımcı Öğretmen Durdu ÖZKAN'a ayrıca çocukları istediğim zaman kaynaştırmaya almamda gösterdiği yardım için Yuva Öğretmeni Aliye ERDİKEN'e teşekkür ederim.

Kaynaklarımın temininde canla başla çılaşan TÜBİTAK Kurumu görevlilerine, Yükseköğretim Kurumu Yayın ve Dokümantasyon Daire Başkanı Sayın Nilüfer TUNCER'e ve Anadolu Üniversitesi Merkez Kütüphanesinde görevli Mesut KURUÇAY, Erkut ERDOĞAN ve diğer görevlilere, Hacettepe Üniversitesi'ne bağlı Beytepe Kütüphanesi görevlilerine, fotokopi işlemlerimde bana çok yardımcı olan Orhan Gazi ÖZTÜRK'e, Anadolu Üniversitesi Matbaa Bölümü Başkanı Muhtar ÖZKAPLAN'a, Naci DOĞAN'a ve İsmail Usta'ya teşekkür ederim. Grafiklerimi çizen Raif KARA'ya ve son olarak tezimi daktilo eden Hasan AYDIN'a

teşekkür ederim. Ayrıca tez süresinde İstanbul'dan uzak kaldığım günlerde bana gösterdikleri anlayış için ailelerime sonsuz teşekkürler.

Ayşe GRANİT

Ocak, 1990

ŞEKİLLER LİSTESİ

SAYFA

1. İşitme Engelli 3-6 Yaş Çocuklarının Sanat ve El Becerileri Etkinliklerinde Kendini Koruma ve Sürdürme Amacı ile Sözel Dilden Yararlandıklarını Gösteren Grafik 46
2. İşitme Engelli 3-6 Yaş Çocuklarının Sanat ve El Becerileri Etkinliklerinde Yönetme ve Yönlendirme Amacı ile Sözel Dilden Yararlandıklarını Gösteren Grafik 57
3. İşitme Engelli 3-6 Yaş Çocuklarının Sanat ve El Becerileri Etkinliklerinde Şimdiki Yaşantısındaki Deneyimlerini Rapor Etme Amacı ile Sözel Dilden Yararlandıklarını Gösteren Grafik 66
4. İşitme Engelli 3-6 yaş Çocuklarının Sanat ve El Becerileri Etkinliklerinde Geçmiş Deneyimlerini Rapor Etme Amacı ile Sözel Dilden Yararlandıklarını Gösteren Grafik 78
5. İşitme Engelli 3-6 Yaş Çocuklarının Sanat ve El Becerileri Etkinliklerinde Muhakeme Yürütme Amacı ile Sözel Dilden Yararlandıklarını Gösteren Grafik. 86

6. İşitme Engelli 3-6 yaş Çocuklarının Sanat ve El Becerileri Etkinliklerinde Olayları Önceden Tahmin Etme Amacı ile Sözel Dilden Yararlandıklarını Gösteren Grafik 95
7. İşitme Engelli 3-6 Yaş Çocuklarının Sanat ve El Becerileri Etkinliklerinde Yansıtma Amacı ile Sözel Dilden Yararlandıklarını Gösteren Grafik.. 102
8. İşitme Engelli 3-6 yaş Çocuklarının Sanat ve El Becerileri Etkinliklerinde Hayal Etme Amacı ile Sözel Dilden Yararlandıklarını Gösteren Grafik.. 109

TABLolar LİSTESİ

SAYFA

TABLolar

1. ÖĞRENCİLERİN HAZİRAN AYI 1989 YAŞLARINA
GÖRE EĞİTİM ORTAMLARINA DAĞILIMI 36
2. KENDİNİ KORUMA VE SÜRDÜRMEDE SÖZEL DİLDEN
YARARLANMALARINDA YAŞLAR ARASINDAKİ FARK-
LİLİKLER 49
3. YÖNETME VE YÖNLENDİRMEDE SÖZEL DİLDEN YARAR-
LANMALARINDA YAŞLAR ARASINDAKİ FARKLİLİKLER. 59
4. ŞİMDİKİ YAŞANTISINDAKİ DENEYİMLERİNİ RAPOR
ETMEDE SÖZEL DİLDEN YARARLANMALARINDA
YAŞLAR ARASINDAKİ FARKLİLİKLER 69
5. GEÇMİŞ DENEYİMLERİNİ RAPOR ETMEDE SÖZEL
DİLDEN YARARLANMALARINDA YAŞLAR ARASINDAKİ
FARKLİLİKLER..... 80
6. MUHAKEME KURMADA SÖZEL DİLDEN YARARLANMALA-
RINDA YAŞLAR ARASINDAKİ FARKLİLİKLER 88
7. OLAYLARI ÖNCEDEN TAHMİN ETMEDE SÖZEL DİLDEN
YARARLANMALARINDA YAŞLAR ARASINDAKİ FARKLI-
LİKLER 97

8. YARŞITMA DA SÖZEL DİLDEN YARARLANMALARINDA
YAŞLAR ARASINDAKİ FARKLILIKLAR 104
9. HAYAL ETMEDE SÖZEL DİLDEN YARARLANMALARINDA
YAŞLAR ARASINDAKİ FARKLILIKLAR 111

ÇİZELGELER LİSTESİ

SAYFA

1. Deneklerin yaş ve kodları ile birlikte Tough'ın (1984) dil kullanımına ilişkin kendini koruma ve sürdürme maddesinin alt maddelerinin dökümü..... 50
2. Deneklerin yaş ve kodları ile birlikte Tough'ın (1984) dil kullanımına ilişkin yönetme ve yönlendirme maddesinin alt maddelerinin dökümü..... 60
3. Deneklerin yaş ve kodları ile birlikte Tough'ın (1984) dil kullanımına ilişkin şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme maddesinin alt maddelerinin dökümü 70
4. Deneklerin yaş ve kodları ile birlikte Tough'ın(1984) dil kullanımına ilişkin geçmiş deneyimlerini rapor etme maddesinin alt maddelerinin dökümü..... 81
5. Deneklerin yaş ve kodları ile birlikte Tough'ın (1984) dil kullanımına ilişkin muhakeme kurma maddesinin alt maddelerinin dökümü..... 89

6. Deneklerin yaş ve kodları ile birlikte Tough'ın (1984) dil kullanımına ilişkin olayları önceden tahmin etme maddesinin alt maddelerinin dökümü.. 98
7. Deneklerin yaş ve kodları ile birlikte Tough'ın (1984) dil kullanımına ilişkin yansıtma maddesinin alt maddelerinin dökümü 105
8. Deneklerin yaş ve kodları ile birlikte Tough'ın (1984) dil kullanımına ilişkin hayal etme maddesinin alt maddelerinin dökümü..... 112

B Ö L Ü M I

G İ R İ Ő

İŞitme engelli çocukların gelişimlerinde normal çocuklardan çok farklı olmadığı yalnız daha yavaş hızda olduğu söylenmektedir(Wood 1983). Sanat etkinliklerinde normal çocuklar gibi aynı becerilere, yaratıcı deneyimlerine, gözleme ve hayal gücüne sahiptirler ancak iletişim boyutunda görsel ve dokunsal deneyimlere, eğitim sırasında çalışma örneklerinin bulundurulması ve sözel olmayan iletişim yollarınının da gereksinimi vardır(Copeland 1984).

Kaynaştırma ortamında işitme engelli çocuklar diğer yuva çocukları ile birlikte olduğunda dilin anlamını ve amaçlarını öğrenecekler ve iletişim için istek uyandıran bir çok etkinliklerde yer alacaklardır(Clark 1981).

Sanat ve el becerisi etkinliklerinin normal çocuklar ile işitme engelli çocuklarda iletişim becerisi ve dil geliŐimin de yeri olduğunu bir çok kaynak vurgulamaktadır(Chalmers 1984, Bruman 1978, Anderson 1986, Atack 1980, Dalke 1984, Emir ve Dikmen 1986, De Chiara ve Kaplan 1981, Harovitz ve diğerleri 1973).

Taylandlı 25 yıllık resim öğretmeni işitme engellileri gözlemlerisonucu sanat ve el becerileri etkinliklerinin dil gelişiminde yeri olduğunu ve etkinliklerin işitme engelliler üzerinde etkilerinin olumlu olduğunu vurgulamaktadır (Pan, 1984).

Eskişehir Anadolu Üniversitesi'ne bağlı İçem kurumunda 3-6 yaş işitme engelli öğrenciler sanat ve el becerisi etkinliklerinde Doğal-İşitsel- Sözel yaklaşımla eğitim görmektedirler.

Sanat ve el becerisi etkinlikleri sırasında çevrelerinde bulunan arkadaşları ve yetişkinler ile iletişim kurmaktadır. İçem'de sanat ve el becerisi etkinlikleri sırasında işitme engelli çocuklara iletişim becerileri kazandırılması hedeflenmektedir.

Problem

Kaynaştırma ortamında Doğal-İşitsel-Sözel yaklaşımla eğitim gören 3-6 yaş işitme engelli çocuklara sözel iletişim becerisi kazandırmada el becerisi ve sanat çalışmalarının katkısı nasıl görünmektedir?

Amaçlar

Bu araştırmanın genel amacı, eğitimlerini Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nde işitme engelliler için, kaynaştırma ortamında ve Doğal-İşitsel- Sözel yaklaşımla, özel eğitim veren gündüzlü bir okulda sanat ve el beceri etkinliklerine

katılan 3-6 yaş işitme engelli çocuklarının dil gelişimlerinde sanat ve el becerisi etkinliklerinin verimi betimlemektedir.

Bu betimlemeyi yapabilmek için işitme engelli çocukların sanat ve el becerisi etkinlikleri sırasında gerek birbirleri ile gerekse çevresindeki öğretmen yada diğer kişilerle kullandıkları sözel dil'in Tough'ın (1984) dil'in kullanımına ilişkin yedi ana maddeden oluşan kategorileri doğrultusunda tek tek incelenmesi yoluna gidilmiştir. Buna göre problemlerin alt amaç soruları şöyle belirlenmiştir.

1) 3-6 yaş arası işitme engelli çocukların sanat ve el becerisi etkinlikleri sırasında kendini koruma ve sürdürme amacı ile sözel dilden yararlanmakta mıdırlar?

a) İşitme engelli çocukların kendini koruma ve sürdürme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendilerine yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

b) İşitme engelli çocukların kendini koruma ve sürdürme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yaşlılarına yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

c) İşitme engelli çocukların kendini koruma ve sürdürme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yetişkinlere yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

d) İşitme engelli çocukların kendini koruma ve sürdürme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kullandıkları sözel dil yetişkinlerde mi yoksa arkadaşları ile mi daha

fazla olmaktadır?

e) İşitme engelli çocukların kendini koruma ve sürdürme amacı ile sözel dil'den yararlanmalarında yaşlar arasında farklılıklar gözlenmekte midir?

2) 3-6 yaş arası işitme engelli çocukların sanat ve el becerileri etkinlikleri sırasında yönetme ve yönlendirme amacı ile sözel dilden yararlanmakta mıdırlar?

a) İşitme engelli çocukların yönetme ve yönlendirme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendilerine yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

b) İşitme engelli çocukların yönetme ve yönlendirme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yaşlılarına yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

c) İşitme engelli çocukların yönetme ve yönlendirme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yetişkinlere yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

d) İşitme engelli çocukların yönetme ve yönlendirme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kullandıkları sözel dil yetişkinlerle mi yoksa arkadaşları ile mi daha fazla olmaktadır?

e) İşitme engelli çocukların yönetme ve yönlendirme amacı ile sözel dil'den yararlanmalarında yaşlar arasında farklılıklar gözlenmekte midir?

3.1) 3-6 yaş arası işitme engelli çocukların sanat ve el becerileri etkinlikleri sırasında şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme amacı ile sözel dilden yararlanmakta mıdırlar?

a) İşitme engelli çocukların şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendilerine yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

b) İşitme engelli çocukların şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yaşıtlarına yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

c) İşitme engelli çocukların şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yetişkinlere yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

d) İşitme engelli çocukların şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kullandıkları sözel dil yetişkinle mi yoksa arkadaşları ile mi daha fazla olmaktadır?

e) İşitme engelli çocukların şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme amacı ile sözel dilden yararlanmalarında yaşlar arasında farklılıklar gözlenmemte midir?

3.2) 3-6 yaş arası işitme engelli çocukların sanat ve el becerileri etkinlikleri sırasında geçmiş deneyimlerini

rapor etme amacı ile sözel dilden yararlanmakta mıdırlar?

a) İŖitme engelli çocukların gemiŖ deneyimlerini rapor etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendilerine yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

b) İŖitme engelli çocukların gemiŖ deneyimlerini rapor etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yaŖıtlarına yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

c) İŖitme engelli çocukların gemiŖ deneyimlerini rapor etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yetiŖkinlere yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

d) İŖitme engelli çocukların gemiŖ deneyimlerini rapor etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kullandıkları sözel dil yetiŖkinlerle mi yoksa arkadaşları ile mi daha fazla olmaktadır?

e) İŖitme engelli çocukların gemiŖ deneyimlerini rapor etme amacı ile sözel dilden yararlanmalarında yaŖlar arasında farklılıklar gözlenmekte midir?

4) 3-6 yaŖ arası iŖitme engelli çocukların sanat ve el becerileri etkinlikleri sırasında muhakeme yürütme amacı ile sözel dilden yararlanmakta mıdırlar?

a) İŖitme engelli çocukların muhakeme yürütme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendilerine yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

b) İşitme engelli çocukların muhakeme yürütme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yaşıtlarına yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

c) İşitme engelli çocukların muhakeme yürütme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yetişkinlere yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

d) İşitme engelli çocukların muhakeme yürütme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kullandıkları sözel dil yetişkinlerle mi yoksa arkadaşları ile mi daha fazla olmaktadır?

e) İşitme engelli çocukların muhakeme yürütme amacı ile sözel dilden yararlanmalarında yaşlar arasında farklılıklar gözlenmekte midir?

5) 3-6 yaş arası işitme engelli çocukların sanat ve el becerileri etkinlikleri sırasında olayları önceden tahmin etme amacı ile sözel dilden yararlanmakta mıdırlar?

a) İşitme engelli çocukların olayları önceden tahmin etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendilerine yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

b) İşitme engelli çocukların olayları önceden tahmin etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yaşıtlarına yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

c) İşitme engelli çocukların olayları önceden tahmin etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yetiş-

kinlere yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

d) İşitme engelli çocukların olayları önceden tahmin etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kullandıkları sözel dil yetişkinlerle mi yoksa arkadaşları ile mi daha fazla olmaktadır?

e) İşitme engelli çocukların olayları önceden tahmin etme amacı ile sözel dilden yararlanmalarında yaşlar arasında farklılıklar gözlenmekte midir?

6) 3-6 yaş arası işitme engelli çocukların sanat ve el becerileri etkinlikleri sırasında yansıtma amacı ile sözel dilden yararlanmakta mıdırlar?

a) İşitme engelli çocukların yansıtma amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendilerine yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

b) İşitme engelli çocukların yansıtma amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yaşatlarına yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

c) İşitme engelli çocukların yansıtma amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yetişkinlere yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

d) İşitme engelli çocukların yansıtma amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kullandıkları sözel dil yetişkinlerle mi yoksa arkadaşları ile mi daha fazla olmaktadır?

e) İşitme engelli çocukların yansıtma amacı ile sözel dilden yararlanmalarında yaşlar arasında farklılıklar gözlenmekte midir?

7) 3-6 yaş arası işitme engelli çocukların sanat ve el becerileri etkinlikleri sırasında hayal etme amacı ile sözel dilden yararlanmakta mıdırlar?

a) İşitme engelli çocukların hayal etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendilerine yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

b) İşitme engelli çocukların hayal etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yaşıtlarına yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

c) İşitme engelli çocukların hayal etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yetişkinlere yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

d) İşitme engelli çocukların hayal etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kullandıkları sözel dil yetişkinlerle mi yoksa arkadaşları ile mi daha fazla olmaktadır?

e) İşitme engelli çocukların hayal etme amacı ile sözel dilden yararlanmalarında yaşlar arasında farklılıklar gözlenmekte midir?

Önem

Bu araştırmada 3-6 yaş işitme engelli öğrencilerin sanat ve el becerisi etkinliklerinde dil gelişimindeki yeri betimlenmeğe çalışılmıştır. İşitme engelli öğrencilerin, sözü edilen sanat ve el becerisi etkinliklerinde, gerek birbirleri ile gerek kendilerine yönelik, gerekse çevresindeki öğretmen ya da diğer kişilere yönelik olan iletişim becerileri özelliğinin olup olmadığına bakılmıştır.

Ülkemizde işitme engelli 3-6 yaş öğrencilerinin sanat ve el becerisi etkinliklerinde dil gelişiminin yerini ve iletişim becerilerini betimleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu araştırmanın yeni yapılacak olan çalışmalara katkıda bulunacağı umulmaktadır.

Sayıltılar

J.Tough'ın (1984) dil kullanımına ilişkin maddelerin özellikleri evrenseldir ve Türk çocukları içinde geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

1) Bu araştırma, Eskişehir Anadolu Üniversitesi İşitme Engelli Çocuklar Eğitim ve Araştırma Merkezi'ne (kısa adı İÇEM) devam eden 3-6 yaş arasındaki işitme engelli okul öncesi çağdaki çocuklar ile sınırlıdır.

2) Araştırma 1988-1989 öğretim yılında İÇEM Kurumundaki okul öncesi çocuklardan ikinci dönem boyunca elde edilen verilerin değerlendirilmesi ile sınırlıdır.

3) Çalışma grubuna alınan deneklerin sosyo-ekonomik düzeyleri, zeka düzeyleri ve işitme kayıpları gözönüne alınmamıştır.

4) Sözel dillerini yazacak olan ekip öğretmenlerinin etkinliklerin uygulaması sırasında işitme engelli öğrencileri dinleyebilme ve kaydedebilme becerileri ile sınırlıdır.

5) Bu araştırma için tanınan süre ile sınırlıdır.

Tanımlar

İşitme Engelli : Gerekli düzeltmelere karşın özel eğitimi gerektirecek kadar işitme yetersizliği bulunan kişidir (Özsoy, ve diğerleri, 1988).

Kaynaştırma : İşitme engelli çocuklar ile normal işiten çocukların beraber eğitilme sürecine denir (Antia, 1985).

Yuva : Üçüncü yaştan (gelişmiş çocuklarda en erken otuz aydan) olmak üzere ilk okul çağına kadar olan çocukların bakım ve eğitimlerini ve her yönden gelişmelerini sağlayan resmi ve özel, eğitim kurumlarıdır (Tekişik; Karabıyık, 1983).

Dil : Evren hakkındaki her türlü düşünce, fikir ve olayları açıklayabilme aracıdır (Bloom; Iahey, 1978).

İletişim becerisi : Yanlış anlamaya meydan vermeden en

tesirli ve elverişli bir şekilde bilgileri, anlamları veya fikirleri ve bunlara ilişkin anlamların açıklanmasında ifade yollarını kurma yetisidir(TOUGH, 1984).

El becerisi : Nesnelere biçimlendirme, yapma, araç ve aygıtları kullanma konusunda kazanılan beceri, yeti(Büyük Sözlük, 1982).

Gündüzlü Özel okul: İşitme engelli öğrencilerin yarım yada tam gün devam ettikleri eğitim kurumudur. Gün sonunda eğitimleri bittikten sonra evlerine gitmektedirler. Gündüzlü özel okul da sınıflar 8-10 işitme engelli öğrenciden oluşur ve benimsenen iletişim yaklaşımına göre eğitim uygulanır (Kırcaali, 1987)

Doğal-İşitsel-Sözel-Yaklaşım : İşitme engelli çocuğun düzeyine uygun sözlü iletişim becerisi kazandırmayı amaçlayan, bunun için

- işitme engelli öğrencinin işitme kalıntısını tam kapasitede kullanmasını,
- doğal dil ile çevrelenmiş olmasını
- hiç bir işaret sistemine yer vermemesini
- uzman kişilerin ve ailenin bu hususlara uyması koşulu ile, işitme engelli çocukların ana dillerini işitenler gibi geliştireceğine inanan bir yaklaşımdır(Clark ve Tüfekçioğlu, 1987).

Sanat: Bir duygunun bir tasarımın ya da güzelliğin anlatımında kullanılan yöntemlerin tümü. Bu anlatım sonucu ortaya çıkan üstün yaratıcılık(T.D.K., 1988).

Bu araştırmada sanat ın gerçek tanımını yerine fikrinin önemi üzerinde durulmuştur. Sanat bir iletişim yoludur. İletişim görme ve dokunma yolu ile olabilmektedir. Yapılan eserin sonucunda takdir etme işitsel yönden önemli değildir, fakat yaratılan eserin başından sonuna kadar geçen iletişim süreci yönünden yani eserlerin sonuçlarına yol açan iletişim için ve eserin bitiminde yarattığı tartişma ortamı bakımından çok önemlidir.

Sözce : Bireyin iletişimi gerçekleştirme amacıyla çıkarıldığı her türlü ses, söz ve ifade Őeklidir (Webster, 1981).

Sözel Dil : İletişim araçlarından sözlü ve yazılı yolla ifade edilen dili kapsayan boyut (Konrot 1984; Erdiken, 1989).

Verici Dil : Kişinin duygu ve niyetini açık ve seçik olarak yazma ve konuşma yoluyla belirtebilmesidir (Collins, 1987).

Kendini koruma ve sürdürme: Kendini koruma ve sürdürme amacı ile sözel olarak kendi fiziksel, psikolojik ihtiyaç ve isteklerini ifade etmeye çalışma, kendisini ve haklarını korumaya çalışma, istek ve davranişlarını haklı göstermeye çalışma, başkalarını tehdit ve tenkit etmesidir (Tough, 1984).

Yönetme ve Yönlendirme: Yönetme ve yönlendirme amacı ile kendi hareketlerinin bilincine varma, kendi hareketlerini yönetme (yönlendirme), diğerlerinin hareketlerini yönetme (yönlendirme) ve başkaları ile hareket için işbirliği yapmasında sözel dil kullanmasıdır (Tough, 1984).

Şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme: Şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme amacı ile sözel olarak olayın parçalarını etiketleme, detaya ait konuşma, olaya ait konuşma, olayın sırasına ait konuşma, karşılaştırma yapma, ilgili yönleri tanıma, analiz yapma, anafikri tanıma ve yaşantıların anlamı üstünde, kendi hisleri dahil olmak üzere, düşünme ve hatırlamadır (Tough, 1984).

Geçmiş deneyimlerini rapor etme: Geçmiş deneyimlerini rapor etme amacı ile sözel olarak geçmiş bir olaya ait konuşma, geçmiş bir olayın parçalarını etiketleme, detayına ait konuşma, geçmiş bir olayın sırasına ait konuşma, karşılaştırma yapma, geçmiş bir olayın ilgili yönlerini tanıma, analiz etme, anafikri tanıma, geçmiş yaşantıların anlamı üstünde, kendi hisleri dahil olmak üzere, düşünme ve hatırlamadır (Tough, 1984).

Muhakeme yürütme (Mantıklı olarak neticeler çıkarma, mantıksal kararlar verme): Muhakeme yürütme amacı ile sözel olarak süreci anlama ve açıklama, nedensel ve bağlantı ilişkilerini tanıma, sorunları ve bu sorunlara ait çözümler hakkında hüküm verme, kararlar ve hareketler hakkında hüküm verme, olayları hatırlayıp üzerinde düşünme, sonuçlara varma ve prensipleri tanımadır (Tough, 1984).

Olayları önceden tahmin etme: Sözel olarak olayları önceden tahmin etme ve belirleme, olayların ayrıntılarını önceden görme, olayların sırasını önceden görme, sorunları ve muhtemel çözümleri önceden görme, farklı davranış yollarını ve

seçenekleri önceden görme, olayların veya hareketlerin sonuçlarını önceden tahmin etmedir (Tough, 1984).

Yansıtma: Sözel olarak kendi yaşantılarını duygularını ve tepkilerini başkalarının deneyimlerine, hislerine ve tepkilerine yansıtma ve hiç yaşanmamış deneyimleri yansıtmadır (Tough, 1984).

Hayal etme: Sözel olarak, gerçekçilik düzeyinde gerçek yaşama dayalı, hayali bir durumu geliştirme, hayali temellere dayalı hayali bir durumu geliştirme ve özgün bir hikaye geliştirmedir (Tough, 1984).

B Ö L Ü M II

K A Y N A K T A R A M A

Eğitimlerini, Anadolu Üniversitesine bağlı İçem'de Doğal - İşitsel - Sözel yaklaşımla gören ve kaynaştırma ortamı içinde sanat ve el becerisi etkinliklerine katılan 3-6 yaş işitme engelli çocukların dil gelişimlerinde sanat ve el becerisi etkinliklerinin yerinin betimleneceği çalışmanın kaynak taraması bölümünde Eğitimde normal yuva çocukları ve işitme engelli yuva çocukları için sanat ve el becerisi etkinliklerinin dil gelişimindeki yeri ve kullanımına ait bilgiler, ülkemizde işitme engelli yuva çocuklarının eğitiminde dil gelişiminde söz konusu olan sanat ve el becerisi etkinlikleri ve son olarak çocuk dilinin betimlenmesi ile ilgili çalışmalar yer almaktadır.

EĞİTİMDE SANAT VE EL BECERİSİ ETKİNLİKLERİNİN DİL GELİŞİMİNDEKİ YERİ VE KULLANIMI

a) Normal yuva çocukları için

İlk çocukluk çağı denilen 2-6 yaş arasında bulunan ço-

çocuklar (Cole ve Morgan 1985, s.3) psikolojik olarak aile fertleri dışında bulunan bireyler ile ilişki kurmaya ve kendi yaşlıları ile beraber olmaktan hoşlanmaya başlarlar (Yavuzer 1982, s.35). Çocukların yaşlıları ile beraber olabileceği, oynayabileceği, toplumsallaşmayı bir başka deyişle hangi ortamlarda nasıl davranacağı öğrenebileceği, ifade etmeyi ve iletişim becerilerini geliştirebileceği kurumlar kreş ve yuvalardır. Bundan dolayı okul öncesi çağında olan çocukların bakım, eğitim ve gelişmelerini sağlayan kreş ve yuvaların çocuk için büyük bir değeri vardır (Kantarcioglu, 1973, s.20).

Bu kurumlarda sanat ve el becerileri etkinliği dahil olmak üzere bir çok etkinliklerde yer almaktadırlar.

Son yıllarda çocukların bireysel ifade edebilmeleri ve çocuklara daha çok iletişim fırsatları yaratılabilinmesi için sanat programlarında ve müfredatların köklü değişiklikler yapılmıştır.

Bu gelişmeler şöyle özetlenebilir:

Sanat programları eskiden beri felsefe olarak iki türde yaklaşmaktadır. 1) Öğretmen merkezli 2) Çocuk merkezli yaklaşım.

1) Öğretmen merkezli yaklaşım: Her iki yaklaşımda aynı program için de birbiri içine geçmiş görünmekte ancak öğretmen merkezli yaklaşım daha çok el becerisi, dikiş gibi etkinliklerde kullanılmaktadır (Tarr ve Dixon, 1988).

2) Çocuk merkezli yaklaşım: Çocuk merkezli yaklaşımın kökü Dewey'in eğitimsel felsefesinden geldiği belirtilmektedir. Bu felsefeye göre, öğretmen araya girmeden öğrencilerin sanatta kendi fikirlerini serbestçe ifade etmelerine izin verilmelidir. Bu düşünce daha sonra Lowenfeld'in yaratıcılığın önemi, çocuğun bütün olarak gelişmesinde sanatın önemi hakkında yazmasına yol açmıştır. Lowenfeld'e göre, öğretmenin vazifesi okul öncesinde etkinlikten sonra yapılan işin tartışılması, kullanılan materyal'i daha fazla çocuğun incelemesine cesaretlendirmesidir (Tarr, Dixon 1988).

1960'lı yılların ortalarından bu yana eğitimciler sanat programlarından memnun olmamaya başlamışlardır (Chapman 1978). Önce ilkokulda daha sonra yuva kurumuna kadar indirilerek resim kritiği yapmanın, sanat merkezli yaklaşımın ve yetişkinlerin sanat örneklerinin sınıfta gösterilmesinin çocuklarda bakmayı ve sanat hakkında konuşma fırsatının yaratıldığını savunmuştur. Bu savunmaya karşılık Kellog ise yetişkinlerin sanatının gösterilmesi ve yetişkinlerin araya girmesi çocukların kendi yaratıcılıklarını ve kendi sözel biçimleri ile ifade etme fırsatlarını yok eder şeklinde savunma getirmiştir (Dixon ve Tarr 1988).

Sanat ve el becerilerinin dil gelişimine katkıda bulunduğunu ve iletişim becerilerini sergilediğini savunan kaynaklar şunlardır:

Broman'a göre "ilk çocukluk çağındaki çocuklar sanat ve el becerisi ortamlarında deneyim kazanmaktan çok hoşla-

nırlar. Böyle bir ortamda keşfetme tanıma ve kullanım sanatın yaratıcılığına ilk adımlarıdır ve kendi kişiliğini ifade etmektedir. Okul öncesine erken yaşta katılmanın önemli bir sebebi çocuğun çeşitli yollarla ve materyellerle kendi kendine ifade etme becerilerini kazanacaktır (Bromen 1978).

Seville göre "sanat ortamında bulunan çocuk gördüğünü değil hissettiğini yapmaktadır; sonuç çocuk için önemli değildir. Renkler çocuğu coşturmaktadır. Çeşitli zengin materyaller karşısında her çocuk farklıdır ve farklı ifadesi vardır. Yaratıcı çalışma öğretilemez ve yaratıcı çalışmanın sonucunda yer alacak tartışma çok değerlidir. Çocuk kendi çalışması hakkında serbestçe konuşacak, bu konuşmalar çocuğun konuşma dilini akıcı yapacak ve kelime haznesini geliştirecektir. Çalışmanın krtize edilmesine kızmayacak aksine esnek sabırlı olmasına ve sosyal uyuma hazırlayacaktır. Çalışmaların sergilenmesinden çok hoşlanacaklar, bunun sonucu olarak kendi benliklerini geliştirecektir. Öğretmen olarak kendilerine ifade etmeleri için cesaretlendirmeliyiz. Kendi fikirlerimizi empoze etmemeliyiz yoksa çocuğun yaratıcılığını baltalamış oluruz" demektedir (Seville, 1971).

Shockrocki; ye göre okul öncesi çağda bulunan çocukların sözel ifade etme becerilerinin sınırlı olduğu için sanatta ifade etmenin bir çok duyularla olduğunu, dokunsal ve görsel olan estetik bilinçlenmenin ifadelerinde sıfatlar sözel olarak fakat mecaz yolu ile konuşulmakta olduğunu vurgulamıştır. Okul öncesi çocuklarda dilin sözel olmasından çok fikir ve duyguların açıklamalarında jest, mimik ve seslerle olduğunu

vurgulamıştır(1984).

Çocuklarda sanatın hisleri ve fikirleri açıklamada sanat iletişim yoludur(Anderson,1986). Gair ise sanat, çocukların öğrenme becerilerinde kişi görsel, sözel ve dokunsal yollar ile his ve düşüncelerini ifade ettiğini belirtmiştir(Gair, 1986).

Simon Frazer Üniversitesi'nde yapılan araştırma sonucunda sanat programlarının farklı kültürden gelen çocuklar arasında sanatta etkileşim sonucu;

- 1) Çocuklar tarafından boyamalar bireyseldir ve kendi deneyimlerini ifade etmede zengin bir yoldur.
- 2) Sanat'ın iletişim fonksiyonu vardır.
- 3) Sanat'ın sosyal iletişim boyutu olduğu bulunmuştur (Chalmers,1984).

Piscitelli, yaparak boyayarak yapılan etkinliklerin dışında orjinal sanat çocukların galerilerde başkaları ile incelemenin birbirleri ile iletişim ve etkileşim için büyük bir vasıta olduğunu söylemiştir(1988).

Taunton ise, kaynağında çocukların yaptıkları ürünleri sistematik olmadan kritize edilmesi ile okul öncesi çocuklarına soru sorarak iletişim sağlanabileceğini söylemektedir(1983).

Grauer ise, kaynağında öğretmenlerin sanat'ta yapılanlar hakkında konuşma ve yapılan işi takdir etme yollarını aradıklarını, yeni sözel becerilerine dayalı sanat çalışmalarına

yöneldiklerini belirtmiştir. Bu yeni yollardan bir tanesi bir gezi sonrası gördüklerini deneyimlerini kağıda boyayarak yapmak ve böylece iletişim yollarını açmaktır. Bunun sonunda çocukların bazıları sözel olarak çalışırken ifade etmeyi tercih ederken bazıları resmi boyamada işine iyice dalmayı tercih etmiş kimisinde resmin sonunda hikayeyi öğretmenine anlatmıştır (Grauer, 1984).

Hess ve Croft'a göre etkinlikleri ayrı ayrı almak doğru değildir. San'atı bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Diğer derslerle san'at içiçedir. Etkinlikler yerine sanatın amaçları yönünden ele alındığında çocuk deneyimleri ile kendini tanımaya başlayacak içindeki dünyalarını dışarıya aktaracaktır. İki yuva öğretmenine hamurla çalışma etkinliğini neden çocuklara veriyorsun diye sorduklarında, bir tanesi yapılması kolay bir etkinlik olduğunu, çocukları kontrol altında tutmanın zor olmadığını, çocukların bu etkinlikten hoşlanıp uzun süre aynadığını ifade ederken diğer yuva öğretmeni bunların dışında çocuğun dokusu, rengi kokusu şekli hakkında bilgi öğrendiğini değişik şekiller ortaya koyabildiğini ve yaptıklarını sözel ifade edebildiklerini ve öğretmenine soru sorarak yaparken iletişim kurduğunu belirtmiştir. Hess ve Croft'a göre doğru olan ikinci yuva öğretmenin düşüncesidir (Hess; Croft, 1975).

b) İşitme engelli yuva çocukları için

İşitme engelli çocukların normal çocuklar gibi her yönden aynı gelişimlerden geçtikleri ancak bu gelişimlerin-

de daha yavaş hızda olduğunu söylenmektedir (Wood, 1983). Sanat çalışmalarınının İşitme engellilerin öğretiminde de normal çocuklardan farkı olmadıklarını, aynı becerilere sahip, aynı yaratıcı deneyimlerine, gözleme ve hayal gücüne normal çocuklar gibi sahip olduklarını ancak sanat öğretmenlerininin a) Görsel ve dokunsal deneyimlerine daha çok yer vermelerini b) Öğretimlerinde çalışma örneklerinin bulundurulmasına ve c) Sözel olmayan iletişim yollarına da baş vurmalarını vurgulamaktadır (Copeland, 1984).

İnsanlar yeryüzünde diğer canlılarla mukayese ettiğimizde düşünebilme ve düşündüğüne sözel ifade yolları ve diğer yollar ile anlatabilme yetisine sahiptirler. Bu ifade etme yolu iki kişinin etkileşimi sonucu iletişim yolu ile olmaktadır. Bu iletişim yollarından en yaygın biçimi ise konuşmadır. Konuşma ise işitme yolu ile kazanılır. Nolan ve Tucker dil gelişimi işitme engelli çocuklarda işitme cihazını taktığı günden itibaren başladığını vurgulamaktadır (1984).

İletişimin sözel olduğu gibi sözel olmayan ifadelerinde bulunmaktadır ve iletişimi sözel olmayan ifadeler (bakış tarzı, kıpırdanma, mimik) etkilemektedir.

İletişimi etkileyen diğer etmenlerden biri de iletişimin çift yönlü oluşudur. İletişim tek yönlü değildir. Geri iletim yani kaynak birimin (konuşması) gönderdiği mesaja karşılık hedef birimin (dinleyici) gönderdiği mesajda bulunmaktadır (Köni 1986, s.95).

İşitme engelli çocukların iletişim becerilerini geliştirme de, yuva kurumunun her türlü etkinliklerde, kaynaştır-

ma ortamında eğitimin gerçekleşmesi iletişimin çift yönü açısından çok önemlidir.

Kaynaştırma ortamında bulunan işitme engelli çocuklar konuşan çocuklar ile çevrili olacağından, almayı ve vermeyi, dilin amaçlarını, anlamını ve yaşamak için gerekli olduğunu görecektirler. Yuvda kaynaştırma ortamında bulunan işitme engelliler iletişim için istek uyandıran bir çok etkinliklerde yer alacaklardır(Clark 1981, s.138).

Sanat ve el becerileri etkinliklerinin iletişim becerilerini geliştirdiğidolayısı ile dil gelişiminde yeri olduğunu bildiren kaynaklar şunlardır:

Silver'a göre işitme engelli çocuklar sanat yolu ile kendilerini ifade etmeye bırakıldıklarında ne hissettiklerini bildirmek için etkili bir şekilde iletişim kurabilmektedirler(Silver, 1975).

Dalke'ye göre sanat deneyimlerinin özürlü çocuğun benliğini kuvvetlendirmeyi olumlu yönde sağlayabilmekte kendi imajlarını daha iyi bilmektedirler bu aktiviteler yaratıcı kişinin kendi fikirlerini ortaya koymada yardımcı olduğunu vurgulamıştır(Dalke 1984).

Taylandlı Pan Yuan Shih ise 25 yıllık resim öğretmenini olduğunu, gözlemleri sonucu sanat ve el becerileri aktivitelerinin dil gelişiminde yeri olduğunu ve aktivitelerin işitme engelliler üzerinde etkilerinin pozitif ve harika olduğunu söylemiştir(Pan, 1984).

Atack kitabında sanat aktivitelerinin işitme engelli çocuklarda beceri ve kabiliyetlerini geliştirmede kullanılabileceğini, bireylerin kendilerini organize etme kabiliyetini kazandırdığını, grup aktivitelerinde yardımlaşma ve başkaları ile iletişim kurmayı geliştirme işini söylemektedir. Sanat aktivitelerinde birşeyleri paylaşmayı sağlandığını, sanatı kelimeler olmadan yapılan ürünün iletişim sağladığını ve yapılan ürün hakkında konuşulabildiğini vurgulamıştır (Atack, 1980).

De Chiara ve Kaplan kaynağında sanat öğretmenlerinin engelli çocukların normal sınıflarda olmalarından tedirgin olduklarını küçük gruplar halinde kaynaştırılarak çalışıldığında birbirlerini kabul edeceklerini ve aralarındaki duvarı yıkacaklarını belirtmiştir. Aynı kaynağa göre sanat eğitimi esnekliği ve bireylerin his ve fikirlerinin ifade edebilmeleri için ilgili olduğundan kaynaştırılmış çocuklarda da fikirlerini icra etmede doğal düzen olduğunu vurgulamıştır (1981).

Ülkemizde Emir ve Dikmen özel eğitimde sanat makalesinde aynen şunları ifade etmişlerdir.

"Çocuklar duygu ve düşüncelerini yaptığı çalışmalarını ile ifade ederler....."Çocuk yaşına ve gelişim özelliklerine uygun materyal ve ortam bulduğu an hayal gücü ve duygularını birleştirerek iç dünyasını dışa aktarabilir. Çocuğa bu olanağı veren aktivitelerin başında sanatla ilgili aktiviteler gelir. Bu çalışmalar, çocuğa kendini ifade etme, seçim yapma, karar verme yeteneklerini kazandırır....." (1986).

Harris ise bütün bu kaynaklarda söylenenleri şöyle özetlemiştir:

Dil gelişimi dramatizasyonla, oyunla, gezilerle yaratıcı etkinlikler, müzik ritm çalışmaları ve kitap deneyimleri ile olmaktadır. İşitme engelli birey yaratıcı ortam ve materyaller karşısında deneyim kazandıkça birey sözel ifade de bulunur, yaratıcı ve üretken olur. Bu renkli ortamda çocuklar ellerini çalıştırmakta etkinlikler bireylere sözel ifade için fırsatlar yaratmaktadır. Bu ortam da işitme engelli birey doğal olarak dudak okumasını, konuşma ve dili anlamayı ve sonuçta ifade etmeyi sağlayacaktır. Etkinlik sırasında çocuktan gelen ve çocuğa karşı yapılacak konuşma fırsatlarını yakalamamız gerekmektedir. Ne renk istersin? önlüğünü giy, kırmızı boya rafın üzerinde gibi günlük konuşmalar içinde işitme engelli öğrenci yaşayan dili öğrenecektir. Öğretmenlerine ve yaşlılarına işitme engelli öğrenciler dil becerileri göstereceklerdir (Harris, 1971).

ÜLKEMİZDE YUVA YAŞI İŞİTME ENGELLİLERİN EĞİTİMİNDE SÖZ KONUSU OLAN ETKİNLİKLERDEN YARARLANMA

Ülkemizde işitme engellilerin okul öncesi eğitimi çok yaygın değildir. Anadolu Üniversitesi'ne bağlı İçem, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Cerrahpaşa Tıp ile Hacettepe Üniversitesi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde okul öncesi düzeyde eğitim çalışmaları bulunmaktadır (Özsoy ve diğerleri 1988). Sağırılar okullarında başvuru altı yaştan itibaren olduğu için yuva

kısmı bulunmamaktadır.

Okul öncesi eğitiminin amacı Özel Eğitim ile ilgili kanun ve yönetmelikler (M.E.B. 1986) de şöyle belirtilmiştir:

Okul öncesi eğitiminin amacı, çocuklarda temizlik, giyinme, yemek yeme, arkadaşları ile iyi münasebetler kurma ve birarada yaşama, kendi başlarına hareket etme kabiliyetlerini geliştirecek ortak bir yetişme ortamı sağlamak, özürlerinin müsaade ettiği nisbette sesleri, eşya ve şekilleri tanımak, anlamak, yer ve zaman kavramı hakkında yeni izlenimler kazandırmak, Türkçeyi doğru ve güzel konuşma yeteneklerini geliştirmektir.

Bu amaçlarla yer alan etkinlikleri şöyle gruplandırmak mümkündür:

- 1) Oyun
- 2) Müzik
- 3) İş etkinlikleri (resim, el işleri, ev işleri, tarım işleri)
- 4) Fen ve tabiat bilgileri
- 5) İlkokula hazırlık çalışmaları (Kantarcıoğlu, 1973).

Eskiden sanat çocuğa devredilen bir ders iken, bugünlerde çocuk merkezli yaklaşım benimsenerek bireyin fikir ve duygularını dışa aktarabildiği bir araç olmuştur (Kehnemuyi, 1977).

Kendini ifade etme gereksinimi büyüklerde olduğu kadar çocuklarda da vardır. Çocukları bütün etkinliklerde yaratıcı-

dırlar. Yaratıcı etkinliklerin çocuğa sağladığı yararların bir kaçını şöyle sıralayabiliriz.

1) Kişiliğini ifade etmeyi seçim yapmayı karar verme yeteneğini geliştirir.

2) Yaratıcı araç gereç ve malzemeyi kullanırken yeni düşünceler edinir, yeni kavramlar öğrenir ve duygusal yeteneklerini geliştirir.

3) Kendini sözlü olarak ifade etmeye katkıda bulunur, dilini geliştirir.

4) Yardımlaşmayı, paylaşmayı grup uğraşlarına katılmayı, toplumsal kavramları öğrenir.

5) Duygusal rahatlama olanaklarını keşfeder.

Yuva yaşı çocuklarının eğitiminin yapıldığı İçem'de de bu amaçlar gözetilmekte işitme engelli çocuklar kaynaştırma ortamında Doğal -Sözel - İşitsel yaklaşımla sanat ve el becerisi dahil zengin ve değişik etkinlikler sunulmakta ve işitme engelli bireye iletişim becerileri kazandırılması hedeflenmektedir. Doğal - sözel -yöntemin amacı işitme engellilerde yaşantılar yolu ile kavram öğrenebilmeleri ve iletişim becerilerini kazanmalarıdır. Dil gelişiminde yüksek başarı gösteren ve bunu takip eden mesleki başarılar sözel programlarla eğitilmiş işitme engelli öğrenciler tarafından alındığı Kretchmer ve Quigley tarafından iddia edilmiştir (Quigley; Kretchmer, 1982).

ÇOCUK DİLİNİN BETİMLENMESİ

Dil evren hakkındaki her türlü olayı düşünme ve fikirleri kodlarla iletişim için açıklayabilme aracıdır. Dil bir bilgiyi temsil etmek için seslerin kelimelere, kelimelerin cümlelere, belli kurallar içinde birleştirilmesi ile oluşan kurallı bir sistemdir. Herkes tarafından kabul edilmiş ve sözel dil ve yazı dili gibi yollar yardımı ile iletişim için kullanılmaktadır (Bloom ve Lahey 1978).

Bireyler istek ve duygularını sözel olarak ifade etmek isterler ve çevresindeki insanlarla iletişimde bulunurlar. Dil çok karmaşıktır. Bugüne kadar hiç bir araştırma tam ve doğru olarak iletişim sistemini açıklamamıştır. Ses tonu, ahenk, vurgu, konuşanların hareketleri, iletişim, etkilemektedir. Piaget'ye göre çocuğun duyu-hareket yolu ile düşüncelerinin geliştiği ve gelişen bu düşüncelerin konuşmalarında yansıdığı kanısındadır. Dil gelişiminde düşüncenin gelişimi en önemli faktördür. Çocuğun dil gelişiminde insan beyninin biyolojik yapısına ve düşünme sisteminin gelişimine bağlıdır. Düşünme sistemine ise çocuğun içinde bulunduğu kültür ve çevresi etkilemektedir (Ülgen, Fidan 1984 . s.152-154).

Çocuğun düşünce sistemine kültür ve çevresini etkileme durumu işitme engelliler içinde düşünülebilir. Bütün bunlara ilave olarak işitme engelli çocuklarda işitsel kanallarını kullanamadıkları için işiten çocuklar gibi etrafındaki sesler ve kelimeler ile oynayamamaktadırlar. Bir başka

deyişle işitme engelli çocuklarda çevresindeki sesler açısından işitenlerdeki rahatlık yoktur. İşitme cihazı ile donanmamış engelli bireyin evde dil becerileri kısıtlıdır. Çevresindeki sesleri değerlendiremeyen ve kendi sesini kullanamayan çocuğun dil becerileri yavaş gelişmektedir (BOND 1981). Nolan ve Tucker'a göre dil gelişimi açısından işitme engelli çocuğun yaşı işitme cihazını taktığı günden itibaren sayılmalıdır. Bir başka deyiş ile, üç yaşındaki işitme engelli bir çocuk işitme cihazını taktığı zaman dört yaşına geldiğinde ancak bir yaşındaki işiten çocuğun dil bilgisine sahip olacaktır (Nolan ve Tucker 1984).

Çocuk dilinin betimlenmesinin amacı çocukların dil hakkında neler bildiklerini ortaya çıkarmaktır, böylece çocuklar standart ölçü veya model ile mukayese edilebilir ve gelişiminin ileri safhalarında, kendi aralarında mukayeseleri yapılabilir. Betimlemenin üç seviyesi bulunmuştur. 1) Verileri elde etme, 2) Verileri açıklama 3) Bu verilerin açıklamalarının sınıflandırılması.

Çocukların dil hakkında ne bildiklerini betimlemek için çocukların dil davranışlarını incelememiz lazımdır. Çocukların dil davranışları ve ne söyledikleri doğal ortamda, günlük yaşamda veya deneme durumunda incelenebilir. Verileri elde etme, davranışları gözleme ve bu verileri kaydetmektir. Verileri açıklama, çocukların davranışlarındaki düzenliliklerin tartışılmasıdır. Sınıflandırma ise çocukların dil bilgisi hakkında bir hipotezdir (Bloom; Lahey 1978).

Çocuğun dilini incelemek için bir çok yol bulunmaktadır. Özetle 5 aşamada ele alınabilir.

1) (Syn tax)-Sözdizimi- Dili oluşturan öğelerin yan yana geliş kurallarını bulup çıkararak bilim dalıdır. Çocuğun günlük yaşantısındaki karşılaşılabileceği kavram ve söz yapılarının dizili bir şekilde çocuğa kazandırılması amaçlanır.

2) Semantik (Anlam bilimsel) - Dilin yapısı ve düşünce arasındaki ilişkiyi ortaya koyan boyuttur. Anlama bakılırken içeriği de incelenmiş olmaktadır. Amacı çocuğun yaşantılarını, olayları anlamasını geliştirip, dil edinmesine yardımcı olmaktır.

3) Fonoloji - ses bilgisi- Bireyin konuşmasından itibaren incelenmesi ve hangi devrede olduğunu bulmadır. Bu işlemler için 4 devreye bakılması gerekmektedir.

- a) Holophrastic - tek sözcük aşaması
- b) Duophrastic - iki sözcük aşaması
- c) Vurgunun eklenmesi - Eklerin olmadığı yerde vurgu ile belirtme
- d) İlişkilerin rafine edilmesi

4) Gelişimsel yaklaşım, bireyin dilinin gelişim boyutunu ele almaktadır. Dilin toplumsal etkileşim aracı olmanın yanında zihinsel bir işlemdir. Dilin yönlendirici ve kaynaştırıcı rolü vardır. Çocuğun dil gelişiminde biçim açısından:

- a) Sesletim
- b) Sözce uzunluğu (M.L.U.)

c) Gramer yönünden bakılabılır.

5) Pragmatik (İşlevsel) yaklaşım: Bu kısım dilin kullanımını ele alır. Bireyler neden konuşmaktadır ve konuşulan mesajların seçme yolları neler olabilir gibi sorulara cevap arar (Bloum ve Lahey 1978). Bir başka yaklaşım ise şöyledir: Dilin temel unsurları içerik biçim ve kullanım şeklinde kısaltılabılır. Bu üç boyutun içice girmesi dilin bilgisini oluşturmaktadır. Çocuklar dili üretken olmada ve mesaj anlamada kullanarak dili öğrenirler (Konrot, 1987, Bloom Lahey, 1978).

Bu araştırmada dilin kullanım boyutu ele alınmıştır. J.Tough'ın (1984) dil kullanımına ait yedi katagori ve alt maddeleri kolaydan zora doğru basitten karmaşık dil yapılarına doğru sıralanmıştır. Çocuğun dil seviyesine göre düzenlenmiştir. İlk üç katogorinin normal çocukların hepsinin yararlanacağı diğer katogorilerin daha sonraki yaşlarda kullanılabileceği belirtilmektedir. Çocukların belli bir sırayı takip etmesi bazı çocuklarda olmayabilmektedir. Çocukların sözceleri dilin birçok kullanım boyutunu kapsayabilir. Bazende çocuğun bir sözcenin tam karşılığı bulunamayabilir sadece danışılmak amacı ile yazılmıştır (Tough, 1984).

B Ö L Ü M III

Y Ö N T E M

Kaynaştırma ortamında bulunan 3-6 yaş işitme engelli yuva çocuklarının dil gelişimlerinde sanat ve el becerisi etkinliklerinin yerini betimlemeyi amaçlayan araştırmanın bu bölümünde sırası ile araştırma modeli, denekler (deneklerin geldiği ortam, deneklerin seçimi), ortamın hazırlanması, verilerin toplanması, uygulama, verilerin çözümlenmesi ve değerlendirilmesine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Bu araştırma gözleme dayalı olarak ve kesit alınarak yapılan durum saptamalı bir modeldir.

Denekler

Gözlemi yapılacak olan deneklerin özelliklerini daha iyi anlayabilmek amacı ile, deneklerin geldiği ortam olan işitme engelliler için gündüzlü özel eğitim kurumunun tanıtımı ve (kısa adı İ.Ç.E.M.) bu kurumdan gelen deneklerin seçimi olarak sunulacaktır.

Deneklerin Geldiği Ortam

Bu araştırmada çalışmanın yapıldığı ve deneklerin geldiği ortam olan gndzli özel okul (kası adı İ..E.M) hakkın-
da bilgiler şoyledir:

Eskişehir Anadolu Üniversitesi, İşitme Engelli ocuk-
ların Eğitim ve Araştırma Merkezi (İÇEM), İşitme Engelli
Öğrenciler için bir gndzli özel eğitim kurumudur.

1979 yılında niversitemizde yüksek dereceli ğretim
görevlisinin işitme kaybı saptanan çocuğu için başlatılan
Çalışma daha sonra çevrede bulunan diğer işitme engelliler
içinde yararlı olması düşüncesi ile önce Amerika'dan John
TRACY Kliniği ile başlatılmış ve daha sonra İngiliz Konso-
losluğunca yapılan maddi ve manevi yardımları ile merkez ha-
line getirilmiştir (Tüfekçioğlu, 1985).

İşitme Engelli ocukların Eğitim Merkezinde "Doğal
İşitsel ve Sözel" yöntem kullanılmaktadır. Bu yöntem ocuk-
lar ve yetişkinler arasında ve çocukların birbirleri ile
olan iletişime çok bağlıdır. Bu yöntemin kullanılması için
uygun işitme cihazlarının donatılması ve destek verici, ve-
rimli odyolojik servislerinin bulunması ile olmaktadır.

İşitme engelli öğrencilere, yaşantılar yolu ile kav-
ram öğrenebilecekleri çok zengin bir eğitim ortamı sağlanmak-
ta ve eğitimlerini destekleyici oyun, spor, sanat, müzik, ev-
re gezileri gibi etkinlikler yer almaktadır.

Böyle bir ortamda bulunan işitme engelli ocuk yüz ifa-
delerine dikkat etmekte, konuşmalarını takip edip anlamakta ve

konuşmayı doğal ortamda öğrenmektedir. Dinlemeyi ve öğrenmeyi ise işitme cihazının yardımı ile işitme kalıntısından en iyi şekilde yararlanarak yapmaktadır. Doğal işitsel sözel yöntemin hedefi çocuğun düzeyine uygun nitelikte sözlü iletişim yeterliliği kazandırmaktır. Bu da erken teşhise, uygun işitme cihazı ile donatıma, uygun eğitim programına, aile eğitimine ve yetişmiş personelin bulunmasına bağlıdır (Tüfekçioğlu, 1985).

Bir işitme engelli öğrencinin İÇEM'e başvurabilmesi için iki yaşından gün almamış olması lazımdır. İşitme engelli çocuğun odyolojik teşhisi yapılarak uygun işitme cihazı önerilmekte ve aile eğitimlerine başlamaktadır.

Aile eğitimlerine en az altı ay katılan aileler çocukları ile beraber gelmekte ve burada işitme kaybı, işitme cihazının kullanımı, işitsel ortam ve fırsatların yaratılma ve değerlendirilmesi ve çocuklarla konuşma gibi konularda bilgi sahibi olmaktadır.

Aile eğitiminden geçmiş on iki öğrenci yeterli ve hazır görüldüğü takdirde her yıl okul öncesi eğitime kabul edilmektedir. Okul öncesi eğitim iki yıl yarım gün, bir yıl tam gün olmakta ve aile eğitimi muntazam olarak devam etmektedir. Burada çocuklar kendi sınıflarında ve belli zamanlarda kaynaştırma ortamlarında eğitim görmektedirler. Hergün bireysel cihazla çalışma ve etkinlikler içinde de grup halinde cihazlı çalışmalar yer almaktadır.

Okul öncesi eğitimini tamamlayan işitme engelli öğren-

ciler Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak ve ilkokul programını izleyerek beş yıl eğitim görmektedirler. Bireysel ve grup cihazlı çalışma ve ilkokul normal sınıfları ile kaynaştırma bu devrede de mevcuttur.

1986-1987 öğretim yılında orta birinci sınıf açılmıştır. Üç yıl eğitim gördükten sonra Lise bölümü başlamış bulunmaktadır. Tam tehisatlı sınıfı, kimya, fizik, biyoloji laboratuvarları ve yetiştirilmiş personeli ile hizmet vermektedir. İşitme engelli çocuklar normal lise yaşlıları ile beraber halen eğitim görmektedirler (Tüfekçioğlu, 1985 ; Kircaali, 1987).

Gözlemi Yapılacak Olan Deneklerin Seçimi

İşitme Engelli Çocukların Eğitim ve Araştırma Merkezine kayıtlı okul öncesi çocuklara ait verilerin toplandığı tarihlerde üç yaşından altı yaşına kadar yaş dağılımı gösterdikleri saptanmıştır. İçem okul öncesi yuva sınıflarına devam eden 3-6 yaş işitme engelli öğrencilerin, etkinliklerin yapıldığı Haziran ayı 1989 yaşlarına göre eğitim ortamlarına dağılımı Tablo 1'de yer almaktadır.

TABLO I

İŞİTME ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN HAZİRAN AYI 1989
YAŞLARINA GÖRE EĞİTİM ORTAMLARINA DAĞILIMI

EĞİTİM YAŞ ORTAMI	3		4		5		6		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
İçem Yuva 1	2	100	2	66.6	-	-	-	-	4	30.7
İçem Yuva 2	-	-	1	33.3	3	75	-	-	4	30.7
İçem Yuva 3	-	-	-	-	1	25	4	100	5	38.6
Toplam	2	100.0	3	100.0	4	100.0	4	100.0	13	100.0

Tablo 1'de görüleceği gibi üç yaş grubunda toplam iki öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerin % 100'ü İçem yuva 1 sınıfına devam etmektedir.

Dört yaş grubunda toplam üç öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerin ikisi yani % 66.6'sı İçem yuva 1 sınıfına, biri yani % 33,3'ü İçem yuva 2 sınıfına devam etmektedir.

Bes yaş grubunda toplam dört öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerin üçü yani % 75'i İçem yuva 2 sınıfına biri yani % 25'i İçem yuva 3 sınıfına devam etmektedir.

Altı yaş grubunda toplam dört öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerin % 100'ü İçem Yuva 3 sınıfına devam etmektedir.

Karşılaşılan öğrenci sayısının düşük olması nedeni ile örneklem alma yoluna gidilmemiştir. Tüm çalışma evreni olan on üç işitme engelli yuva çocuğu araştırmada yer al-

mıştır.

Tablo I'de görüldüğü gibi 3-6 yaş arasında bulunan çalışma evreninin % 30.7 si ile dört öğrenci İçem Yuva 1 sınıfından gelmektedir. Çalışma evreninin % 30.7 si ile dört öğrenci İçem Yuva 2 sınıfından ve çalışma evreninin % 38,6 si ile beş öğrenci İçem Yuva 3 sınıfından gelmektedir. 3-6 yaş grubunu oluşturan çalışma evrenindeki toplam İşitme Engelli öğrenci sayısı onüçtür.

Ortaman Hazırlanması

İşitme engelli 3-6 yaş öğrencilerinin kaynaştırma ortamında birbirleri ile ve yetişkinler arasında iletişim davranışlarını gözlemek amacı ile Haziran 1989'da İçem Müdürlüğü'nden ortamı hazırlama ve hazırlanacak ortamda bulunacak olan gözlemciler (ekip öğretmenleri) için izin alınmıştır.

Ortaman hazırlanması için gözlemleri yapılacak çalışma grubunda yer alan 3-6 yaş işitme engelli deneklerinin iletişim davranışı özelliklerini gösteren örneklerinin sayısal olarak geniş bir çerçevede olması amacı ile üç değişik etkinlik seçilmiştir.

Bu etkinlikler ve etkinliklerin amacı şu şekilde belirtilebilir:

A) El becerisi çalışması için birinci olarak seçilen kesme ve yapıştırma etkinliğidir. Bu etkinliği seçerken gözlemi yapılacak işitme engelli çocuklara verilecek olan dergi sayfalarını keserken ve yapıştırırken, canlı ve renkli

resimleri gördüklerinde esas amacımız olan iletişim becerileri özelliklerini gösterecekleri düşünülmüştür.

B) İşitme engelli çocuğun kumdan kale yapması bir el becerisi olduğu ve gene düz kumun üzerine bir yüz resmi yapması ile bir sanat çalışması olduğu görülebilir. Ancak, kum ile çalışmalar yapılırken deneklerin iletişim becerilerini sergilemeleri yönünden zengin olduğu düşünülerek ikinci olarak kum etkinliği seçilmiştir. Sözü edilen etkinliği sunarken esas amacımız olan işitme engelli çocukların birbirleri ve yetişkinler ile olan iletişim davranışlarını gözlemektir.

C) İşitme engelli 3-6 yaş denekler için son seçilen etkinlik 5 ve 6 yaş grubu için sanat ve 3-4 yaş grubu için el becerisi çalışması olan serbest sulu boya resim etkinliğidir. Diğer etkinliklerde olduğu gibi yukarıda adı geçen etkinliğin seçilmesinde ki esas amaç işitme engelli deneklerin etkinlik sırasında çevresinde bulunan yetişkin ve diğer çocuklar ile olan iletişim becerilerini gözlemektir.

Doğal, rahat, fiziksel ve psikolojik ortam sağlamak amacı ile yukarıda adlandırılarak belirtilmiş olan etkinlikleride 3-6 yaş işitme engelli deneklerin yapacağı çalışmalar İÇEM'de belirli olan sanat ve el becerisi ders saatlerine denk getirilmeye çalışılmıştır.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada kaynaştırma ortamında bulunan 3-6 yaş

miştir.

Uygulama'da şu hususlar görülmektedir:

1) Her bir etkinlik için gözlemi yapılacak deneklerin özellikleri ve ilgi duyma süreçleri gözönünde bulundurularak, uygulama süresi otuz dakika olarak belirlenmiştir.

2) Uygulama sırasında çalışma grubuna giren deneklerin normal yuva çocukları ile kaynaştırma ortamında yerleştirilmesine çalışılmıştır. Böylece kaynaştırmanın bir amacı olan İşitme engelli ve normal çocukların iletişim becerileri özelliklerini birbirlerine karşı gösterebilmeleri sağlanmıştır (Antia, 1985). Bu yerleştirme serbest sulu boya resim etkinliğinde bir normal ve bir işitme engelli şeklinde olurken diğer etkinliklerde iki ve üç normal çocuğu yanına bir işitme engelli olarak yapılmıştır.

3) Her bir etkinliğin uygulaması için önceden malzemeler hazırlanmıştır.

4) Sınıflar kalabalık olduğu için iki gruba ayrılarak yapılmış ancak kum etkinliğinde kum havuzu küçük olduğu için, dört grup halinde yapılmıştır.

5) Diğer etkinliklerde altmış dakikalık ders süresi iki kısma ayrılmış. Bir grup uygulamada otuz dakika için yer alırken öbür grup yardımcı öğretmen ile seçilmiş olan etkinlikler dışında normal ders programını işlemişlerdir. Daha sonra otuz dakikalık uygulama süresini tamamlayan çocuklar ile diğer grup yer değiştirmişlerdir. Normal Yuva öğrencileri kendi sınıflarına gitmişler, yeni normal yuva çocukla-

rı kaynıştırılmaya çağrılmışlardır. Normal yuva çocukları kendiliğinden gönüllü olarak sınıf öğretmenlerinden izin alarak uygulamaya girmişlerdir.

6) Uygulama sırasında yansız olmaya dikkat edilmiş, ancak çok pasif olan işitme engelli çocuklara "Neler yapıyorsun? Ne kadar güzel oluyor gibi teşvik edici konuşmalar kendiliğinden uygulamada yer almıştır.

7) Uygulama süresi başladığında malzemeler tanıtıldıktan ve dağıtıldıktan sonra sözel olarak "haydi başlayabilirsiniz" şeklinde araştırmacı tarafından ifade edilmiş ve saat tutulmuştur. Yardımcı ekip öğretmeni elinde kalem ve kağıt ile uygulamada yer alan sözel dilleri dinlemeye ve kaydetmeye başlamıştır.

8) Uygulama sırasında herhangi bir aksilik çıkmamıştır. Zaman zaman çok bağırarak normal yuva çocuklarına daha az bağırarak konuşmaları istenmiş çok sessiz konuşan işitme engelli çocuğa seni duyamıyorum sesini yükseltirmisin demiştir.

Gözlemcilerin denekler ve yetişkinler arasında olan iletişim becerilerini gözlemek amacı ile etkinlikler düzenlenmiştir. Bu etkinliklerde uygulama şöyle olmuştur:

Kesme ve yapıştırma etkinliği:

Sözü edilen etkinlik sırasında iki normal yuva çocuğu bir işitme engelli çocuğu aynı şekilde tekrarlanarak yerleştirilmiştir.

Gözlemcilerin iletişim becerilerini ortamda gözlemleri için deneklere canlı renkli dersi sayfaları, makas, uhu, 50 x 70 cm paket kağıtları verilmiştir.

Çocuklar kaynaştırma ortamında oturduktan sonra malzemeler dağıtılmış masanın üzerinde sayfaları koparılmış küme halinde bulunan renkli dergilerden almaları istenmiştir.

İlk beş dakikalık süre dergi sayfalarını inceleme denek ve yuva çocuklarının birbirleri ile anlaşarak seçmeleri, on beş dakikalık süre kesme işlemi ve son on dakika zaman ise yapıştırma ve toplanmaları için verilmiştir. Gözlemci çocukların yanlarında oturmuş elinde kağıt ve kalemi ile deneklerin gerek diğer çocuklar ile gerek yetişkinler ile olan iletişim becerilerini izlemiş ve kaydetmiştir.

Kum etkinliği :

Sözü edilen etkinlik sırasında üç işitme engelli denek ve yedi normal yuva çocuğu kaynaştırma ortamı içinde karışık olarak kum havuzunun etrafında oturtulmuştur. Çocuklara gözlem yapmak amacı ile kürekler, plastik şişe ve kapaklar, tırmıklar, süzgeçler, kovalar ve ellerini kurulamaları için bir adet havlu sağlanmıştır. Çocukların gözüne kum kaçmaması için kum havuzu iyice nemlendirilmiştir. Gözlemci elinde kağıt ve kalemi ile çocukların yanlarına oturmuş deneklerin gerek diğer çocuklar ile gerek yetişkinler ile olan iletişim becerilerini izlemiş ve kaydetmiştir.

Serbest sulu boya resim etkinliği :

Sözü edilen etkinlik sırasında bir işitme engelli denek ve bir normal yuva çocuğu olarak kaynaştırma ortamında oturtulmuş, önlerine beraber kullanacakları 50 x 70 cm'lik paket kağıdı verilmiştir. Ayrıca cam kavanozda dokuz ayrı renkte sulu boya ve çocuk sayısı kadar kalın fırça sağlanmıştır.

Çocuklar birbirleri arasında renkleri ve ne yapacaklarını kararlaştırmışlar ve resimleri yapmışlardır. Gözlemci elinde kağıt ve kalemi ile yanlarına oturmuş deneklerin diğer çocuklar ve yetişkinlerle olan iletişim becerilerini izlemiş ve kaydetmiştir.

Uygulama sırasında deneklerin arkadaşları ve yetişkinler ile kurdukları iletişim becerilerin gösteren fotoğraflar (EK 1) de görülebilir.

Verilerin Çözümlemesi ve Değerlendirilmesi

Sanat ve el becerisinde dil gelişimi özelliklerini belirtleyebilmek için işitme engelliler için geliştirilmiş bir ölçeğe rastlanmamıştır. Bunun yerine normal yuva öncesi çocuklar için kullanılan J.Tough'ın(1984) dil kullanımına ilişkin yedi ana madde ve alt maddeleri ölçü aracı olarak kullanılmıştır. Deneklerden elde edilen verilerin çözümlemesi için bu ölçü aracından kontrol listesi hazırlanmıştır(EK 2).

İngiliz Milli Eğitim Şurasının "okul öncesi çocuklarda iletişim becerileri" projesi altında "Guide to the

appraisal of children's use of Language" başlıklı kitap yayınlanmıştır. Bu kitapta kullanılan yöntemlerin formüle edilmesi ve test edilmesi şekli bütün İngiltere genelinde bulunan 1500 okul öncesi öğretmenlerinin yardımları ile gerçekleşmiştir. Bu çalışma İngiliz Milli Eğitim tarafından desteklenen maddi yardımı, Leeds Üniversitesi ve J.Tough'ın (1984) danışmanlığı altında arkadaşlarının yardımı ile başlanmıştır.

Hazırlanmış olan kontrol listesindeki maddeler yukarıda adı geçen geniş çaplı çalışmaları kapsayan kitaptan alınmıştır(Tough, 1984).

Verileri ölçütler çerçevesinde her bir çocuğun sözel ifadeleri tek tek ele alınarak değerlendirilmiştir.

Bu değerlendirmeyi yaparken (EK 3) de bulunan çocukların sözel dillerinin yanına, kontrol listesinde (Tough,1984 EK2) bulunan dilin kullanımına ait maddelerin hangisi uygun gelmiş ise tek tek yazılmış ve değerlendirmenin bu aşamasından her bir ana madde için 3-6 yaş arası toplam grafikler ve her bir deneği ele alan çizelgeler çıkarılmıştır. Çizelgeler de kod numaraları ve yaşları verilmiş olan işitme engelli çocukların sözel dilleri için her bir alt maddeye (-) işareti "hayır kullanmamıştır", (+) işareti "evet kullanmıştır yerine konmuştur. Bu çizelge ve grafikler bulgular kısmında gösterilmiştir.

B Ö L Ü M I V

B U L G U L A R V E Y O R U M

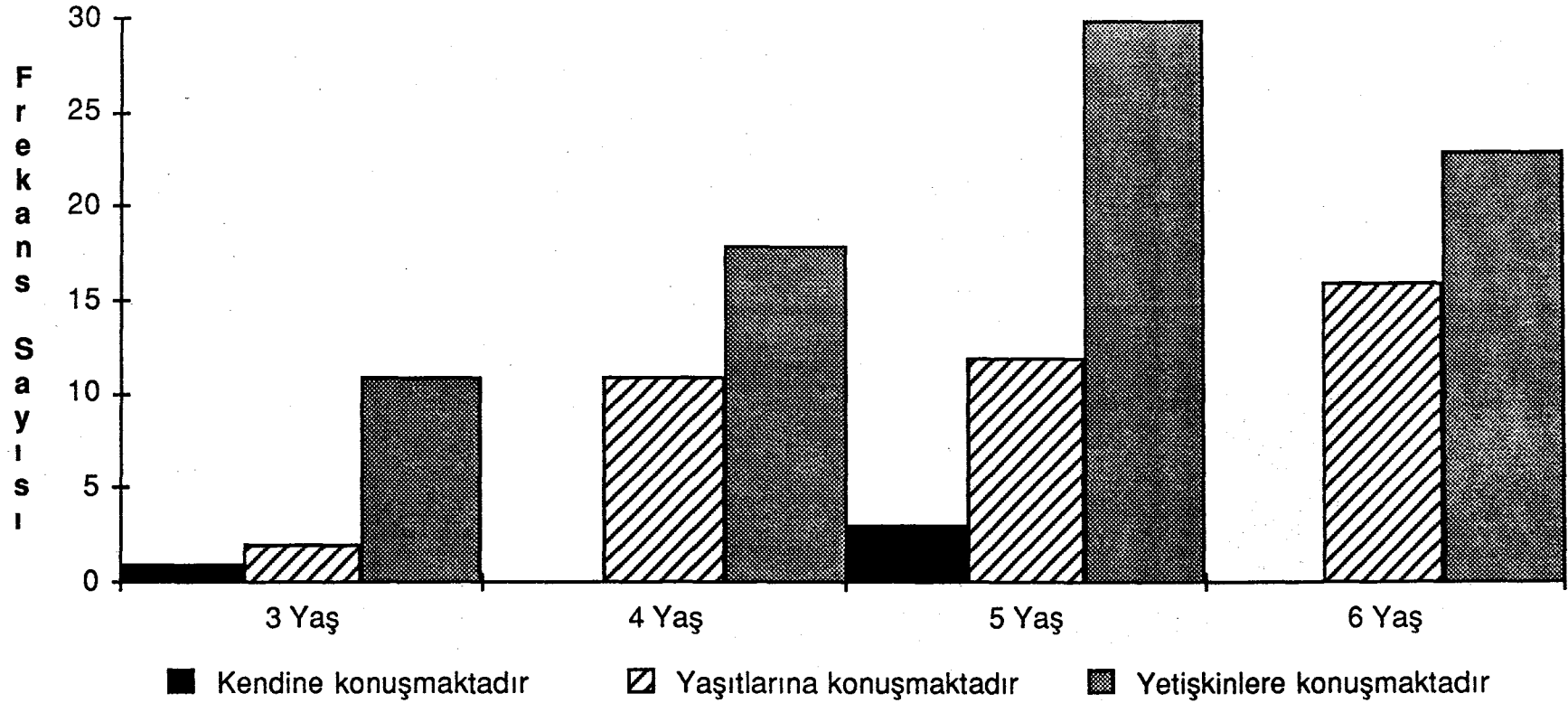
Bu bölümde, Eskişehir Anadolu Üniversitesi'ne bağlı İÇEM Kurumuna devam eden 3-6 yaş İşitme Engelli öğrencilerin dil gelişimlerinde sanat ve el becerisi etkinliklerinin yerini betimlemek amacı ile belirlenen sorulara cevap verilecektir ve bulgulara ait yorumu yapılacaktır.

1) 3-6 yaş arası işitme engelli çocukların sanat ve el becerisi etkinlikleri sırasında kendini koruma ve sürdürme amacı ile sözel dilden yararlanmakta mıdırlar?

İçem'de sanat ve el becerisi etkinliklerine katılan 3-6 yaş işitme engelli öğrenciler kendini koruma ve sürdürme amacı ile sözel dilden yararlanmaktadırlar. 3-6 yaş işitme engelli öğrencilerin kendini koruma ve sürdürme amacı ile sözel dilden yararlandıklarını gösteren toplu bir grafik Şekil 1'de gösterilmiştir.

Daha önce yöntem bölümünde açıklandığı gibi her bir deneyin verici dillerinin dökümü (EK 2) de görülen kontrol listesine göre yapılmıştır ve toplam grafiği çıkarılmıştır.

1) KENDİNİ KORUMA VE SÜRDÜRME

Şekil 1 İşitme engelli 3-6 yaş çocuklarının sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendini koruma ve sürdürme amacı ile sözel dilden yararlandıklarını gösteren grafik

Bu grafiğe göre: üç yaşındaki işitme engelli denekler etkinliklerde kendine, arkadaşlarına ve yetişkinlere yönelik olarak toplam 14 kere sözel iletişimde bulunmuştur(Şekil 1).

Grafikte görüldüğü gibi, dört yaşındaki işitme engelli denekler etkinliklerde arkadaşları ve yetişkinlere yönelik olarak toplam 29 kere sözel iletişim de bulunmuştur(Şekil 1).

Grafikte görüldüğü gibi, beş yaşındaki işitme engelli denekler etkinliklerde kendine, arkadaşlarına ve yetişkinlere yönelik olarak toplam 45 kere sözel iletişimde bulunmuştur(Şekil 1).

Aynı grafiğe göre, altı yaşındaki işitme engellilerde durum ise: Denekler etkinliklerde arkadaşlarına ve yetişkinlere yönelik olarak toplam 39 kere sözel iletişimde bulunmuşlardır(Şekil 1).

a) İşitme engelli çocukların kendini koruma ve sürdürme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendilerine yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

İşitme engelli çocuklarda kendini koruma ve sürdürme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendine yönelik sözel dil'i dört ve altı yaşındaki öğrencilerin kullanmadıkları bulunmuştur. Üç ve beş yaş işitme engelli öğrenciler ise kullanmaktadırlar. Bu durum Şekil 1'de görüldüğü gibi üç yaşındaki denekler kendilerine yönelik bir kere ve

beş yaşındaki denekler kendilerine yönelik üç kere konuşmuşlardır.

b) İşitme engelli çocukların kendini koruma ve sürdürme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yaşıt-larına yönelik sözel dil kullanmakta mıdır?

İşitme engelli çocukların kendini koruma ve sürdürme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yaşıt-larına yönelik sözel dil kullanmaktadırlar. Bu durum 3-6 yaş arasında şöyledir: Şekil 1'de görüldüğü gibi üç yaşındaki denek-ler yaşıt-larına 2 kere iletişimde bulunurken dört yaşındaki-ler yaşıt-larına 11 kere, beş yaşındaki denekler 12 kere ve altı yaşındaki denekler yaşıt-larına 23 kere iletişimde bulunmaktadırlar(Şekil 1).

c) İşitme engelli çocukların kendini koruma ve sürdürme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yetişkinlere yönelik sözel dil kullanmakta mıdır?

İşitme engelli çocukların kendini koruma ve sürdürme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yetişkinle-re yönelik sözel dil kullanmaktadırlar. Bu durum 3-6 yaş dönerler arasında şöyledir:

Şekil 1'de görüldüğü gibi üç yaşındaki denekler ye-tişkinlere 11 kere, dört yaşındaki denekler yetişkinlere 18 kere iletişimde bulunurken, beş yaşındaki denekler yetişkinlere 30 kere ve altı yaşındaki denekler 23 kere yetişkinlere yönelik sözel dil kullanmışlardır(Şekil 1).

d) İşitme engelli çocukların kendini koruma ve sürdürme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kullandıkları sözel dil yetişkinlerler mi yoksa arkadaşları ile mi daha fazla olmaktadır?

İşitme engelli çocukların kendini koruma ve sürdürme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kullandıkları sözel dil 3-6 yaş arasında yetişkinlerle daha fazla olmaktadır. Bu durum (Tablo 2) de görüldüğü gibidir.

Yaşlar	Kendine	Yaşıtlarına	Yetişkinlere
3	1	2	11
4	-	11	18
5	3	12	30
6	-	16	23

Adetler

TABLO 2- KENDİNİ KORUMA VE SÜRDÜRMEDE SÖZEL DİLDEN YARARLANMALARINDA YAŞLAR ARASINDAKİ FARKLILIKLAR

e) İşitme engelli çocukların kendini koruma ve sürdürme amacı ile sözel dilden yararlanmalarında yaşlar arasındaki farklılıklar gözlenmekte midir?

İşitme engelli çocukların kendini koruma ve sürdürme amacı ile sözel dilden yararlanmalarında yaşlar arasında farklılıklar gözlenmektedir. Kendilerine yaşıtlarına ve yetişkinlere yönelik sözel dil kullandıklarında yaşlar büyüdükçe kullanım adetleri de artmaktadır.

Deneklerin yaş ve kodları ile birlikte Tough'ın(1984) dil kullanımına ilişkin kendini koruma ve sürdürme maddesi- nin alt maddelerinin dökümü yapılmıştır. Bu durum Çizelge 1'de görüldüğü gibidir.

ÇİZELGE 1	Deneklerin yaş ve kodları												
	3 yaş		4 yaş			5 yaş				6 yaş			
J. Tough'ın dil kullanı- mına ilişkin madde- leri	BK	BH				CF	CD	CB	DL				
1) Kendini koruma ve sürdürme			DB	BB	CH					DJ	DH	DF	DC
a) Kendi fiziksel ve psikolojik ihtiyaç- larını ve isteklerini ifade etmektedir.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
b) Kendisini ve hakları- nı korumaktadır.	+	+	+	-	+	+	+	+	-	-	+	+	-
c) İstek ve davranışla- rını haklı göster- mektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
d) Başkalarını tenkit etmektedir	-	-	-	-	+	+	-	+	-	-	+	-	-
e) Başkalarını tehdit etmektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Daha önce yöntem bölümünde belirtildiği gibi bir numara- lı çizelgede görülen - işaretler her bir alt madde de "hayır" kullanmamıştır yerine konmuştur. Aynı şekilde bir numaralı çizelge de görülen + işaretler her bir alt madde de "evet" kullanmıştır yerine geçmektedir.(Bu işaretler her çizelge için kullanılmıştır).

İşitme engelli 3-6 yaş arası deneklerinin verici dil- lerine ait Tough(1984) maddelerini kullanım örnekleri şöyle

gösterilebilir:

Bir numaralı çizelgeye göre kod numarası BK olan üç yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kesme ve yapıştırma etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi BK öğrencisi bir numaralı sözce de arkadaşı ile sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermesede kendi kullandığı sözel biçimi diğerlerinin hareketlerini yönlendirme ve kendini koruma ve sürdürme yolu ile isteklerini ifade etmek amacı ile kullandığı gözlenmektedir (Ek 3, s.137).

Bir numaralı çizelgeye göre kod numarası BH olan üç yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kum etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi BH öğrencisi bir numaralı sözce de öğretmeni ile sözel etkileşim de bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi kendini koruma ve sürdürmede haklarını korumak amacı ile kullandığı gözlenmektedir.

Bir numaralı çizelgeye göre kod numarası BH olan üç yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kum etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi BH öğrencisi dört numaralı sözce de kendine yönelik sözel iletişimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermesede işitme engelli öğrencinin kendi kullandığı sözel biçimi kendini koruma ve sürdürmede ihtiyacını ifade etmek amacı ile kullandığı gözlenmektedir (Ek 3, s.138)

Aynı çizelgeye göre kod numarası olan iiç yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi BH öğrencisi iki numaralı sözce ile öğretmeni ile sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermesede kendi kullandığı sözel biçimi diğerlerini hareketlerini yönlendirme ve kendini koruma ve sürdürmede ihtiyacını ifade etmek amacı ile kullandığı gözlenmektedir (Ek 3, s138).

Bir numaralı çizelgeye göre kod numarası BD olan dört yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kesme ve yapıştırma etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi BD öğrencisi iiç numaralı sözce ile arkadaşı ile sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi kendini koruma ve sürdürme de haklarını koruma amacı ile kullandığı gözlenmektedir (Ek 3, s.141).

Bir numaralı çizelgeye göre kod numarası CH olan dört yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kım etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi CH öğrencisi beş numaralı sözce ile öğretmeni ile sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi kendini koruma ve sürdürmede başkalarını tenkit etme amacı ile kullandığı gözlenmektedir.

Aynı öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi CH öğrencisi bir numaralı sözce ile arkadaşı ile sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermesede kendi kullandığı sözel biçimi diğerlerinin hareketlerini yönlendirme ve kendini koruma ve sürdürmede isteklerini ifade etmek amacı ile kullandığı gözlenmektedir. Bir numaralı çizelgeye göre kod numarası CD olan baş yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kesme ve yapıştırma etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi CD öğrencisi baş numaralı sözce de arkadaşı ile sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi diğerlerinin hareketlerini yönlendirme ve kendini koruma ve sürdürme de isteklerini ifade etme amacı ile kullandığı gözlenmektedir (Ek 3, s.141).

Bir numaralı çizelgeye göre kod numarası CF olan baş yaşındaki işitme engelli erkek öğrencinin kum etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi CF öğrencisi iç numaralı sözce ile kendine yönelik sözel iletişimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermesede işitme engelli öğrencinin kendi kullandığı sözel biçimi kendini koruma ve sürdürme amacı ile kullandığı gözlenmektedir (Ek 3, s.141).

Bir numaralı çizelgeye göre kod numarası DL olan baş yaşındaki işitme engelli erkek öğrencinin kum etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi DL bir numara-

ralı sözce de arkadaşı ile sözel etkileşim de bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi diğerlerinin hareketlerini yönlendirme ve kendini koruma ve sürdürmede isteklerini ifade etmek amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek 3, s.160).

Bir numaralı çizelgeye göre kod numaralı CB olan baş yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi CB öğrencisi bir numaralı sözce ile öğretmenine yönelik sözel iletişimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi diğerlerinin hareketlerini yönlendirme ve kendini koruma ve sürdürmede isteklerini ifade etmek amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek 3, s.157).

Bir numaralı çizelgeye göre kod numarası DJ olan altı yaşındaki işitme engelli erkek öğrencinin kesme ve yapıştırma etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi DJ öğrencisi bir numaralı sözce ile ortaya söyleyerek hem yaşlıtlarına hemde yetişkinlere yönelik sözel iletişimde bulunmaktadır. Bu etkileşim de yaşlıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermesede kendi kullandığı sözel biçimi diğerlerinin hareketlerini yönlendirme ve kendini koruma ve sürdürmede isteklerini ifade etmek amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek-3, s.159).

Bir numaralı çizelgeye göre kod numarası DH olan altı yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kum etkinliği sıra-

sında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi DH öğrencisi bir numaralı sözce ile arkadaşına yönelik sözel iletişimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermesede kendi kullandığı sözel biçimi kendini koruma ve sürdürmede başkalarını tenkit etme ve kendi haklarını koruma amacı ile kullandığı gözlenmektedir (Ek-3, s.160).

Bir numaralı çizelgeye göre kod numarası DC olan altı yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi DC öğrencisi bir numaralı sözce ile öğretmenine yönelik sözel iletişimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermesede kendi kullandığı sözel biçimi şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etmede detaya ait ve kendini koruma ve sürdürme de isteklerini ifade etme amacı ile kullandığı gözlenmektedir. Bütün bu örneklerden görüldüğü gibi 3-6 yaş çocuklarının hepsi kendini koruma ve sürdürme amacı ile sözel dilden yararlanmışlardır. Tough'a göre çocuklar öncelikle kendini koruma ve sürdürme amacı ile dili kullanırlar (Tough, 1984, s.81)

2) 3-6 yaş işitme engelli çocukların sanat ve el becerisi etkinlikleri sırasında yönetme ve yönlendirme amacı ile sözel dilden yararlanmakta mıdırlar?

İçem'de sanat ve el becerisi etkinliklerine katılan 3-6 yaş işitme engelli öğrenciler yönetme ve yönlendirme

amacı ile sözel dilden yararlanmaktadırlar. 3-6 yaş işitme engelli öğrencilerin yönetme ve yönlendirme amacı ile sözel dilden yararlandıklarını gösteren toplu bir grafik (Şekil 2) de gösterilmiştir.

Bu grafiğe göre:

Üç yaşındaki işitme engelli denekler etkinliklerde kendine, arkadaşlarına ve yetişkinlere yönelik olarak toplam 12 kere sözel iletişimde bulunmuştur (Şekil 2).

Grafikte görüldüğü gibi, dört yaşındaki işitme engelli denekler etkinliklerde arkadaşlarına ve yetişkinlere yönelik olarak toplam 20 kere sözel iletişimde bulunmuştur (Şekil 2).

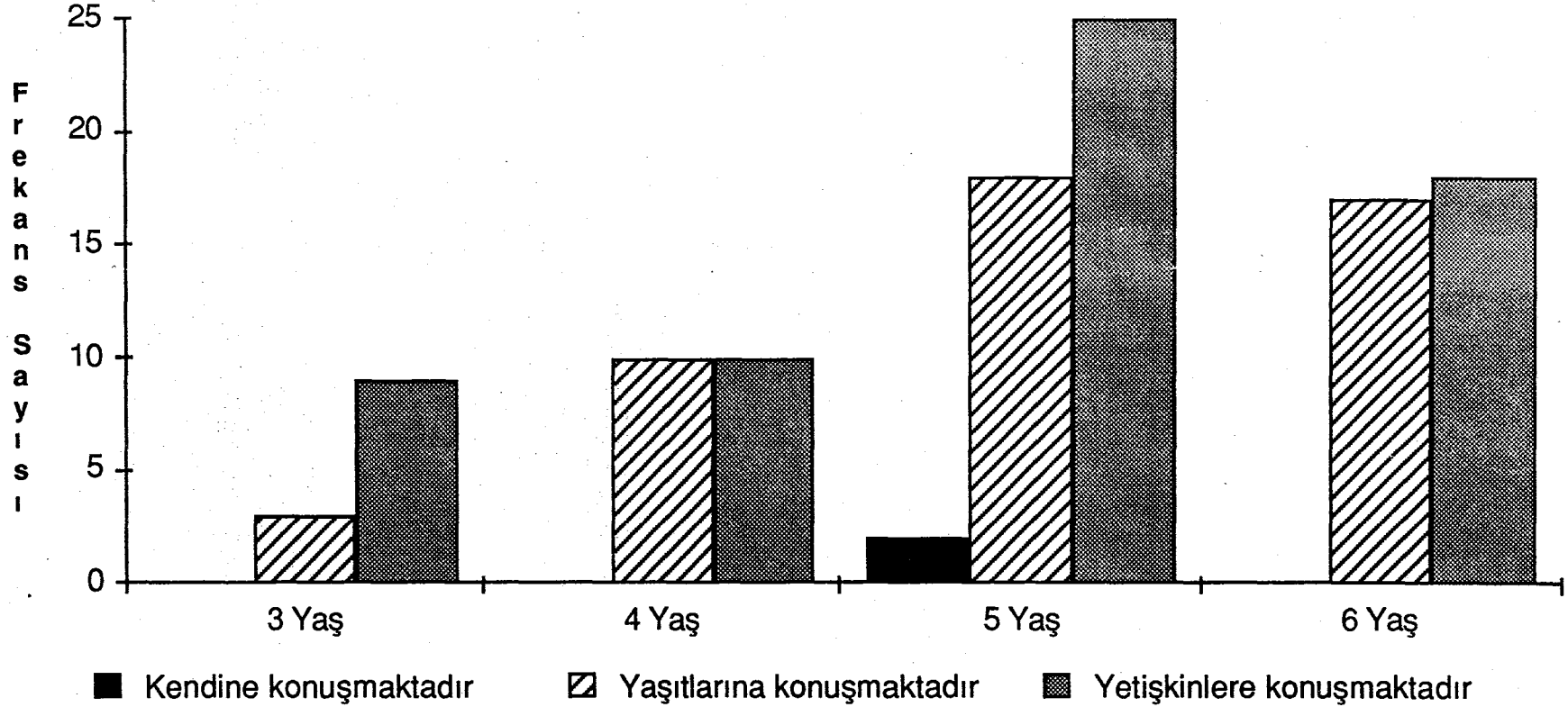
Grafikte görüldüğü gibi, beş yaşındaki işitme engelli denekler etkinliklerde kendine, arkadaşlarına ve yetişkinlere yönelik olarak toplam 45 kere sözel iletişimde bulunmuşlardır (Şekil 2).

Aynı grafiğe göre, altı yaşındaki işitme engellilerde durum ise: Denekler etkinliklerde arkadaşlarına ve yetişkinlere yönelik olarak toplam 35 kere sözel iletişimde bulunmuşlardır (Şekil 2).

a) İşitme engelli çocukların yönetme ve yönlendirme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendilerine yönelik sözel dil kullanmakta mıdır?

İşitme engelli çocukların yönetme yönlendirme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendilerine yöne-

2) YÖNETME VE YÖNLENDİRME

Şekil 2

İşitme Engelli 3-6 Yaş çocuklarının sanat ve el becerisi etkinliklerinde yönetme ve yönlendirme amacı ile sözel dilden yararlandıklarını gösteren grafik

lik sözel dil'i yalnız beş yaş çocukları kullanmaktadırlar. Diğer işitme engelli yaş çocuklarınının kullanmadıkları bulunmuştur. Budurum Şekil 2 de görüldüğü gibi beş yaşındaki denekler kendilerine yönelik iki kere konuşmuşlardır.

b) İşitme engelli çocukların yönetme ve yönlendirme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yaşıtlarına yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

İşitme engelli çocukların yönetme ve yönlendirme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yaşıtlarına yönelik sözel dil kullanmaktadırlar. Bu durum 3-6 yaş arasında şöyledir: Şekil 2 de görüldüğü gibi üç yaşındaki denekler yaşıtlarına 2 kere iletişimde bulunurken, dört yaşındakiler yaşıtlarına 10 kere, beş yaşındakiler yaşıtlarına 18 kere ve altı yaşındakiler yaşıtlarına 17 kere iletişimde bulunmaktadırlar.

c) İşitme engelli çocukların yönetme ve yönlendirme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yetişkinlere yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

İşitme engelli çocukların yönetme ve yönlendirme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yetişkinlere yönelik sözel dil kullanmaktadırlar. Bu durum 3-6 yaş denekler arasında şöyledir: Şekil 2'de görüldüğü gibi üç yaşındaki denekler yetişkinlere 9 kere, dört yaşındaki denekler yetişkinlere 10 kere, beş yaşındaki denekler yetişkinlere 25 kere iletişimde bulunurken, altı yaşındaki denekler 18 kere yetişkinlere yönelik sözel dil kullanmışlardır(Şekil 2).

d) İşitme engelli çocukların yönetme ve yönlendirme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kullandıkları sözel dil yetişkinlerle mi yoksa arkadaşları ile mi daha fazla olmaktadır?

İşitme engelli çocukların yönetme ve yönlendirme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kullandıkları sözel dil üç, beş ve altı yaşlarında yetişkinlerle, daha fazla olmaktadır. Dört yaşındakilerde durum ise aynıdır. Bu durum (Tablo 3) de görüldüğü gibidir.

e) İşitme engelli çocukların yönetme ve yönlendirme amacı ile sözel dilden yararlanmalarında yaşlar arasında farklılıklar gözlenmekte midir?

İşitme engelli çocukların yönetme ve yönlendirme amacı ile sözel dilden yararlanmalarında yaşlar arasında farklılıklar gözlenmektedir. Yaşlıtlarına ve yetişkinlere yönelik sözel dil kullandıklarında yaşlar büyüdükçe kullanım adetleri de artmaktadır.

Bu durum Tablo 3'te gösterildiği gibidir.

Yaşlar	Kendine	Yaşlıtlarına	Yetişkinlere
3	-	3	9
4	-	10	10
5	2	18	25
6	-	17	18

Adetler

TABLO 3. YÖNETME VE YÖNLENDİRMEDE SÖZEL DİLDEN YARARLANMALARINDA YAŞLAR ARASINDA FARKLILIKLAR

Deneklerin yaş ve kodları ile birlikte Tough'ın (1984) dil kullanımına ilişkin yönetme ve yönlendirme maddesinin alt maddelerinin dökümü yapılmıştır. Bu durum Çizelge 2'de görüldüğü gibidir.

ÇİZELGE 2	Deneklerin yaş ve kodları												
	3 yaş			4 yaş			5 yaş			6 yaş			
J. Tough'ın dil kullanılmasına ilişkin maddeleri	BK	BH				CF	CD	CB	DL				
2) Yönetme ve Yönlendirme			BD	BB	CH					DS	DH	DF	DC
a) Kendi hareketlerinin bilincine varmaktadır	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
b) Kendi hareketlerini yönetmektedir veya yönlendirmektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
c) Diğerlerinin hareketlerini yönetmektedir veya yönlendirmektedir.	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+
d) Başkaları ile hareket için iş birliği yapmaktadır.	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-	+	-	-

İşitme engelli 3-6 yaş arası deneklerinin verici dillerine ait Tough(1984) maddelerini kullanım örnekleri şöyle gösterilebilir:

İki numaralı çizelgeye göre kod numarası BH olan üç yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kesme ve yapıştırma etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi BH öğrencisi bir numaralı sözce de arkadaşı ile sözel iletişimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşatlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi

kullandığı sözel biçimi diğerlerinin hareketlerini yönetme amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek-3, s.139).

İki numaralı çizelgeye göre kod numarası BK olan üç yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kum etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım görüldüğü gibi BK öğrenci-
sir bir numaralı sözce de öğretmeni ile sözel iletişimde bulunulmaktadır. Bu etkileşim de yaşıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi diğerlerinin hareketlerini yönlendirme ve kendini koruma ve sürdürme amacı ile kullandığı gözlenmektedir (Ek-3, s.137).

İki numaralı çizelgeye göre kod numarası BK olan üç yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi BK öğrencisi üç numaralı sözce de öğretmeni ile sözel iletişimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermesede kendi kullandığı sözel biçimi kendini koruma ve sürdürme ve diğerlerinin hareketlerini yönlendirme amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek-3, s.128).

İki numaralı çizelgeye göre kod numarası BD olan dört yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kesme ve yapıştırma etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi BD öğrencisi bir numaralı sözcüde arkadaşı ile sözel iletişimde bulunmaktadır. Bu etkileşim de yaşıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermesede kendi

kullandığı sözel biçimi kendini koruma ve sürdürmede isteklerini ifade etmek ve diğerlerinin hareketlerini yönlendirme amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek-3, s. 141).

İki numaralı çizelgeye göre kod numarası CH olan dört yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kum etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi CH öğrencisi yadı numaralı sözcüde öğretmeni ile sözel iletişimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermesede kendi kullandığı sözel biçimi yönetme de başkaları ile hareket içinde işbirliği yapmak amacı ile kullandığı gözlenmektedir(E-3, s. 145).

İki numaralı çizelgeye göre kod numarası CH olan dört yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi CH öğrencisi üç numaralı sözcüde arkadaşı ile sözel iletişim de bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermesede kendi kullandığı sözel biçimi diğerlerinin hareketlerini yönetme amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek-3, s.146).

İki numaralı çizelgeye göre kod numarası CB olan beş yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kesme ve yapıştırma etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi CB öğrencisi bir numaralı sözcüde arkadaşı ile sözel iletişimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi diğerlerinin hareketlerini yönlendir-

dirme ve kendi isteklerini ifade etme amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek-3, s.136).

İki numaralı çizelgeye göre kod numarası DL olan beş yaşındaki işitme engelli erkek öğrencinin kum etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi DL öğrencisi beş numaralı sözcüde arkadaşı ile sözel iletişimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermesede kendi kullandığı sözel biçimi yönetmede başkaları ile hareket için işbirliği yapmak amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek-3, s.160).

İki numaralı çizelgeye göre kod numarası DL olan beş yaşındaki işitme engelli erkek öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi DL öğrencisi iki numaralı sözcüde kendine yönelik sözel iletişimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarını ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermesede işitme engelli öğrencinin kendi kullandığı sözel biçimi kendi hareketlerinin bilincine varma ve kendi hareketlerini yönetme amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek-3, s.160).

İki numaralı çizelgeye göre kod numarası DH olan altı yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kasma yapılandırma etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi DH öğrencisi üç numaralı sözcüde arkadaşı ile sözel iletişimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermesede kendi kullandığı sözel biçimi diğerlerinin hareketlerini yönlendirmeye çalışmaktadır.

dirme ve isteklerini ifade etme amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek-3, s.165).

İki numaralı çizelgeye göre kod numarası DJ olan altı yaşındaki işitme engelli erkek öğrencinin kum etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi DJ öğrencisi iki numaralı sözcede arkadaşı ile sözel iletişimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi diğerlerinin hareketlerini yönetmekte ve isteklerini ifade etmek amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek-3, s.163).

İki numaralı çizelgeye göre kod numarası DF olan altı yaşındaki işitme engelli erkek öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım.

Görüldüğü gibi DF öğrencisi iki numaralı sözcede öğretmeni ile sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi diğerinin hareketlerini yönlendirme ve isteklerini ifade etme amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek-3, s.170).

Bütün bu örneklerden görüldüğü gibi 3-6 yaş çocukların hepsi yönetme ve yönlendirme amacı ile sözel dilden yararlanmışlardır. Tough'a göre kendini koruma ve sürdürme gibi normal çocuklarda da dilin kullanım boyutunda ikinci sırada yer alan bu maddeyi çok kullanmaktadırlar. İşitme engellilerde normal çocuklar gibi kullanım amacı ile bu maddeyi çok kullanmışlardır(Tough 1984, s.81).

Tough'a (1984) göre maddeler dilin kullanımında basitten karmaşığa doğru hem ana maddelerde hem de alt maddelerinde gittiğini vurgulamıştır. Çizelge 2' e göre İşitme Engelli deneklerin yönetme ve yönlendirme alt maddelerinden c ve d maddesini sıklıkla kullandıkları görülmüştür.

3) 3-6 yaş işitme engelli çocukların sanat ve el becerisi etkinlikleri sırasında şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme amacı ile sözel dilden yararlanmakta mıdırlar?

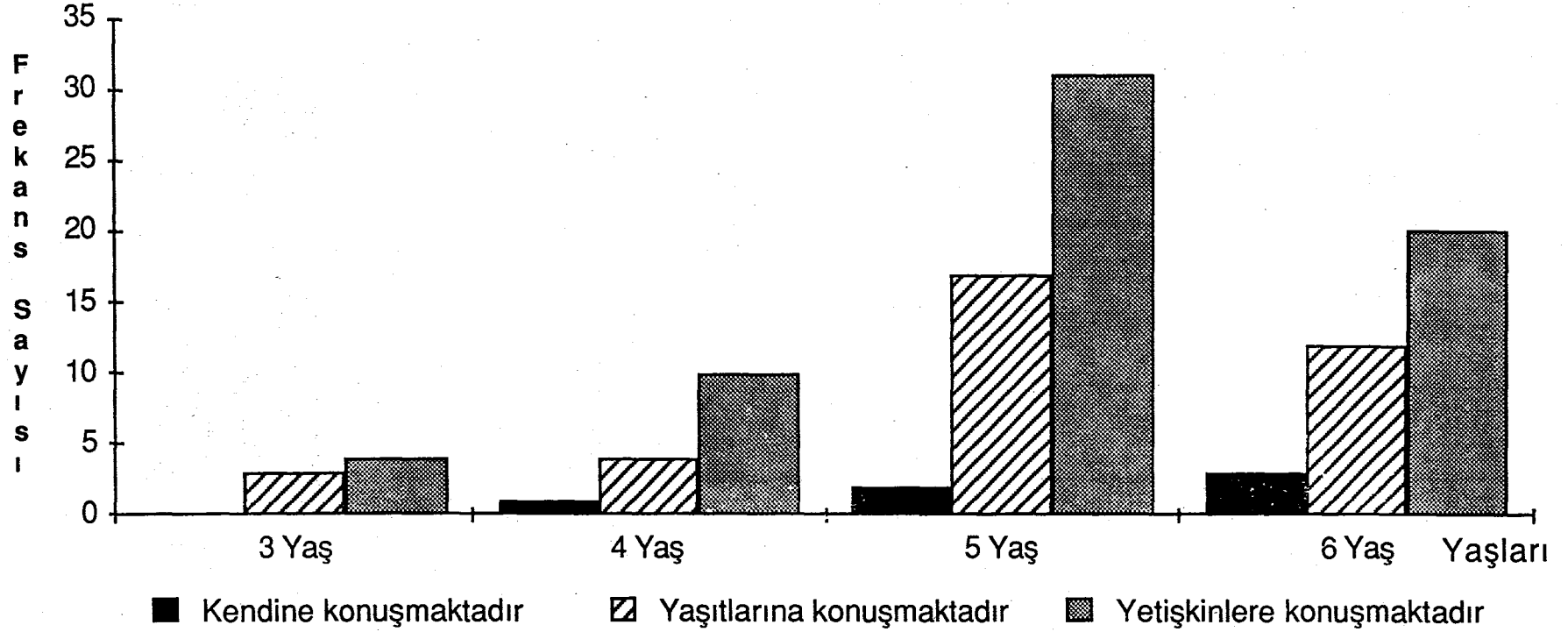
İçem'de sanat ve el becerisi etkinliklerine katılan 3-6 yaş işitme engelli öğrenciler şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme amacı ile sözel dilden yararlanmaktadır. 3-6 yaş işitme engelli öğrencilerin şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme amacı ile sözel dilden yararlandıklarını gösteren bir grafik Şekil 3'de gösterilmiştir.

Bu grafiğe göre:

Üç yaşındaki işitme engelli denekler etkinliklerde arkadaşlarına ve yetişkinlere yönelik olarak toplam 7 kere iletişimde bulunmuştur (Şekil 3).

Grafikte görüldüğü gibi, dört yaşındaki işitme engelli denekler etkinliklerde kendine, arkadaşlarına ve yetişkinlere yönelik olarak toplam 15 kere iletişimde bulunmuştur (Şekil 3). Grafikte görüldüğü gibi, beş yaşındaki işitme engelli denekler etkinliklerde kendine arkadaşlarına ve yetiş-

3.1 ŞİMDİKİ YAŞANTISINDAKİ DENEYİMLERİNİ RAPOR ETME

Şekil 3 İşitme engelli 3-6 yaş çocuklarının sanat ve el becerileri etkinliklerinde şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme amacı ile sözel dilden yararlandıklarını gösteren grafik

kinlere yönelik olarak toplam 50 kere sözel iletişim de bulunmuştur.

Aynı grafiğe göre, altı yaşındaki işitme engellilerde durum ise: Denekler etkinliklerde kendine, arkadaşlarına ve yetişkinlere yönelik olarak toplam 35 kere sözel iletişimde bulunmuşlardır(Şekil 3).

a) İşitme engelli çocukların şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendilerine yönelik sözel dil kullanmakta mıdır?

İşitme engelli çocukların şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendilerine yönelik sözel dil'i dört ve beş yaş ve altı yaş çocukları kullanmaktadırlar. Diğer işitme engelli üç yaş çocuklarınının kullanmadıkları bulunmuştur.

Bu durum Şekil 3'de görüldüğü gibi dört yaşındaki denekler bir kere kendilerine yönelik bir kere, beş yaşındaki denekler kendilerine yönelik iki kere ve altı yaşındaki denekler kendilerine yönelik üç kere konuşmuşlardır.

b) İşitme engelli çocukların şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yaşlıtlarına yönelik sözel dil kullanmakta mıdır?

İşitme engelli çocukların şimdiki yaşantısındaki dene-

yimlerini rapor etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yaşıtlarına yönelik sözel dil kullanmaktadırlar. Bu durum Şekil 3'te görüldüğü gibi üç yaşındaki denekler yaşıtlarına üçkere iletişimde bulunurken, dört yaşındaki ler yaşıtlarına dört kere, beş yaşındaki denekler 17 kere ve altı yaşındaki denekler yaşıtlarına 12 kere iletişimde bulunmaktadırlar(Şekil 3).

c) İşitme engelli çocukların şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yetişkinlere yönelik sözel dil kullanmaktadırlar mıdır?

İşitme engelli çocukların şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yetişkinlere yönelik sözel dil kullanmaktadırlar. Bu durum 3-6 yaş denekler arasında şöyledir: Şekil 3'te görüldüğü gibi üç yaşındaki denekler yetişkinlere dört kere, dört yaşındaki denekler yetişkinlere 10 kere iletişim de bulunurken, beş yaşındaki denekler yetişkinlere 31 kere ve altı yaşındaki denekler 20 kere yetişkinlere yönelik sözel dil kullanmışlardır(Şekil 3).

d) İşitme engelli çocukların şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kullandıkları sözel dil yetişkinlerle mi yoksa arkadaşları ile mi daha fazla olmaktadır?

İşitme engelli çocukların şimdiki yaşantısındaki dene-

yimlerini rapor etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kullandıkları sözel dil 3-6 yaş arasında yetişkinler ile daha fazla olmaktadır. Bu durum Tablo 4'te görüldüğü gibidir.

e) İşitme engelli çocukların şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme amacı ile sözel dilden yararlanmaların da yaşlar arasında farklılıklar gözlenmekte midir?

İşitme engelli çocukların şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme amacı ile sözel dilden yararlanmalarında yaşlar arasında farklılıklar gözlenmektedir. Kendilerine, yaşlılarına ve yetişkinlere yönelik sözel dil kullandıklarında yaşlar büyüdükçe kullanım adetleri de artmaktadır.

Bu durum Tablo 4'te gösterildiği gibidir.

Yaşlar	Kendine	Yaşlılarına	Yetişkinlere
3	-	3	4
4	1	4	10
5	2	17	31
6	3	12	20

Adetler

TABLO 4 : ŞİMDİKİ YAŞANTISINDAKİ DENEYİMLERİNİ RAPOR ETMEDE SÖZEL DİLDEN YARARLANMALARINDA YAŞLAR ARASINDAKİ FARKLILIKLAR

Deneklerin yaş ve kodları ile birlikte Tough'ın (1984) dil kullanımına ilişkin şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini

rapor etme maddesinin alt maddelerinin dökümü yapılmıştır.

Bu durum çizelge 3'de görüldüğü gibidir.

ÇİZELGE 3	Deneklerin yaş ve kodları												
	3 yaş		4 yaş			5 yaş			6 yaş				
J.Tough'ın dil kullanımına ilişkin maddeler	BK	BH				CF	CD	CB	DL				
3.1) Şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme.			BD	BB	CH					DJ	DH	DF	DC
a) Olayların parçalarını etiketlemektedir.	-	+	+	-	+	+	-	+	+	-	-	+	+
b) Detaya ait (boy, renk ve diğer özellikleri) konuşmaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
c) Olaya ait konuşmaktadır.	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	-
d) Olayın sırasına ait konuşmaktadır.	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-
e) Karşılaştırma yapmaktadır.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
f) İlgili yönleri tanımaktadır.	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	+	-	-
g) Yukarıdaki özelliklerin bir kaçını birden kullanmaktadır (Analiz yapmaktadır)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
h) Ana fikri tanımaktadır ve çözümlemektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
i) Yaşantıların anlamı üstünde düşünmektedir ve hatırlamaktadır (Kendi hisleri dahil olmak üzere).	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-

İşitme engelli 3-6 yaş arası deneklerinin verici dillerine ait Tough(1984) maddelerini kullanım örnekleri şöyle gösterilebilir:

Üç numaralı çizelgeye göre kod numarası BK olan üç yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kesme ve yapıştırma etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi BK öğrencisi dört numaralı sözcüde öğretmeni ile sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme de detaya ait konuşma amacı ile kullandığı gözlenmektedir (Ek-3, s.137)

Üç numaralı çizelgeye göre kod numarası BH olan üç yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kum etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi BH öğrencisi iki numaralı sözcüde arkadaşı ile sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşim de yaşıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermesede kendi kullandığı sözel biçimi şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etmede olaya ait konuşma amacı ile kullandığı gözlenmektedir (Ek-3, s.139).

Üç numaralı çizelgeye göre kod numarası BH olan üç yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi BH öğrencisi üç numaralı sözcüde öğretmeni ile sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşim de yaşıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etmede olayın parçalarını etiketleme amacı ile kullandığı gözlenmektedir (Ek-3, s.140).

Üç numaralı çizelgeye göre kod numarası CH olan dört yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kasma ve yapıştırma etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi CH öğrencisi dört numaralı sözcüde arkadaşı ile sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etmede yaşatnıların anlamı üstünde düşünme, hatırlama ve diğerlerinin hareketlerini yönlendirme amacı ile kullandığı gözlenmektedir (Ek-3, s.144).

Üç numaralı çizelgeye göre kod numarası CH olan dört yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kum etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi CH öğrencisi dört numaralı sözcüde öğretmeni ile sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etmede olaya ve detaya ait konuşma amacı ile kullandığı gözlenmektedir (Ek-3, s. 145).

Üç numaralı çizelgeye göre kod numarası BB olan dört yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi BB öğrencisi iki numaralı sözcüde kendine yönelik sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etmede detaya ait konuşma amacı ile kullan-

dığı gözlenmektedir(Ek-3, s.143).

Üç numaralı çizelge ye göre kod numarası BD olan dört yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi BD öğrencisi üç numaralı sözcede öğretmeni ile sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme de olaya ait konuşma ve olayın parçalarını etiketleme amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek-3, s. 141)

Üç numaralı çizelge'ye göre kod numarası CF olan beş yaşındaki işitme engelli erkek öğrencinin kesme ve yapıştırma etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi CF öğrencisi dört numaralı sözcede arkadaşı ile sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etmede ilgili yönleri tanıma amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek-3, s. 148).

Üç numaralı çizelgeye göre kod numarası CD olan beş yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kum etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi CD öğrencisi yedi numaralı sözcede kendine yönelik sözel iletişimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı

sözel biçimi şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etmede yaşantıların anlamı üstünde düşünme ve hatırlama amacı ile kullandığı gözlenmektedir.

Üç numaralı çizelgeye göre kod numarası CD olan aynı öğrencinin kum etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi sekiz numaralı sözcede arkadaş ile sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi yönlendirme, yönetme ve şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etmede olaya ait konuşma ve ilgili yönleri tanıma amacı ile kullandığı gözlenmektedir.(Ek 3, s.133).

Üç numaralı çizelgeye göre kod numarası DL olan beş yaşındaki işitme engelli erkek öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi DL öğrencisi 11 numaralı sözcede öğretmeni ile sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etmede detaya ait konuşma amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek-3, s.160).

Üç numaralı çizelgeye göre kod numarası DF olan altı yaşındaki işitme engelli erkek öğrencinin kesme ve yapıştırma etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi DF öğrencisi üç numaralı sözcde de kendine yönelik iletişimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşıtlarına ve yetişkin

modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etmede olayın parçalarını etiketleme amacı ile kullandığı gözlenmektedir.(Ek 3, s.170).

Üç numaralı çizelgeye göre kod numarası DF olan aynı öğrenci kum etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi DF öğrencisi bir numaralı sözcede kendine yönelik iletişimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etmede olayın detayına ait konuşma amacı ile kullandığı gözlenmektedir.(Ek 3, 171).

Üç numaralı çizelgeye göre kod numarası DH olan altı yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kum etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi DH öğrencisi üç numaralı sözcede arkadaşı ile etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etmede olaya ait konuşma amacı ile kullandığı gözlenmektedir.(Ek 3, s.167).

Üç numaralı çizelgeye göre kod numarası DC olan altı yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi DC öğrencisi üç numaralı sözcede öğretmeni ile etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme-

de olayın parçalarını etiketleme amacı ile kullandığı gözlenmektedir.(Ek 3, s.154).

3-6 yaş işitme engelliler şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme amacı ile sözel dilden yararlanmışlardır. Tough'a göre (1984) ilk üç maddeler olan a) Kendini koruma ve sürdürme b) yönetme ve yönlendirme c) şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme kullanım boyutunda normal çocuklar sıklıkla başvurmaktadır. İşitme engellilerde çok sık olarak kullanmışlar ve yararlanmışlardır.

Tough'a (1984) göre maddeler dilin kullanımında basitten karmaşığa doğru hem ana maddelerde hem de alt maddelerinde gittiğini vurgulamıştır. Çizelge 3'e göre işitme engelli deneklerin şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme alt maddelerinden a,b ve c maddesini sıklıkla kullandıkları görülmüştür.

4) 3-6 yaş işitme engelli çocukların sanat ve el becerisi etkinlikleri sırasında geçmiş deneyimlerini rapor etme amacı ile sözel dilden yararlanmakta mıdır?

İçem'de sanat ve el becerisi etkinliklerine katılan 3-6 yaş işitme engelli öğrenciler arasında geçmiş deneyimlerini rapor etme amacı ile bazı yaş grupları sözel dilden yararlanmaktadır. 3-6 yaş işitme engelli öğrencilerin arasında geçmiş deneyimlerini rapor etme amacı ile bazı yaş gruplarının sözel dilden yararlandıklarını gösteren bir grafik Şekil 4'te gösterilmiştir.

Bu grafiğe göre üç ve dört yaşındaki işitme engelli denekler etkinliklerde geçmiş deneyimlerini rapor etme amacı ile kendine, arkadaşlarına ve yetişkinlere yönelik sözel dilden hiç yararlanmamışlardır. Grafikte görüldüğü gibi beş yaşındaki işitme engelli denekler etkinliklerde kendine ve yetişkinlere yönelik olarak toplam sekiz kere sözel iletişimde bulunmuştur(Şekil 1). Aynı grafie göre, altı yaşındaki işitme engellilerdeki durum ise:

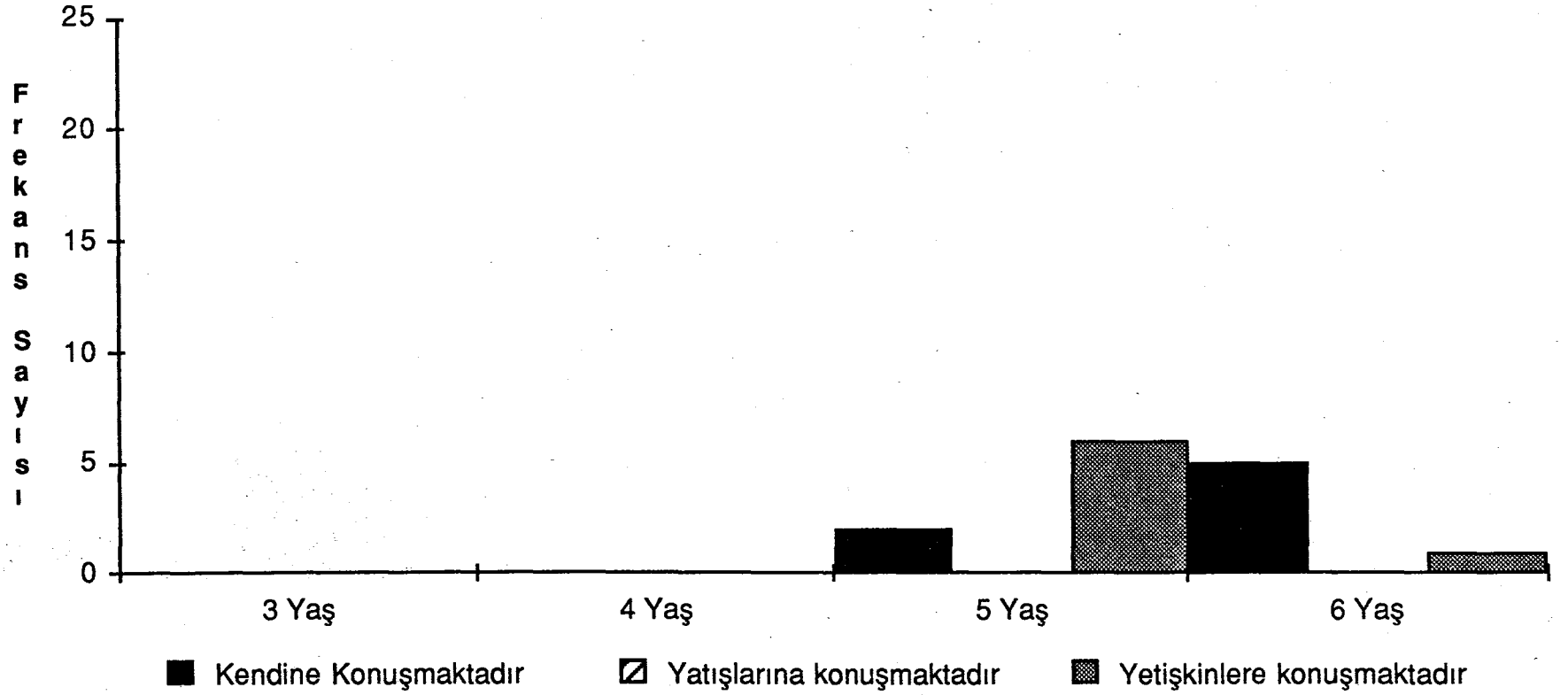
Denekler etkinliklerde kendilerine ve yetişkinlere yönelik olarak toplam altı kere sözel iletişimde bulunmuşlardır(Şekil 4).

a) İşitme engelli çocukların geçmiş deneyimlerini rapor etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendilerine yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

İşitme engelli çocukların geçmiş deneyimlerini rapor etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendilerine yönelik sözel dil'i beş ve altı yaş çocukları kullanmaktadırlar. Diğer işitme engelli yaş çocuklarınının kullanmadıkları bulunmuştur. Bu durum Şekil 4'te görüldüğü gibi üç ve dört yaşındaki denekler kendilerine yönelik hiç kullanmamaktadırlar. Beş yaşındaki denekler kendilerine yönelik iki kere, altı yaşındaki denekler ise kendilerine yönelik beş kere konuşmuşlardır.

b) İşitme engelli çocukların geçmiş deneyimlerini rapor etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yaşıtlarına yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

3.2 GEÇMİŞ DENEYİMLERİNİ RAPOR ETME

Şekil 4 İşitme Engelli 3-6 yaş çocuklarının sanat ve el becerileri etkinliklerinde geçmiş deneyimlerini rapor etme amacı ile sözel dilden yararlandıklarını gösteren grafik

İşitme engelli çocukların geçmiş deneyimlerini rapor etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerin de yaşlılarına yönelik sözel dil kullanmamaktadırlar. Bu durum Şekil 4'te görüldüğü gibi 3-6 yaş arasında yaşlılarına yönelik sözel dilden hiç yararlanmamışlardır.

c) İşitme engelli çocukların geçmiş deneyimlerini rapor etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yetişkinlere yönelik sözel dil kullanmakta mıdır?

İşitme engelli çocukların geçmiş deneyimlerini rapor etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yetişkinlere yönelik sözel dil kullanmaktadırlar. Bu durum 3-6 yaş denekler arasında şöyledir:

Şekil 4'te görüldüğü gibi üç ve dört yaşındaki denekler yetişkinlere yönelik kullanmamaktadırlar Bes yaşındaki denekler yetişkinlere altı kere ve altı yaşındaki denekler yetişkinlere yönelik bir kere sözel dil kullanmışlardır (Şekil 4).

d) İşitme engelli çocukların geçmiş deneyimlerini rapor etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kullandıkları sözel dil yetişkinlerle mi yoksa arkadaşları ile mi daha fazla olmaktadır.

İşitme engelli çocukların geçmiş deneyimlerini rapor etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kullandıkları sözel dil yaşlılarına yönelik kullanılmadığından,

yetişkinlerle daha fazla olmaktadır. Bu durum Tablo 5'te görüldüğü gibidir.

Yaşlar	Kendine	Yaşlıtlarına	Yetişkinlere
3	-	-	-
4	-	-	-
5	2	-	6
6	5	-	1

Adetler

TABLO 5. GEÇMİŞ DENEYİMLERİNE RAPOR ETME DE SÖZEL
DİLDEN YARARLANMALARINDA YAŞLAR ARASINDA-
Kİ FARKLILIKLAR

e) İşitme engelli çocukların geçmiş deneyimlerini rapor etme amacı ile sözel dilden yararlanmalarında yaşlar arasında farklılıklar gözlenmekte midir?

İşitme engelli çocukların geçmiş deneyimlerini rapor etme amacı ile sözel dilden yararlanmalarında yaşlar arasında farklılıklar gözlenmektedir. Kendine ve yetişkinlere yönelik beş ve altı yaş işitme engellilerin geçmiş deneyimlerini rapor etme amacı ile sözel dil kullandıklarını buna karşılık üç ve dört yaş işitme engelliler dahil, yaşlıtlarına hiç kullanmadıkları bulunmuştur. Üç ve dört yaş işitme engelli çocuklar geçmiş deneyimlerini rapor etme amacı ile sözel dilden yararlanmamışlardır.

Deneklerin yaş ve kodları ile birlikte Tough'ın(1984) dil kullanımına ilişkin geçmiş deneyimlerini rapor etme maddesinin alt maddelerinin dökümü yapılmıştır. Bu durum Çizelge 4'te görüldüğü gibidir.

ÇİZELGE 4

Deneklerin yaş ve kodları

J. Tough'ın dil kullanımına ilişkin maddeleri	3 yaş		4 yaş			5 yaş			6 yaş				
	BK	BH	BD	BB	CH	CF	CD	CB	DL	DJ	DH	DF	DC
3.2) Geçmiş deneyimlerini rapor etme													
a) Olayın parçalarını etiketlemektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
b) Detaya ait (boy, renk ve diğer özellikleri) konuşmaktadır.	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-
c) Olaya ait konuşmaktadır.	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	+	-	-
d) Olayın sırasına ait konuşmaktadır.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
e) Karşılaştırma yapmaktadır.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
f) İlgili yönleri tanımaktadır.	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-
g) Yukarıdaki özelliklerin birkaçını birden kullanmaktadır (Analiz yapmaktadır)	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
h) Anafikri tanımaktadır ve çözümlenmektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
i) Yaşantıların anlamı üstünde düşünmektedir ve hatırlamaktadır. (Kendi hisleri dahil olmak üzere)	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-

Üç ve dört yaş grubu işitme engelli öğrencilerin ve-
rici dillerinde geçmiş zamanı ait sözcüğe rastlanmamıştır.
Baş ve altı yaş grubunun Tough(1984) maddelerinin kullanım ör-
nekleri şu şekilde gösterilebilir:

Dört numaralı çizelgeye göre kod numarası DL olan
baş yaşındaki işitme engelli erkek öğrencinin kesme ve ya-
pıştırma etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Gö-
rüldüğü gibi DL öğrencisi beş numaralı sözcüğe kendine yöne-
lik iletişimde bulunmaktadır. Bu iletişimde yaşlılarına ve
yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi
kullandığı sözel biçimi olayın ayrıntılarını önceden görme
ve geçmiş deneyimlerini rapor etmede olaya ait konuşma ve
ilgili yönleri tanıma amacı ile kullandığı gözlenmektedir
(EK 3, s. 159)

Bu uygulama da kum etkinliği sırasında geçmiş deneyim-
lerini rapor etme amacı ile sözel dil kullanımına ait örnek-
lere rastlanmamıştır.

Dört numaralı çizelgeye göre kod numarası DL olan
baş yaşındaki işitme engelli erkek öğrencinin serbest sulu
hoya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım.
Görüldüğü gibi DL öğrencisi altı numaralı sözcüğe öğretmeni
ile etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve
yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi
kullandığı sözel biçimi geçmiş deneyimlerini rapor etmede
detaya ait konuşma ve diğerlerinin hareketlerini yönlendir-
me amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek 3, sl60).

Dört numaralı çizelgeye göre kod numarası CF olan beş yaşındaki işitme engelli erkek öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi CF öğrencisi bir numaralı sözcüde öğretmeni ile etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi geçmiş deneyimlerini rapor etmede olaya ait konuşma, yaşantıların anlamı üstünde düşünme ve hatırlama amacı ile kullandığı gözlenmektedir.(Ek 3, s.150).

Dört numaralı çizelgeye göre kod numarası DH olan altı yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kesme ve yapıştırma etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi DH öğrencisi 11 numaralı sözcüde kendine yönelik iletişimde bulunmaktadır. Bu iletişimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi olayları önceden verme, belirtme ve geçmiş yaşantılarını rapor etmede ilgili yönleri tanıma amacı ile kullandığı gözlenmektedir.(Ek 3, s.165).

Dört numaralı çizelgeye göre kod numarası DH olan altı yaşındaki aynı öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi DH öğrencisi beş numaralı sözcüde kendine yönelik iletişimde bulunmaktadır. Bu iletişimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi geçmiş deneyimlerini rapor etmede ilgili yönleri tanıma amacı ile kullandığı gözlenmektedir.(Ek 3, s.168).

Bu uygulamada kum etkinliği sırasında geçmiş deneyimlerini rapor etme amacı ile sözel dil kullanımına ait örnek-lere rastlanmamıştır.

Tough'a (1984) göre normal çocuklar geçmiş deneyimlerini rapor etme amacı ile sık olarak kullanmaktadırlar (Tough 1984, s.81).

Ancak bu durum işitme engelliler için bu araştırmada sözel olarak kullanma yoluna başvurma çok az sayıda olmuştur. Bu durum işitme engellilerin dili bu amaçla kullanmada ki becerilerinin kısıtlı olmasından kaynaklanabilir. Işitme engelli deneklerin alt maddelerini kullanımı izelge 4'te açık bir Şekilde görülmektedir.

5) 3-6 yaş arası işitme engelli çocukların sanat ve el becerisi etkinlikleri sırasında muhakeme yürütme amacı ile sözel dilden yararlanmakta mıdırlar?

İçem'de sanat ve el becerisi etkinliklerine katılan 3-6 yaş işitme engelli öğrenciler muhakeme yürütme amacı ile sözel dilden yararlanmaktadırlar. 3-6 yaş işitme engelli öğrencilerin muhakeme yürütme amacı ile sözel dilden yararlandıklarını gösteren bir grafik Şekil 5'te gösterilmiştir.

Bu grafiğe göre: İ yaşındaki işitme engelli denekler etkinliklerde yalnız yetişkinlere yönelik olarak toplam bir kere sözel iletişimde bulunmuştur (Şekil 5). Grafikte grldği gibi dört yaşındaki işitme engelli denekler etkinliklerde arkadaş ve yetişkinlere yönelik olarak toplam üç kere

sözel iletişimde bulunmuştur(Şekil 5).

Grafikte görüldüğü gibi beş yaşındaki işitme engelli denekler etkinliklerde kendine, arkadaşlarına ve yetişkinlere yönelik olarak toplam 9 kere sözel iletişimde bulunmuştur(Şekil 5). Aynı grafiğe göre altı yaşındaki işitme engellilerdeki durum ise: Denekler etkinliklerde yalnız arkadaşlarına yönelik olarak toplam 2 kere sözel iletişimde bulunmuşlardır(Şekil 5).

a) İşitme engelli çocukların muhakeme yürütme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendilerine yönelik sözel dil kullanmakta mıdır?

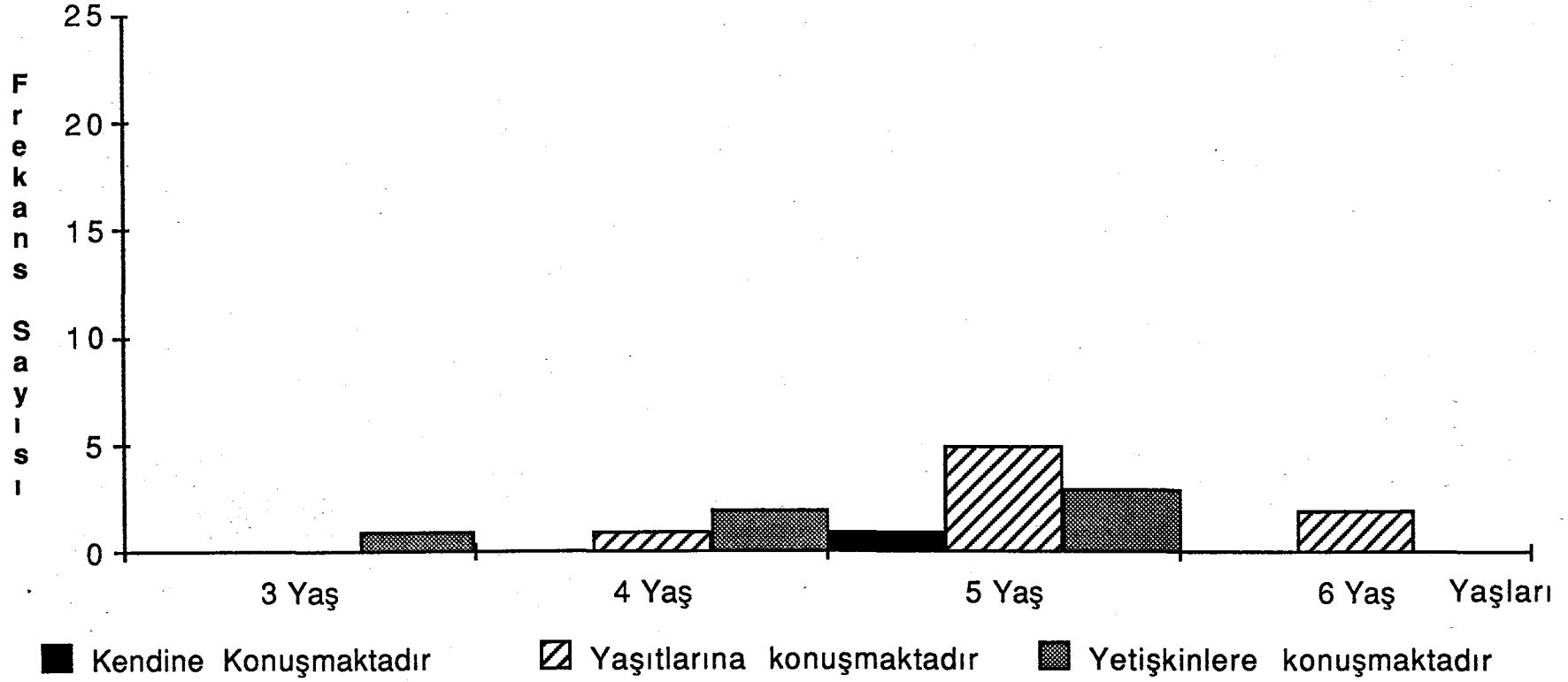
İşitme engelli çocukların muhakeme yürütme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendine yönelik sözel dil'i beş yaş öğrencileri kullanmaktadırlar. üç, dört ve altı yaş öğrenciler kullanmadıkları bulunmuştur.

Budurum Şekil 5'te görüldüğü gibi üç, dört ve altı yaşındaki denekler kendilerine yönelik hiç kullanmamaktadırlar. Beş yaşındaki denekler kendilerine yönelik bir kere konuşmuşlardır.

b) İşitme engelli çocukların muhakeme yürütme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yaşlıtlarına yönelik sözel dil kullanmakta mıdır?

İşitme engelli çocukların muhakeme yürütme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yaşlıtlarına yönelik

4) MUHAKEME YÜRÜTME

Şekil 5 İşitme Engelli 3-6 yaş çocuklarının sanat ve el becerileri etkinliklerinde muhakeme yürütme amacı ile sözel dilden yararlandıklarını gösteren grafik

sözel dil kullanmaktadırlar. Bu durum Şekil 5'te görüldüğü gibi üç yaşındaki denekler yaşlılarına yönelik sözel dil kullanmamaktadırlar Dört yaşındaki denekler yaşlılarına bir kere, beş yaşındaki denekler beş kere ve altı yaşındaki denekler yaşlılarına yönelik iki kere sözel dil kullanmışlardır.

c) İşitme engelli çocukların muhakeme yürütme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yetişkinlere yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

İşitme engelli çocukların muhakeme yürütme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yetişkinlere yönelik sözel dil kullanmaktadırlar Bu durum 3-6 yaş denekler arasında şöyledir.

Şekil 5'te görüldüğü gibi altı yaşındaki denekler yetişkinlere yönelik kullanmamaktadırlar. Üç yaşındaki denekler yetişkinlere bir kere, dört yaşındaki denekler iki kere ve beş yaşındaki denekler yetişkinlere yönelik üç kere sözel dil kullanmışlardır(Şekil 5).

d) İşitme engelli çocukların muhakeme yürütme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kullandıkları sözel dil yetişkinlerle mi yoksa arkadaşları ile mi daha fazla olmaktadır?

İşitme engelli çocukların muhakeme yürütme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kullandıkları sözel dil arkadaşları (yaşlıları) ile daha fazla olmaktadır. Bu

durum Tablo 6'da görüldüğü gibidir.

Yaşlar	Kendine	Yaşlılarına	Yetişkinlere
3	-	-	1
4	-	1	2
5	1	5	3
6	-	2	-

Adetler

TABLO 6. MUHAKEME YÜRÜTME DE SÖZEL DİLDEN YARARLANMALARINDA YAŞLAR ARASINDAKİ FARKLILIKLAR.

e) İşitme engelli çocukların muhakeme yürütme amacı ile sözel dilden yararlanmalarında yaşlar arasında farklılıklar gözlenmekte midir?

İşitme engelli çocukların muhakeme yürütme amacı ile sözel dilden yararlanmalarında yaşlar arasında farklılıklar gözlenmektedir.

Etkinliklerde sözel dilden yararlanma adedi (altı yaş hariç) yaşlar büyüdükçe artmaktadır. Baş yaşındaki denekler kendine, arkadaşlarına ve yetişkinlere yönelik muhakeme yürütme amacı ile sözel dil kullanım diğer yaşlara göre kişiler açısından daha fazla yararlanmışlardır.

Deneklerin yaş ve kodları ile birlikte Tough'ın(1984) dil kullanımına ilişkin muhakeme kurma maddesinin alt maddelerinin dökümü yapılmıştır. Bu durum Çizelge 5'te görüldüğü

gibidir.

ÇİZELGE 5

Deneklerin yaş ve kodları

	3 yaş		4 yaş			5 yaş				6 yaş			
	BK	BH	BD	BB	CH	CF	CD	CB	DL	DJ	DH	DF	DC
J. Tough'ın dil kullanımına ilişkin madde- leri.													
4) Muhakeme yürütme (Mantıklı olarak neticeler çıkarma, mantıksal karar verme)													
a) Süreci anlamaktadır ve açıklamaktadır.	-	+	-	-	-	+	+	-	+	-	-	-	-
b) Nedensel ve bağlantı ilişkilerini tanımaktadır.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
c) Sorunları ve bu sorunlara ait çözümler hakkında hüküm vermektedir.	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
d) Kararlar ve hareketler hakkında hüküm vermektedir.	-	-	-	-	+	+	+	+	+	-	+	-	-
e) Olayları hatırlayıp, üzerinde düşünmektedir ve sonuçlara varmaktadır.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
f) Prensipleri tanımaktadır.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

3-6 yaş işitme engelli deneklerin muhakeme yürütme amacı ile Tough(1984) maddelerinin kullanım örnekleri şu şekilde gösterilebilir:

Beş numaralı çizelgeye göre kod numarası BH olan üç yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi BH öğrencisi bir numaralı sözcüde öğretmeni ile etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel

lım. Görüldüğü gibi DL öğrencisi altı numaralı sözcede öğretmeni ile etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi muhakeme yürütmede süreci anlama ve açıklama ve şimdiki deneyimlerini rapor etmede olaya ait konuşma amacı ile kullandığı gözlenmektedir (Ek 3, s. 160).

Beş numaralı çizelgeye göre kod numarası CD olan beş yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kum etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi CD öğrencisi dokuz numaralı sözcede arkadaşı ile etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi şimdiki olayları rapor etmede olayın sırasına ait konuşma ve muhakeme yürütmede süreci anlama ve açıklama amacı ile kullandığı gözlenmektedir (Ek 3, s. 153).

Beş numaralı çizelgeye göre kod numarası CF olan beş yaşındaki işitme engelli erkek öğrencinin kum etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi CF öğrencisi beş numaralı sözcede arkadaşı ile etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermesede kendi kullandığı sözel biçimi muhakeme yürütmede sorunları ve bu sorunlara ait çözümleri hakkında hüküm verme amacı ile kullandığı gözlenmektedir (Ek 3, s. 149).

Beş numaralı çizelgeye göre kod numarası CD olan beş yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi CD öğrencisi altı numaralı sözcde de öğretmeni ile

etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi muhakeme yürütmede kararlar ve hareketler hakkında hüküm verme amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek 3, s.154).

Beş numaralı çizelgeye göre kod numarası DH olan altı yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kum etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi DH öğrencisi 11 numaralı sözcüde arkadaşı ile etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi muhakeme yürütmede kararlar ve hareketler hakkında hüküm verme amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek 3, s.167).

Beş numaralı çizelgeye göre kod numarası DH olan aynı öğrencinin kum etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi DH öğrencisi aynı etkinlikte 14 numaralı sözcüde arkadaşı ile etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi muhakeme yürütmede kararlar ve hareketler hakkında hüküm verme amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek 3, s. 167).

Tough'a (1984) göre bu dil kullanımına ait maddeler, hekim maddeler arasında basitten karmaşığa doğru gitmekte, hem de her maddenin altında bulunan alt maddeler basitten başlayıp gittikçe zorlaşmaktadır. Normal çocukların muhakeme yürütme amacı ile kullanım arkasından gelen diğer maddeleri-

nin kulama boyutu daha az olmakta ve bu maddelerden yararlanma daha sonraki yaşlarda kendisini göstermektedir (Tough 1984, s.81). İşitme engelliler muhakeme kurma maddesinin kullanım ve sözel ifade boyutundan oldukça sık yararlanmışlardır. Alt maddelerine baktığımızda dördüncü alt madde olan "kararlar ve hareketler hakkında hüküm vermektedir" ay-nı ana maddenin birinci alt maddesine göre daha karmaşık olmasına rağmen sıklıkla kullanmışlardır.

6) 3-6 yaş işitme engelli çocukların sanat ve el becerisi etkinlikleri sırasında olayları önceden tahmin etme amacı ile sözel dilden yararlanmakta mıdır?

İçem'de sanat ve el becerisi etkinliklerine katılan 3-6 yaş işitme engelli öğrenciler arasında olayları önceden tahmin etme amacı ile bazı yaş grupları sözel dilden yararlanmaktadır. 3-6 yaş işitme engelli öğrencilerin arasında olayları önceden tahmin etme amacı ile sözel dilden yararlandıklarını gösteren bir grafik Şekil 6'da gösterilmiştir.

Bu grafiğe göre: üç ve dört yaşındaki işitme engelli denekler etkinliklerde olayları önceden tahmin etme amacı ile kendine, arkadaşlarına ve yetişkinlere yönelik sözel dilden hiç yararlanmamışlardır.

Grafikte görüldüğü gibi beş yaşındaki işitme engelli denekler etkinliklerde kendine, arkadaşlarına ve yetişkinlere yönelik olarak toplam dört kere sözel iletişimde bulun-

muşlardır(Şekil 6).

Aynı grafiğe göre altı yaşındaki işitme engellilerdeki durum ise:

Denekler etkinliklerde kendine ve yetişkinlere yönelik olarak toplam iki kere sözel iletişimde bulunmuşlardır (Şekil 6).

a) İşitme engelli çocukların olayları önceden tahmin etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendilerine yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

İşitme engelli çocuklarda olayları önceden tahmin etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendilerine yönelik sözel dili üç ve dört yaşındaki öğrencilerin kullanmadıkları bulunmuştur. Baş ve altı yaş işitme engelli öğrenciler ise kullanmaktadırlar.

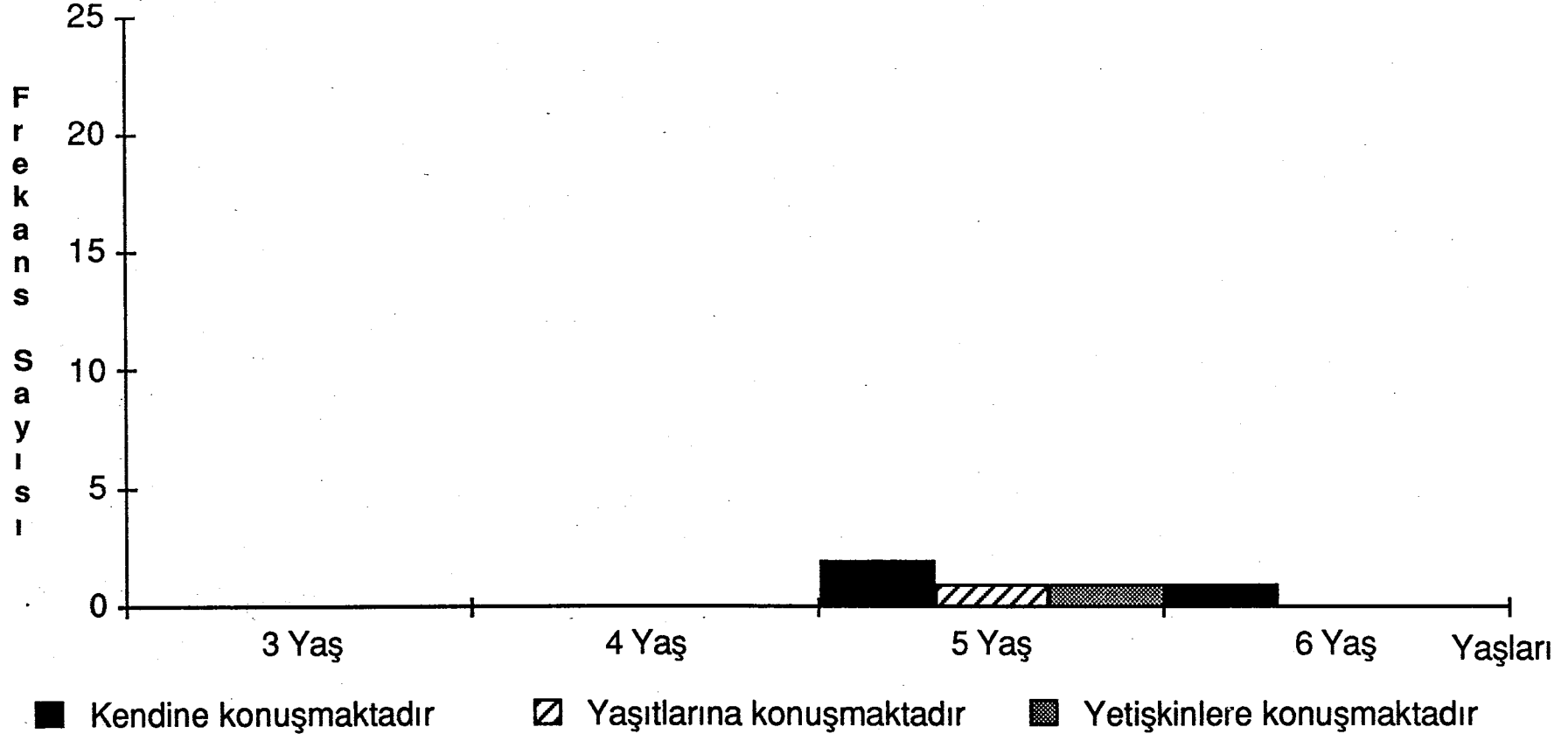
Bu durum Şekil 6'da görüldüğü gibi üç ve dört yaşındaki denekler kendilerine yönelik hiç kullanmamaktadırlar.

Baş yaşındaki denekler kendilerine yönelik iki kere, altı yaşındaki denekler ise kendilerine yönelik bir kere konuşmuşlardır.

b) İşitme engelli çocukların olayları önceden tahmin etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yaşıt- larına yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

İşitme engelli çocukların olayları önceden tahmin etme

5) OLAYLARI ÖNCE DEN TAHMİN ETME

Şekil 6

İşitme engelli 3-6 yaş çocuklarının sanat ve el becerileri etkinliklerinde olayları önceden tahmin etme amacı ile sözel dilden yararlandıklarını gösteren grafik

amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yaşıtlarına yönelik sözel dili beş ve altı yaş grubu kullanmaktadırlar. Üç ve dört yaş grubu olayları önceden tahmin etme amacı ile sözel dil kullanmamışlardır. Bu durum Şekil 6'da görüldüğü gibi üç ve dört yaşındaki denekler yaşıtlarına yönelik sözel dil kullanmamaktadırlar. Beş yaşındaki denekler ise yaşıtlarına yönelik bir kere sözel dil kullanmışlardır. Aynı şekilde altı yaşındaki denekler ise taşıtlarına bir kere sözel dil kullanmışlardır.

c) İşitme engelli çocukların olayları önceden tahmin etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yetişkinlere yönelik sözel dil kullanmakta mıdır?

İşitme engelli çocukların olayları önceden tahmin etme amacı ile üç, dört ve altı yaş grubu sanat ve el becerileri etkinliklerinde yetişkinlere yönelik sözel dil kullanmamaktadırlar. Beş yaşındaki grup ise kullanmıştır. Bu durum 3-6 yaş denekler arasında şöyledir:

Şekil 6'da görüldüğü gibi beş yaşındaki denekler yetişkinlere yönelik bir kere sözel dil kullanmışlardır. Diğer yaş grupları ise yetişkinlere yönelik sözel dil hiç kullanmamışlardır.

d) İşitme engelli çocukların olayları önceden tahmin etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kullandıkları sözel dil yetişkinlerle mi yoksa arkadaşları ile mi daha fazla olmaktadır?

İşitme engelli çocukların olayları önceden tahmin etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kullandıkları sözel dil arkadaşları ile daha fazla olmaktadır. Bu durum, Tablo 7'de görüldüğü gibidir.

Yaşlar	Kendine	Yaşıtlarına	Yetişkinlere
3	-	-	-
4	-	-	-
5	2	1	1
6	1	2	-

Adetler

TABLO 7. OLAYLARI ÖNCE DEN TAHMİN ETMEDE SÖZEL DİLDEN YARARLANMALARINDA YAŞLAR ARASINDAKİ FARKLILIKLAR

e) İşitme engelli çocukların olayları önceden tahmin etme amacı ile sözel dilden yararlanmalarında yaşlar arasında farklılıklar gözlenmekte midir?

İşitme engelli çocukların olayları önceden tahmin etme amacı ile sözel dilden yararlanmalarında yaşlar arasında farklılıklar gözlenmektedir. Üç ve dört yaş işitme engellilerin olayları önceden tahmin etme amacı ile sözel dilden yararlanmamışlardır buna karşılık beş ve altı yaş işitme engelli çocukların ise, yararlandıkları gözlenmiştir. İşitme engelli çocukların olayları önceden tahmin etme amacı ile sözel dil'in kullanım adedi daha az olduğu görülmektedir.

Deneklerin yaş ve kodları ile birlikte Tough'ın(1984) dil kullanımına ilişkin olayları önceden tahmin etme maddesinin alt maddelerinin dökümü yapılmıştır. Bu durum Çizelge 6'da görüldüğü gibidir.

ÇİZELGE 6

Deneklerin yaş ve kodları

J.Tough'ın dil kullanımına ilişkin maddeleri	3 yaş		4 yaş			5 yaş				6 yaş			
	BK	BH	BD	BB	CH	CF	CD	CB	DL	DJ	DH	DF	DC
5) Olayları önceden tahmin etme													
a) Olayları önceden tahmin etmektedir ve belirlemektedir.	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	+	-	-
b) Olayların ayrıntılarını önceden görmektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
c) Olayların sırasını önceden görmektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
d) Sorunları ve muhtemel çözümleri önceden görmektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
e) Farklı davranış yollarını ve seçenekleri önceden görmektedir ve tanımaktadır	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
f) Olayların veya hareketlerin sonuçlarını önceden tahmin etmektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Üç ve dört yaş grubu işitme engelli öğrencilerin verici dillerinde olayları önceden tahmin etme maddesini kullanım amacı ile sözceleri rastlanmamıştır. Beş ve altı yaş grubunun Tough(1984) maddelerinin kullanım örnekleri şu şekilde gösterilebilir:

Altı numaralı çizelgeye göre kod numarası DL olan beş

yaşındaki işitme engelli erkek öğrencinin kesme ve yapıştırma etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi DL öğrencisi dört numaralı sözcüde kendine yönelik iletişimde bulunmaktadır. Bu iletişimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi olayları önceden tahmin etme de olayları önceden tahmin etme ve belirleme amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek 3, s.159).

Altı numaralı çizelgeye göre kod numarası DL olan aynı öğrencinin kesme ve yapıştırma etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi DL öğrencisi beş numaralı sözcüde kendine yönelik iletişimde tekrar bulunmaktadır. Bu iletişimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi olayları önceden tahmin etmede olayın ayrıntılarını önceden görme ve geçmiş deneyimlerini rapor etmede olaya ait konuşma, ilgili yönleri tanıma amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek 3. s. 159).

Altı numaralı çizelgeye göre kod numarası CB olan beş yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kım etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi CB öğrencisi bir numaralı sözcüde arkadaşı ile etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi olayları önceden tahmin etmede olayları önceden tahmin etme, belirleme ve kendini koruma ve sürdürme de başkalarını tenkit etme amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek 3. s.157).

Altı numaralı çizelgeye göre kod numarası CB olan aynı öğrencinin kum etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi CB öğrencisi üç numaralı sözcüde şerh ile etkileşimde tekrar bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi olayları önceden tahmin etmede olayları önceden tahmin etme, belirleme ve kendini koruma ve sürdürmede başkalarını tenkit etme amacı ile kullandığı gözlenmektedir (Ek 3, s.157).

Altı numaralı çizelgeye göre kod numarası DH olan altı yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kesme ve yapıştırma etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi DH öğrencisi 11 numaralı sözcüde kendine yönelik iletişimde bulunmaktadır. Bu iletişimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi olayları önceden tahmin etmede olayları önceden verme, belirtme ve geçmiş deneyimleri rapor etmede ilgili yönleri tanıma amacı ile kullandığı gözlenmektedir (Ek 3, s.165).

Altı numaralı çizelgeye göre kod numarası DH olan aynı öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi DH öğrencisi 10 numaralı sözcüde arkadaşı ile etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi şimdiki yaşantısındaki deneyimleri rapor etme de olaya ait konuşma, olayları önceden tahmin etmede olayları önceden

tahmin etme, belirleme ve olayların ayrıntılarını önceden görme amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek 3, s.).

Tough'a(1984) göre olayları önceden haber verme maddesinin kullanımını normal çocuklar daha sonraki yaşlarda göstermektedir. Zira bu maddeler dilin gelişimsel sıralamanın göstergesi olarak ele alındığından genelde 3-6 yaş çocuklarda bumaddenin çocuklarda oluşması beklenmemektedir(Tough 1984, s.81).

İşitme engelli 3-6 yaş çocuklar da bu maddenin kullanım boyutunda sözel dilden çok fazla yararlandıkları söylenemez. Alt maddelerinin kullanımında ise ilk üç alt maddesinden yararlandıkları Çizelge 6'da görülmektedir.

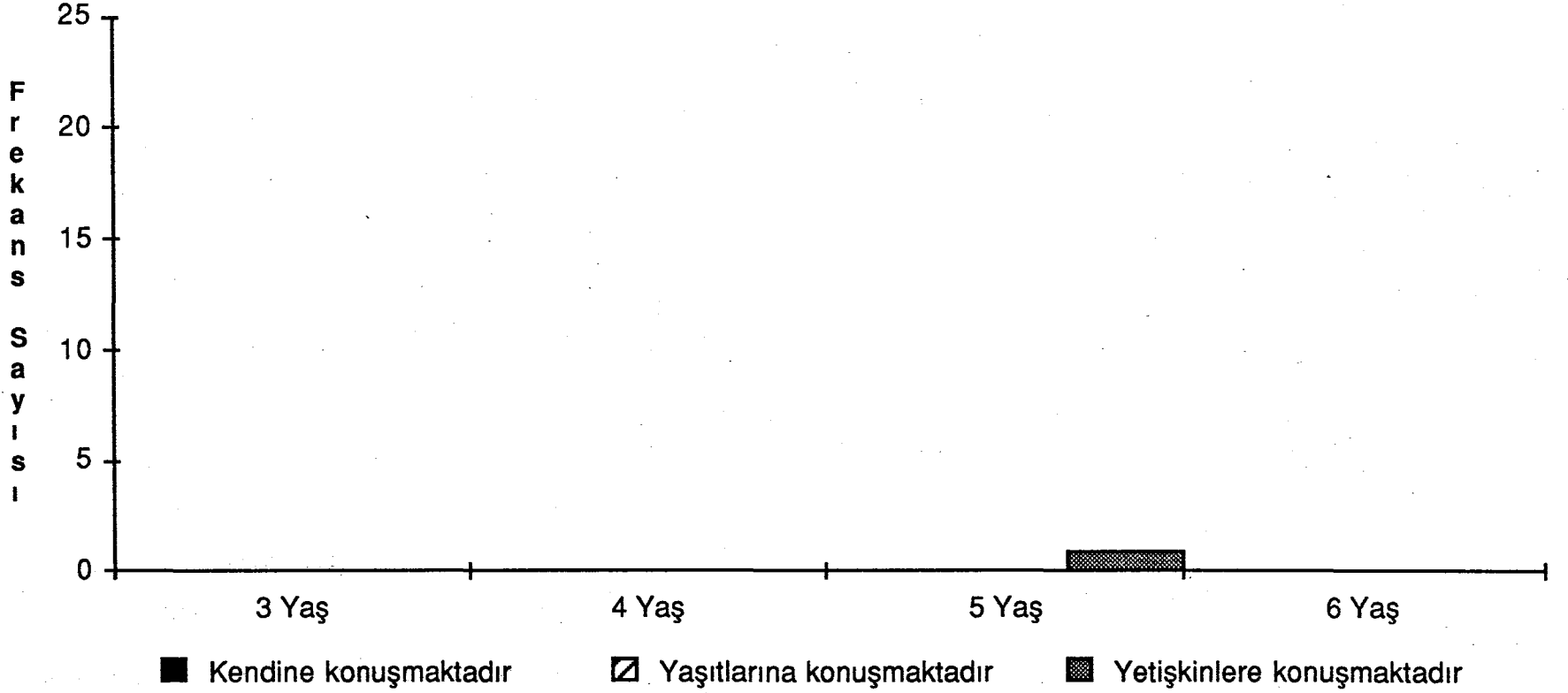
7) 3-6 yaş arası işitme engelli çocukların sanat ve el becerisi etkinlikleri sırasında yansıtma amacı ile sözel dilden yararlanmakta mıdırlar?

İçem'de sanat ve el becerisi etkinliklerine katılan 3-6 yaş işitme engelli öğrenciler yansıtma amacı ile hemen hemen hiç sözel dilden yararlanmamaktadırlar denilebilir.

3-6 yaş işitme engelli öğrencilerin yansıtma amacı ile sözel dilden çok fazla yararlanmadıklarını gösteren bir grafik Şekil 7'de gösterilmiştir.

Bu grafiğe göre üç, dört ve altı yaşındaki işitme engelli denekler etkinliklerde yansıtma amacı ile kendine, arkadaşlarına ve yetişkinlere yönelik sözel dilden hiç yararlanmamışlardır.

6) YANSITMA

Şekil 7 İşitme engelli 3-6 yaş çocuklarının sanat ve elbecerileri etkinliklerinde yansıtma amacı ile sözel dilden yararlandıklarını gösteren grafik

Grafikte görüldüğü gibi baş yaşındaki işitme engelli denekler etkinliklerde yetişkinlere yönelik olarak toplam bir kere sözel iletişimde bulunmuştur (Şekil 7).

a) İşitme engelli çocukların yansıtma amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendilerine yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

İşitme engelli çocuklarda yansıtma amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendilerine yönelik sözel dil kullanmamaktadırlar. Bu durum Şekil 7'de görüldüğü gibi 3-6 yaş işitme engelli denekler kendilerine yönelik sözel dili hiç kullanmamaktadırlar.

b) İşitme engelli çocukların yansıtma amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yaşıtlarına yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

İşitme engelli çocukların yansıtma amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yaşıtlarına yönelik sözel dil kullanmamaktadırlar. Bu durum Şekil 7'de görüldüğü gibi 3-6 yaş arasında yaşıtlarına yönelik sözel dilden hiç yararlanmamışlardır.

c) İşitme engelli çocukların yansıtma amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yetişkinlere yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

İşitme engelli çocukların yansıtma amacı ile üç, dört, altı yaş grubu sanat ve el becerileri etkinliklerinde yetişkinlere yönelik sözel dil kullanmamaktadırlar, baş yaşındaki grup

ise kullanmıştır. Bu durum 3-6 yaş denekler arasında şöyledir: Şekil 7'de görüldüğü gibi beş yaşındaki denekler yetişkinlere yönelik bir kere sözel dil kullanmışlardır. Diğer yaş grupları ise yetişkinlere yönelik sözel dil hiç kullanmamışlardır.

d) İşitme engelli çocukların yansıtma amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kullandıkları sözel dil yetişkinler ile mi yoksa arkadaşları ile mi daha fazla olmaktadır?

İşitme engelli çocukların yansıtma amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kullandıkları sözel dil yetişkinler ile daha fazla olmaktadır. Bu durum Tablo 8'de görüldüğü gibidir.

Yaşlar	Kendine	Yaşıtlarına	Yetişkinlere
3	-	-	-
4	-	-	-
5	-	-	1
6	-	-	-

Adetler

TABLO 8. YANSITMA'DA SÖZEL DİLDEN YARARLANMALARINDA YAŞLAR ARASINDAKİ FARKLILIKLAR

e) İşitme engelli çocukların yansıtma amacı ile sözel dilden yararlanmalarında yaşlar arasında farklılıklar gözlenmekte midir?

İşitme engelli çocukların yansıtma amacı ile sözel dilden yararlanmalarında yaşlar arasında çok büyük farklılıklar gözlenmemektedir.

Beş yaş işitme engelli çocuklardan birinin yalnızca yetişkine yönelik yansıtma amacı ile sözel dil kullandığı buna karşılık üç, dört ve altı yaş işitme engelli deneklerin yansıtma amacı ile sözel dilden yararlanmadıkları bulunmuştur. Bu durum Tablo 8'de gösterildiği gibidir.

Deneklerin yaş ve kodları ile birlikte Tough'ın(1984) dil kullanımına ilişkin yansıtma maddesinin alt maddelerinin dökümü yapılmıştır. Bu durum çizelge 7'de görüldüğü gibidir.

ÇİZELGE 7

Deneklerin yaş ve kodları

J.Tough'ın dil kullanımına ilişkin maddeleri	3 yaş		4 yaş			5 yaş				6 yaş			
	BK	BH	BD	BB	CH	CF	CD	CB	DL	DJ	DH	DF	DC
6) Yansıtma													
a) Kendi yaşantılarını başkalarının deneyimlerine yansıtılmaktadır.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
b) Kendi duygularını başkalarının hislerine yansıtılmaktadır.	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-
c) Kendi tepkilerini başkalarının tepkilerine yansıtılmaktadır.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
d) Hiç yaşanmamış deneyimleri yansıtılmaktadır.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Kod numaraları belli olan deneklerden CD hariç, hiç birisi yansıtma amacı ile sözel dilden yararlanmamış ve kullanmamışlardır. İşitme engelli çocukların etkinlikler sırasında kullandıkları sözel dil örneği veri olarak bir tane olduğu

için Tough'ın (1984) normal çocuklardan aldığı ve yansıtma amacı ile kullandıkları dilden örnekler verilme yoluna gidilecektir.

İlk önce yedi numaralı çizelgeye göre kod numarası CD olan beş yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım:

Görüldüğü gibi CD öğrencisi dört numaralı sözce de öğretmeni ile sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi yansıtma da; kendi duygularını başkalarının hislerine yansıtma, hayal etmede, özgün bir hikaye geliştirme ve şimdiki yaşantısındaki deneyimleri rapor etmede, olay hakkında konuşma amacı ile kullandığı gözlenmektedir (Ek 3, s.154).

Tough'ın (1984) normal çocuklardan aldıkları örnekler yansıtma maddesinin alt maddelerinin sırası ile yazılmıştır. İşitme engelli deneklerin dilleri kendilerinin kullandığı sözel biçimine göre aşağıdaki örnekler gibi olabilirdi.

I.Örnek:

Yansıtma

- a) Tarlada camurlar vardı, bir adam çamurlara saplanmıştı, bu çok korkunçtu.
- b) Adam çamurdan nasıl kurtulacağını bilmiyordu ve bu yüzden çok korkmuştu.
- c) Bu akşam babama yardım edeceğim böylece bana biraz

şeker vereceğini zannediyorum.

d) Çöl çok sıcaktır, bu yüzden uçuşan kumların üzerine doğru geleceğini düşünüyorum. Kafeste yaşayan bu tavşan gibi olmayı istemezdim. Sen ister miydin?

II. Örnek

a) Kötü kişiler hapse girecekler ve orada her taraf karanlık ve soğuk olacak.

b) Küçük çocuk annesini istiyordu fakat kötü kişiler onu gödürdüler küçük çocuk çok korkmuştu, ağladı.

c) Eğer kötü kişiler insanları böyle götürürlerse, polis bütün kötöleri hapse koyacak.

d) Hapislane de pencerelerin önü parmaklıklı ve kilitli olarak bulunmak güzel olmayacak. (Tough, 1984 s.84-85).

Tough'a(1984) göre normal yuva çocuklarına bu maddenin dilde kullanımı daha sonraki yaşlarda kendisini göstermektedir. (Tough'1984, s.81).

3-6 yaş işitme engelliler gittikçe karmaşıklaşan dil boyutunun bu kısmında işitme sözel dil ile ifade edememişlerdir. Yalnızca bir işitme engelli öğrencinin yansıtma amacı ile sözel dilden yararlandığı görülmüştür.

8) 3-6 yaş arası işitme engelli çocukların sanat ve el becerisi etkinlikleri sırasında hayal etme amacı ile sözel dilden yararlanmakta mıdır?

İçem'de sanat ve el becerisi etkinliklerine katılan

3-6 yaş işitme engelli öğrenciler hayal etme amacı ile sözel dilden yararlanmaktadırlar.

3-6 yaş işitme engelli öğrencilerin hayal etme amacı ile sözel dilden yararlandıklarını gösteren bir grafik Şekil 8'de gösterilmiştir.

Bu grafiğe göre üç yaşındaki işitme engelli denekler etkinliklerde hayal etme amacı ile kendine, arkadaşlarına ve yetişkinlere yönelik sözel dilden hiç yararlanmamışlardır. Grafikte görüldüğü gibi dört yaşındaki işitme engelli denekler etkinliklerde yalnızca yetişkinlere yönelik olarak toplam altı kere sözel iletişim de bulunmuştur(Şekil 8).

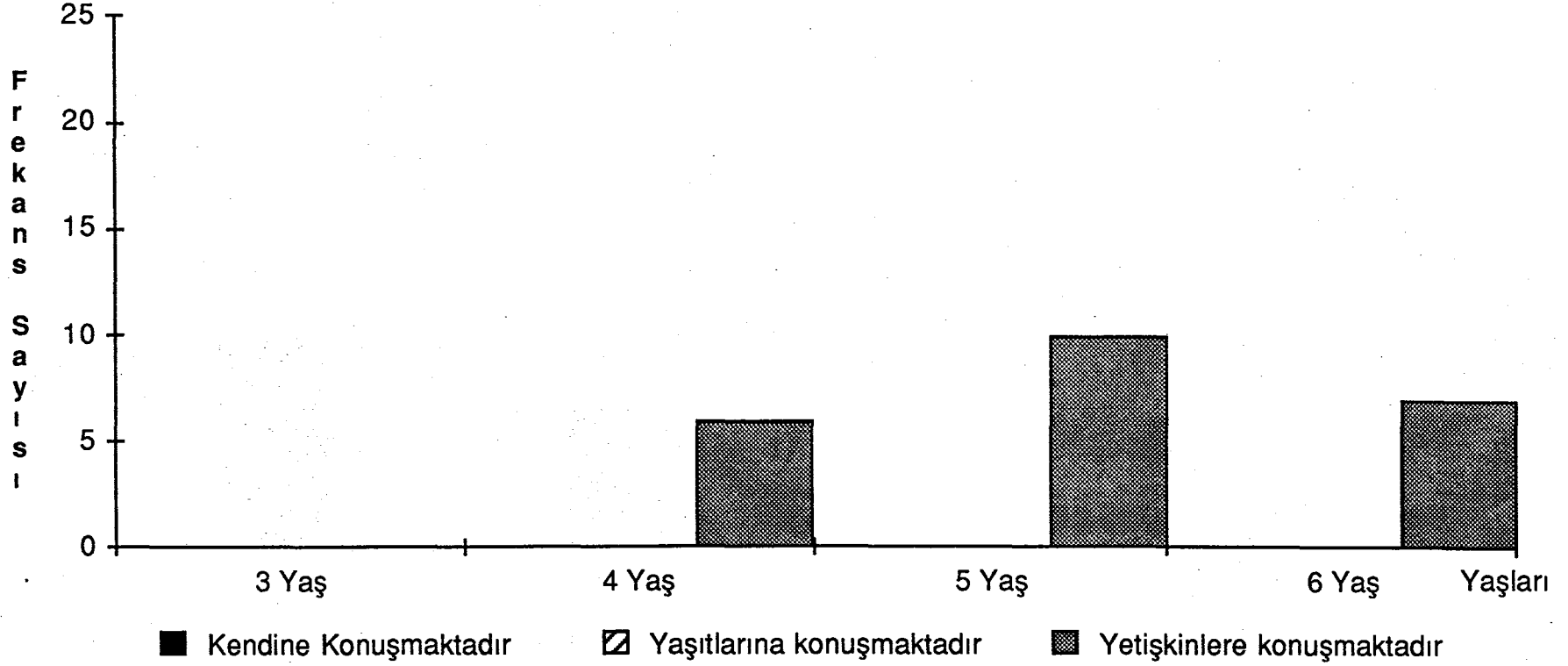
Grafikte görüldüğü gibi beş yaşındaki işitme engelli denekler etkinliklerde yalnızca yetişkinlere yönelik olarak toplam 10 kere sözel iletişimde bulunmuştur(Şekil 8).

Aynı grafiğe göre altı yaşındaki işitme engellilerdeki durum ise: Denekler etkinliklerde yetişkinlere yönelik toplam yedi kere sözel iletişimde bulunmuşlardır(Şekil 8).

a) İşitme engelli çocukların hayal etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendilerine yönelik sözel dil kullanmakta mıdır?

İşitme engelli çocuklarda hayal etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kendine yönelik sözel dil hiç kullanmamaktadırlar. Bu durum Şekil 8'de görüldüğü gibi 3-6 yaş arasında kendilerine yönelik sözel dilden hiç yararlanmamışlardır.

7) HAYAL ETME

Şekil 8 İşitme Engelli 3-6 yaş çocuklarının sanat ve el becerileri etkinliklerinde hayal etme amacı ile sözel dilden yararlandıklarını gösteren grafik

b) İşitme engelli çocukların hayal etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde vasıtlarına yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

İşitme engelli çocukların hayal etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde vasıtlarına yönelik sözel dil kullanmamaktadırlar. Bu durum Şekil 8'de görüldüğü gibi 3-6 yaş arasında vasıtlarına yönelik sözel dilden hiç yararlanmamışlardır.

c) İşitme engelli çocukların hayal etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yetişkinlere yönelik sözel dil kullanmakta mıdırlar?

İşitme engelli çocukların hayal etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde yetişkinlere yönelik sözel dil kullanmaktadırlar. Bu durum 3-6 yaş denekler arasında şöyledir: Şekil 8'de görüldüğü gibi üç yaş işitme engelli denekler yetişkinlere yönelik kullanmamaktadırlar. Dört yaşındaki denekler yetişkinlere altı kere, beş yaşındakiler 10 kere ve altı yaşındaki işitme engelli denekler yetişkinlere yönelik hayal etme amacı ile 7 kere sözel dil kullanmışlardır (Şekil 8).

d) İşitme engelli çocukların hayal etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kullandıkları sözel dil yetişkinler ile mi yoksa arkadaşları ile mi daha fazla olmaktadır?

İşitme engelli çocukların hayal etme amacı ile sanat ve el becerileri etkinliklerinde kullandıkları sözel dil

yaşıtlarına yönelik kullanılmadığından yetişkinler ile daha fazla olmaktadır. Bu durum Tablo 9'da görüldüğü gibidir.

e) İşitme engelli çocukların hayal etme amacı ile sözel dilden yararlanmalarında yaşlar arasında farklılıklar gözlenmekte midir?

İşitme engelli çocukların hayal etme amacı ile sözel dilden yararlanmalarında yaşlar arasında farklılıklar gözlenmemektedir. İşitme engelli çocukların hayal etme amacı ile sözel dilden yararlanmalarında yaşıt ve kendilerine yönelik kullanmamışlardır. Yetişkinlere yönelik sözel dilden yararlanmalarında ise üç yaş çocukları dışında kalan dört baş ve altı yaş çocuklarında yaşlar arasında farklılık gözlenmemektedir.

Yaşlar	Kendine	Yaşıtlarına	Yetişkinlere
3	-	-	-
4	-	-	6
5	-	-	10
6	-	-	7

Adetler

TABLO 9. HAYAL ETMEDE SÖZEL DİLDEN YARARLANMALARINDA YAŞLAR ARASINDAKİ FARKLILIKLAR

Deneklerin yaş ve kodları ile birlikte Tough'ın(1984) dil kullanımına ilişkin hayal etme maddesinin alt maddelerinin dökümü yapılmıştır. Bu durum Çizelge 8'de görüldüğü gibidir.

ÇİZELGE 8	Deneklerin yaş ve kodları													
	3 yaş		4 yaş			5 yaş				6 yaş				
J.Tough'ın dil kullanımına ilişkin maddeleri	BK	BH					CF	CD	CB	DL				
7) Hayal etme			BD	BB	CH						DJ	DH	DF	DC
a) Gerçekçilik düzeyinde gerçek yaşama dayalı hayali bir durumu geliştirmektedir.	-	-	-	-	+	+	+	+	*	+	-	-	-	-
b) Hayali temellere dayalı, hayali bir durumu geliştirmektedir.	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
c) Özgün bir hikaye geliştirmektedir.	-	-	-	-	+	-	+	-	-	+	-	-	-	-

3-6 yaş işitme engelli deneklerin hayal etme amacı ile Tough(1984) maddelerinin kullanım örnekleri şu şekilde gösterilebilir:

Sekiz numaralı çizelgeye göre üç yaşındaki işitme engelli öğrenciler hayal etme amacı ile etkinliklerde sözel iletişimde bulunmadıklarından sözel dil örneği verilmemiştir.

Sekiz numaralı çizelgeye göre kod numarası CH olan dört yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi CH öğrencisi altı numaralı sözcüde öğretmeni ile sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaştlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi hayal etmede gerçekçilik düzeyinde gerçek yaşama dayalı hayali bir durumu geliştirmek amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek 3, s.146).

Sekiz numaralı çizelgeye göre kod numarası CH olan aynı öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi CH öğrencisi sekiz numaralı sözcüde öğretmeni ile sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi hayal etme de hayali temellere dayalı hayali bir durumu geliştirmek ve özgün hikaye geliştirme amacı ile kullandığı gözlenmektedir (Ek 3, s. 146).

Sekiz numaralı çizelgeye göre kod numarası CH olan dört yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi CH öğrencisi dokuz numaralı sözcüde öğretmeni ile sözel etkileşim de bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi hayal etmede hayali temellere dayalı hayali bir durumu geliştirme ve özgün bir hikaye geliştirme amacı ile kullandığı gözlenmektedir (Ek 3, s. 146).

Sekiz numaralı çizelgeye göre kod numarası CF olan beş yaşındaki işitme engelli erkek öğrencinin kum etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi CF öğrencisi iki numaralı sözcüde öğretmeni ile sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşlılarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi hayal etmede gerçekçilik düzeyinde gerçek yaşama dayalı hayali bir durumu geliştirmek amacı ile kullan-

diğı gözlenmektedir(Ek, 3, s.149).

Sekiz numaralı çizelgeye göre kod numarası CD olan baş yaşındaki işitme engelli kız öğrencinin kum etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi CD öğrencisi üç numaralı sözcede öğretmeni ile sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi hayal etme de - gerçekçilik düzeyinde gerçek yaşama dayalı hayali bir durumu geliştirmek amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek 3, s.153).

Sekiz numaralı çizelgeye göre kod numarası CB olan baş yaşındaki işitme engellikız öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi CB öğrencisi sekiz numaralı sözcede öğretmeni ile sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi hayal etmede - gerçekçilik düzeyinde gerçek yaşama dayalı hayali bir durumu geliştirme amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek 3, s.157).

Sekiz numaralı çizelgeye göre kod numarası DJ olan altı yaşındaki işitme engelli erkek öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi DJ öğrencisi dört numaralı sözcede öğretmeni ile sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimi hayal etmede - gerçekçilik

düzeyinde gerçek yaşama dayalı hayali bir durumu yetiştirme amacı ile kullandığı gözlenmektedir(Ek 3, s.163).

Sekiz numaralı çizelgeye göre kod numarası DJ olan ayın öğrencinin serbest sulu boya resim etkinliği sırasında kullandığı dili ele alalım. Görüldüğü gibi DJ öğrencisi beş, altı ve yedi numaralı sözcelerde öğretmeni ile sözel etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimde yaşıtlarına ve yetişkin modeline biçim olarak uygunluk göstermese de kendi kullandığı sözel biçimihayal etmede - gerçekçilik düzeyinde gerçek yaşama dayalı hayali bir durumu geliştirme ve özgün bir hiyake geliştirme amacı ile kullandığı gözlenmektedir.(Ek 3, s.163).

Tough'un (1984) dilde kullanım amacı ile en son sırada yer alan hayal etme maddesi normal çocuklarda daha sonraki yaşlarda ortaya çıkmaktadır. Ancak Tough'a göre bazı çocuklar zor olan ana maddelerin dilde kullanımını daha önceden de kendisini gösterebilir demektedir(Tough 1984, s.81).

İşitme engelli 3-6 yaş çocuklarının bu amdenin dilde kullanım yönünden yararlandıklarını görmekteyiz. Bu yararlanma daha çok yetişkinlerle olduğundan etkinliklere bağlamak mümkün olabilir. Alt maddelerini kullanımını çizelge 8'de görüldüğü gibi gerçekleştirmişlerdir.

den oluşan ölçek kullanılmış, bu ölçek kontrol listesi halinde yazılmıştır. Bu listeye göre etkinliklerde yer alan 3-6 yaş işitme engelli deneklerin sözcülerinin bu maddelerde olup olmadığını gösteren çizelgeler tek tek çıkarılmış ve elde edilen sonuçlar tablolar halinde verilmiştir. Dilin kullanımını boyutunda 3-6 yaş işitme engelli deneklerin Tough'ın (1984) her bir maddeleri ve alt maddelerinden ne kadar yararlandığını, gösteren toplu grafikler çıkarılmış ve şekiller listesi halinde sunulmuştur.

Bulgular ve yorumlar kısmında çizelgeler ve şekiller yorumlanmış ve işitme engelli deneklerin verici dillerinden alınan örnekleri Tough'ın (1984) maddelerinden yararlandıklarını gösterecek şekilde yazılmış ve yorumlanmıştır.

Bulgulara göre, 3-6 yaş işitme engelli deneklerin yalnız yansıtma maddesinde bir kişi olmak üzere, kendi sözel biçimleri ile ifadelerinde tüm maddeleri, çözümlenmiş olan sözel dillerinden, kullandıkları görülmüştür. İşitme engelli deneklerin en çok ilk üç madde olan kendini koruma ve sürdürme, yönetme ve yönlendirme ve şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme amacı ile sözel dilden yararlandıkları, en az olarakta yansıtma maddesini kullandıkları bulunmuştur. Diğer maddelerin kullanımından, yansıtma maddesine göre daha fazla olduğu görülmektedir. Hayal etme maddesinin kullanımında ise sözel dillerinden yalnız yetişkinlere yönelik olduğu görülmüştür. Bu durumun etkinliklerden kaynaklandığı düşünülmüştür.

YARGI

Normal yuva çocukları ile birlikte (kaynaştırmalı) doğal-işitsel-sözel yöntem ile sanat ve el becerisi eğitimi gören 3-6 yaş işitme engelli yuva çocuklarının verici dillerine baktığımızda kendi yaş grubunun seviyesine uygun olarak ve kendi sözel ifade biçimleri ile Tough'un(1984) dil kullanımına ait maddelerden yararlandıklarını ve kullandıklarını, gerek çocukların birbirleri ile ve yetişkinler ile olan etkileşimlerinde, gerekse bir ürünü ve resimleri yorumlayışlarında, iletişim becerileri özellikleri gösterdikleri görülmektedir.

İçem'de görülen işitsel kanallara dayalı, çocuk merkezli, doğal ortamda verilen eğitim sanat ve el becerileri etkinliklerinde de uygulanmaktadır.

Sanat ve el becerileri etkinlikleri yapılırken çeşitleri zengin, kolay bulunabilenecek materyeller ile donatılmakta ve kendilerine iletişim becerileri sergileyebilecekleri ortamlar hazırlanmaktadır. Fırsatlar yaratılarak ve değerlendirilerek çocuklar ile iletişim kurulmakta ve dersin sonunda yapılan ürünler ve resimler kendileri ile mutlak surette tartışılmakta, başkalarına ve kendilerine zarar vermeden belli bir disiplin içinde fakat serbest bir ortamda eğitim görmektedirler.

Kaynaştırmalı ortamda çalıştıklarında normal dil gelişimi izlenmekte ve yapılandırılmış sanat programlarına yer verilmemektedir.

Böyle bir ortamda, işitme engelli ve normal çocuklar kendilerinin sıkımadan, yaratıcı yönlerinden başka, içlerinde bulunan zengin iç dünyalarını ifade etmekte ve iletişim becerilerini ortaya koymaktadırlar.

Sanat ve el becerileri etkinliklerinde birbirleri ile paylaşmayı, düşünmeyi, problemleri çözme yoluna gidebilmeyi, neden-sonuç ilişkilerini, hayata hazırlayıcı temel bilimlerin (matematik, fen ve sosyal bilimler) ilk basamağını bağımsızlık ve benlik duygularını geliştirmeyi, en önemlisi bütün bu yukarıda belirtilen özellikleri gösterebilmelerine yardımcı olan gerekli iletişim becerilerini kazanabilmektedirler.

Kısacası, hayata hazırlayan, yaşayan dili öğrenmektedirler.

ÖNERİLER

Eğitim ortamlarına ilişkin öneriler:

İşitme engelli çocukların olabildiğince erken yaşta tanılanması ve uygun işitme cihazı ile donanması engelli bireyin işitsel kanallarını kullanmasına yol açacak, evde ve okulda eğitiminin hemen başlamasına yardımcı olacaktır. Böylece doğal ortamda yaşayan dil ile çevrelenmiş engelli birey çevresinde bulunan bireylerle etkileşim sonucu dil becerilerini geliştirecektir.

Her türlü çalışmada olduğu gibi sanat ve el becerile-

ri etkinliklerinde de iletişim fırsatları gözetilmeli ve yaratılmalıdır. Sanat ve elbecerisi malzemeleri verilirken, kullanılırken ve toplanırken bir çok iletişim fırsatları ortaya çıkmaktadır. Önlüğünü raftan alırmısın, sulu boya fırçasını yıkarmısın, arkadaşınla beraber sesli olarak say olurmu?, kırmızı boyayı arkadaşına ver, bana resmini anlatırmısın, kağıdı yırtmadan boya, kağıdın üzerine iyice bastırarak yapıştır, arkadaşına toplanma zamanı geldiğini söyle gibi yetişkinlerin yaratacağı fırsatlardan başka çocukların kendi aralarında kullandığı iletişim becerileri örnekleri sayısızdır.

Özetle, her etkinliğin başında, sürecinde ve sonunda yaratılacak ve değerlendirilecek olan iletişim fırsatları işitme engelli çocuk için yararlı olacaktır.

İlerideki çalışmalara yönelik öneriler:

a) İşitme engelli öğrencilerin sanat ve el becerisi etkinliklerinden alınan verici dili betimlemek için ölçü aracı geliştirilebilir.

b) Yuva yaşı çocuklarında uygulanan sanat ve el becerileri etkinlikleri incelenebilir ve etkinlikler arasında en fazla iletişim becerisi sergileyen etkinliği veya etkinlikleri bulmak için çalışmalar desenlenebilir.

c) İşitme engelli yuva çocuklarında dilin kullanımı dışında, dil biçiminin diğer boyutlarına ve öğelerine bakılabilir.

d) Farklı ortamlarda eğitim gören altı-oniki yaş arası işitme engellilerde sanat ve el becerisi faaliyetlerinin dil gelişiminde yerinin betimleme çalışması yapılabilir.

KAYNAKÇA

- ANDERSON, T. Talking About Art with Children: From Theory to Practice. Art Education Vol 39, No.1. p. 5-8, January 1986.
- ANTIA, S. Social İntegration of Hearing Impaired Children: Fact or Fiction. Volta Review Vol.87, No.6, p.279-289, Oct Nov.1985.
- ATACK, S.M. Art Activities For the Handicapped. Human Horizons Series Souvenir Press Educational Academic Ltd, 1980.
- BLOOM, ve LAHEY M. Language Development and Language Disorders. Canada: JohnWiley and Sons Inc, 1978.
- BOND, D.G. Ways and Means. 3. Hearing İmpairment A resource book of Information, Technical aids, Teaching Materials and Methods Used in the education of Hearing İmpaired Children
"Hearing Loss, Language, Cognition; Personality and Social Development Hang Kong: Somerset Education Authority, p. 19-24, 1981.
- BROMAN, B.L. The Early Years In Childhood Education, University of Tennessee: Rond Mc Nally Colle. Publ. Camp., 1978.

- BÜYÜK SÖZLÜK Resimli Andiklopedik**; (İngilizce, Fransızca, Almanca, Karşılıklar Terimler, Deyimler, Atasözleri)
İstanbul: Ansiklopedik Yayıncılık, Vol 4 P 675, 1982 .
- CHALMERS, G** - Cultural Pluralism and art education in British Colombia. Art Education V. 36 No.5 p.22-26 Sept, 1984 .
- CHAPMAN, L.** Approaches to Art in Education. New York: Harcourt Brace Jovanovich, 1978.
- CLARK, M.** Ways and means 3 Hearing impairment A resource book of Information, Technical aids, Teaching Materials, and Methods Used in the Education of Hearing Impaired Children. A Natural Approach to the Development of Speech and Language in Hearing Impaired Children, Hong Kong: Somerset Education Authority p. 137-140, 1981.
- CLARK, M ve TÜFEKÇİOĞLU, U.** - İşitme Engelli Çocukların Eğitiminde Yöntemler Ders Notları. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eskişehir 1987.
- COLE, L. ve MORGAN, J.B.** Çocukluk ve Gençlik Psikolojisi 3. Baskı Çeviri- Vassaf B.H. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi 1985.
- COLLINS Cobuild** - English Language Dictionary Publisher Collins London: 1987.
- COPELAND, B.** Mainstreaming Art for the Handicapped Child: Resources for Teacher Preparation. Art Education Vol. 37 No-6 p.22-29, Nov.1984.

- DALKE, C. There are No cows Here: Art and Special Education Together At last. Art Education Vol 37, No.6 Nov.1984.
- D CHIARA, E ve KAPLAN V. Wiev point Mainstreaming in Art. Schools Arts Vol 80, p.62-63, 1981.
- DIXON, G.T. ve TARR, P. Extending Art Experiences in the Preschool Classroom International Journal of Early Childhood Vol.20 No 1 p.27-34, 1988.
- EMİR, F. ve DİKMEN, B. Özel Eğitimde Sanat Özürlü Çocuklar ve Eğitimleri, Editor, Prof.Dr.Şule BİLİR Ankara Ayyıldız Matmaası A.9. 1986.
- ERDİKEN, B. - Eskişehir Sağırılar Okulu ve Anadolu Üniversitesi İçem'de Orta Okul Sınıflarına Devam Eden 13-14 Yaş İşitme Engelli Öğrencilerin Yazılı Anlatım Becerilerinin Betimlenmesi Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış), Anadolu Üniversitesi Haziran 1989.
- GAİR, S.B. Writing the Arts into Individualized Educational programs, Art Education Vol 33. p.8.11, Dec,1980.
- GRAUER, K. Art and writing: Enhancing Expression in Images and Words. Art Education Vol 36, No 5, p.32-34, Sept. 1984.
- HARRIS , G.M. Language for the Pre-school deaf Child 3. baskı. New York: Grune ve Stratton Inc 1971.
- HAROVITZ, B.L ve LEWIS, H; LUCA, M. Understanding Children's Art for Better Teaching 2.baskı Ohio: Charles E. Merrill Publishing, 1973.

HESS, R.P ve CROFT.D.J. Teachers of Young Children 2.baskı
Houghton Mifflin Comp. 1975.

KANTARCIOĞLU, S. Anaokulunda Eğitim İstanbul: Milli Eğitim
Basımevi, 1973.

KAPTAN, S. Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yön-
temleri 4.cü baskı Ankara: Bilim Kitabevi ve kırtasiye Ltd. Şt. 1987.

KARASAR, N. Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara: Hacettepe
Taş Kitapçılık Ltd. Şt. 1984.

-----, Araştırmalarda Rapor Hazırlama, Ankara: Hacettepe
Taş Kitapçılık Ltd. Şt. 1984.

KEHNEMUYİ, Z. Çocuğun resim eğitimi, İstanbul: Redhouse
Yayınevi, 1977.

KIRCAALİ, G. 8 yaşındaki işitme engelli öğrencilerde korunum
kavramının değerlendirilmesi, (Eskişehir sağırlar okulu ve Anadolu Üniversitesi İşitme engelli çocuklar eğitim merkezinde bir uygulama, Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış) Anadolu Üniversitesi, 1987.

KONROT, A. İşitme Engellilerin Rehabilitasyonu Ders Notları
Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Temmuz 1984.

-----, Bireyler Arası İletişim Becerileri Ders Notları,
Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ekim 1987.

KÖNİ, N. Entegre Programda İşitme Engelli ve Normal İşiten
ilk Okul Grubu Çocuklarına Bazı İletişim Becerilerinin kazanılması. Özürlü Çocuklar ve eğitimleri,

Editör: Prof.Dr.Şule BİLİR, Ankara: Ayyıldız Matbaası
A.Ş. 1986.

MİLLÎ EĞİTİM B. Özel Eğitimle İlgili Kanun ve Yönetmelikler,
Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1986.

NOLAN, M ve TUCKER, I.G. Educational Audiology, Croom Helm
Ltd. London: Printed and Bound in Great Britain
by Biddles Ltd. Guild ford and King's Lynn, 1984.

----- , The Hearing Impaired Child and the Family,
Human Horizons Series London: 2.baskı souvenır
press (E ve A) Ltd. 1983.

ÖZSOY Y., Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar: Özel Eğitime giriş,
Der. Özyürek, M. ve Eripek S. Ankara: Karatepe Ya-
yınları, 1988.

PAN, Y.S. The Effect of Arts and Crafts Education on Hearing
Impaired Children. Art education Vol 37 No. 6 p.15-17,
Nov, 1984.

PISCITELLİ, B. Preschoolers and Parents as Artists and Art
Appreciators. Art Education Vol 41, No.4, p.48-55,
July 1988.

QUIGLEY, S.P ve KRETSCHMER R.E. The Education of Deaf Children
Issues, Theory and Practice University Park Press Uni-
ked States of America: 1982

SEVILLE, R. Beginning Arts and Crafts, New York: Drake Pub-
lishers Ltd. 1971

SILVER R.A. Children with Communication Disorders: Cognitive and Artistie Development American Journal of Art Thearpy Vol 4, No 2, sayfa 29-47.

STOCK ROCKİ, M. The Meaning of Aesthetic Awareness for Pre-schoolers in a Museum Class. Art education Vol 37, No 2, March, 1984.

TAUNTON, M. Reflec tive Dialogue In the Art Classroom: Focus ing on The Art Process. Art education Vol 37, No 1, Jan 1984.

----- , Questioning Strategies to Encourage Young Children to Talk About Art, Art Education Vol 36, Sayı 4, p.40-43, July, 1984.

TEKİŞİK H. H. ve KARABIYIK E.Ü. İlköğretimle İlgili Yönetmelikler, Üner Yayınları Ankara: 4.baskı, 1983.

TOUGH J. Listening to children Talking, A Guide To the Appaisal of Childrens Use of Language Schools Council Communication Skills In Early child hood project Schools Council publi cation ve Printed 7. 1984.

TÜFEKÇİOĞLU, U. The development of Ann Audi tory Oral programme for Hearing Impaired Children in Turkey, International Congress on Education of the Deaf Manchester, 1985. (Yayınlanmamış bildiri).

TÜRK DİL KURUMU, Türkçe sözlük 2, Ankara: Türk Dil Kurumu Basımevi, 1988.

ÜİGEN, G. ve FİDAN, E., Çocuk Gelişimi, İstanbul: Milli Eğitim
Basımevi İkinci Baskı 1984.

WEBSTER'S. New Colegiage Dictionary, MASSACHSETTS U.S.A. Merriam
Comp. 1981.

WOOD, D. Theory and Research in Classrooms: Lessons From Deaf
Education, The Practice of Special Education, Edited
by will Swann Basıl Black Well Publisher Limited
Reprinted 1989.

Kesme ve yapıştırma etkinliği sırasında işitme engelli ğrenci normal yuva arkadaşına uhu hakkında sözel iletişimde bulunuyor.

İşitme engelli öğrenci kum etkinliği sırasında öğretmeni ile etkileşimde bulunuyor.

Serbest sulu boya resim etkinliğinden
bir görünüm.

KONTROL LİSTESİ

(CHECK LIST)

EVET

HAYIR

1.) Kendini koruma ve sürdürme

- a) Kendi fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını ve isteklerini ifade etmektedir.
- b) Kendisini ve haklarını korumaktadır.
- c) İstek ve davranışlarını haklı göstermektedir.
- d) Başkalarını tenkit etmektedir.
- e) Başkalarını tehdit etmektedir.

2.) Yönetme ve yönlendirme

- a) Kendi hareketlerinin bilincine varmaktadır.
- b) Kendi hareketlerini yönetmektedir veya yönlendirmektedir.
- c) Diğerlerinin hareketlerini yönetmektedir veya yönlendirmektedir.
- d) Başkaları ile hareket için işbirliği yapmaktadır.

EVETHAYIR

3.1) Şimdiki yaşantısındaki deneyimlerini rapor etme.

- a) Olayın parçalarını etiketlemektedir.
- b) Detaya ait (boy, renk ve diğer özellikleri) konuşmaktadır.
- c) Olaya ait konuşmaktadır.
- d) Olayın sırasına ait konuşmaktadır.
- e) Karşılaştırma yapmaktadır.
- f) İlgili yönleri tanımaktadır.
- g) Yukarıdaki özelliklerin birkaçını birden kullanmaktadır. (Analiz yapmaktadır)
- h) Anafikiri tanımaktadır ve çözümlemektedir.
- i) Yaşantıların anlamı üstünde düşünmektedir ve hatırlamaktadır.
(Kendi hisleri dahil olmak üzere)

3.2) Geçmiş deneyimlerini rapor etme

- a) Olayın parçalarını etiketlemektedir.
- b) Detaya ait (boy, renk ve diğer özellikleri) konuşmaktadır.
- c) Olaya ait konuşmaktadır.
- d) Olayın sırasına ait konuşmaktadır.
- e) Karşılaştırma yapmaktadır.
- f) İlgili yönleri tanımaktadır.

EVET HAYIR

- g) Yukarıdaki özelliklerin birkaçını birden kullanmaktadır. (Analiz yapmaktadır)
- h) Anafikiri tanımaktadır ve çözümlemektedir.
- i) Yaşantıların anlamı üstünde düşünmektedir ve hatırlamaktadır. (Kendi hisleri dahil olmak üzere)

4.) Muhakeme yürütme (Mantıklı olarak neticeler çıkarma, mantıksal karar verme)

- a) Süreci anlamaktadır ve açıklamaktadır.
- b) Nedensel ve bağlantı ilişkilerini tanımaktadır.
- c) Sorunları ve bu sorunlara ait çözümleri hakkında hüküm vermektedir.
- d) Kararlar ve hareketler hakkında hüküm vermektedir.
- e) Olayları hatırlayıp, üzerinde düşünmektedir ve sonuçlara varmaktadır.
- f) Prensipleri tanımaktadır.

EVET HAYIR5.) Olayları önceden tahmin etme

- a) Olayları önceden tahmin etmektedir ve belirlemektedir.
- b) Olayların ayrıntılarını önceden görmektedir.
- c) Olayların sırasını önceden görmektedir.
- d) Sorunları ve muhtemel çözümleri önceden görmektedir.
- e) Farklı davranış yollarını ve seçenekleri önceden görmektedir ve tanımlamaktadır.
- f) Olayların veya hareketlerin sonuçlarını önceden tahmin etmektedir.

6.) Yansıtma

- a) Kendi yaşantılarını başkalarının deneyimlerine yansıtmaktadır.
- b) Kendi duygularını başkalarının hislerine yansıtmaktadır.
- c) Kendi tepkilerini başkalarının tepkilerine yansıtmaktadır.
- d) Hiç yaşanmamış deneyimleri yansıtmaktadır.

7.) Hayal etme

- a) Gerçekçilik düzeyinde gerçek yaşama

EVET HAYIR

dayalı, hayali bir durumu geliştirmektedir.

- b) Hayali temellere dayalı hayali bir durumu geliştirmektedir.
- c) Özgün bir hikaye geliştirmektedir.

3-6 YAŞ İŞİTME ENGELLİ DENEKLERİN GÖZLEMCİLER
TARAFINDAN ALINAN VERİLERİN DÖKÜMLERİ VE BU
VERİLERE AİT ÇÖZÜMLERİ

Kod numarası - BK

Cinsiyeti - Kız

Yaşı - Haziran 1989'da üç yaş altı aydır.

İşitme engelli öğrencinin verici dili etkinlikleride
şöyledir:

KESME VE YAPIŞTIRMA ETKİNLİĞİ

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce numarası</u>	<u>Tough'ın (1984) dil kullanım maddeleri numarası</u>
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u> <u>dasına</u> makasını görtermek istedi).	Emm emma	1	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>menine</u> makasını değiştir- mek istediğini söyledi).	Emme emm	2	1) a 2) c 3.1) c
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>menine</u> kestiği resmi gös- ternek istedi).	Lııhh	3	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>menine</u> makasının güzel ol- duğunu söyledi ve eli ile güzel jesti yaptı).	Aaa ımımm	4	3.1) b 3.1) c

KUM ETKİNLİĞİ

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce numarası</u>	<u>Tough'ın (1984) dil kullanım maddeleri numarası</u>
(Etkinlik sırasında	Ammemm	1	1) a
<u>öğretmenine</u> sürekli			2) c
aynı sesi her istedi-			
ği malzeme için söyledi).			

SERBEST SULU BOYA RESİM ETKİNLİĞİ

(Etkinliğin başında	Emmamem	2	1) a
öğretmeninden boya			2) c
istedi).			
(Etkinlik sırasında	Emmamem	2	1) b
<u>arkadasına</u> malzemenin			2) c
kendisine ait olduğunu			
söyledi, benim diye			
hatırlattı).			
(Etkinlik sırasında	Immim?	3	1) a
<u>öğretmenine</u> tuvalete			2) c
gidebilir miyim diye-			
rek izin aldı).			

Kod numarası - BH Cinsiyeti - Kız

Yaşı - Haziran 1989'da üç yaş sekiz aydır.

İşitme engelli öğrencinin verici dili etkinlikleride
şöyledir:

<u>KESME VE YAPIŞTIRMA ETKİNLİĞİ</u>		Sözce	Tough'ın (1984) dil kullanım maddeleri
<u>x</u>	<u>y</u>	<u>numarası</u>	<u>numarası</u>
(Etkinlik sırasında <u>arkadaşına</u> sen diyerek hitap etti).	Çen	1	2) c
(Etkinlik sırasında <u>öğ-</u> <u>retmenine</u> kestiği bir resmi göstermek istedi).	Ağa ığa	2	1) a 2) c
<u>KİM ETKİNLİĞİ</u>			
(Etkinlik sırasında <u>öğretmenine</u> ben yaptım anlamında kendini gös- terdi).	Eğ eğ.	1	1) b 2) c 1) a
(Etkinlik sırasında ken- disine bakan <u>arkadaşına</u> pasta yaptığını söyledi).	Mama	2	3.1) a
(Etkinlik sırasında aynı <u>arkadaşına</u> pastanın güzel olduğunu söyledi)	Mmm.	3	3.1) c 3.1) b
(Etkinlik sırasında yap- tığı pastayı <u>kendi kendine</u> üflledi)	Üf	4	1) a

SERBEST SULU BOYA RESİM ETKİNLİĞİ

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce numarası</u>	<u>Tough'ın (1984) dil kullanım maddeleri numarası</u>
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>menine</u> kendisinde fırçanın yok olduğunu söyledi).	Yoo	1	1) b 4) a 2) c
(Etkinlik sırasında <u>öğretmeninden</u> fırça istedi).	Eee	2	1) a 1) b 2) c
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>meni</u> sorduğunda bir köpek resmi yaptığını söyledi).	Havhav	3	3.1) a

Kod numarası - BD Cinsiyeti - Kız

Yaşı - Haziran 1989'da tam dört yaşındadır.

İşitme engelli öğrencinin verici dili etkinlikleride söyler:

KESME VE YAPIŞTIRMA ETKİNLİĞİ

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce numarası</u>	<u>Tough'ın (1984) dil kullanım maddeleri numarası</u>
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u> <u>dasından</u> renkli dergiler- den kağıt istedi).	Abaaba	1	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında ken- disini seyreden <u>arkadasın-</u> <u>dan</u> makas istedi.)	Ababa	2	1) a
(Etkinlik sırasında aynı <u>arkadaşına</u> kızdı).	Av-aa.	3	1) b 2) c
(Etkinlik sırasında <u>ög-</u> <u>retmenine</u> kesemediğini gösterdi).	Ağaaa	4	1) a 3.1) c 2) c

KUM ETKİNLİĞİ

(Etkinlik boyunca sessiz
oyladı).

SERBEST SULU BOYA RESİM ETKİNLİĞİ

(Etkinlik sırasında <u>ög-</u> <u>retmeninden</u> boya istedi)	Aa ah aba	1	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında <u>ög-</u> retmenine yaptığını gös- terdi, el festi ile ben yaptım bak, dedi).	Bah	2	1) b 2) c 1) a

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce</u> <u>numarası</u>	<u>Tough'ın (1984)</u> <u>dil kullanım</u> <u>maddeleri</u> <u>numarası</u>
(Etkinlik sırasından sonra <u>öğretmenine</u> yaptığı bulutları gösterdi ve söyledi).	Baa	3	1) a 3.1) a
(Etkinlik sırasında <u>öğretmeni</u> sorduğunda iki tane bulut yaptığını söyledi).	Hi-ki	4	3.1) b
(Etkinlik sırasında <u>öğretmeni</u> sorduğunda resmini anlattı).	Abıbı	5	3.1) c
(Etkinlik sırasında yuva <u>arkadaşı</u> Levent'e kızdı).	Aaa	6	1) b 2) c

Kod numarası - BB Cinsiyeti - Kız

Yaşı - Haziran 1989'da dört yaş bir aydır.

İşitme engelli öğrencinin verici dili etkinlikleride şöyledir:

KESME VE YAPIŞTIRMA ETKİNLİĞİ

<u>x</u>	<u>y</u>	Sözce <u>numarası</u>	Tough'ın(1984) dil kullanım maddeleri <u>numarası</u>
(Etkinlik boyunca sessiz çalıştı).	-		

KUM ETKİNLİĞİ

(Etkinlik boyunca kendini
kaptırarak kendi kendine
oyladı)

SERBEST SULU BOYA RESİM ETKİNLİĞİ

(Etkinlik sırasında kendi- sine soran <u>öğretmeninden</u> mavi boyayı istedi).	Bavi	1	1) a 3.1) b
(Etkinlik sırasında <u>kendi</u> <u>kendine</u> bir, iki, üç diyerek saydı).	B11, uu	2	3.1) b

Kod numarası - CH Cinsiyeti - Kız

Yaşı - Haziran 1989'da dört yaş dokuz aydır. İşitme engelli öğrencinin verici dili etkinliklerde şöyledir:

KESME VE YAPIŞTIRMA ETKİNLİĞİ

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce numarası</u>	<u>Tough'in(1984) dil kullanım maddeleri numarası</u>
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u> <u>daşı</u> Betül'e resim göster- di).	Betüü	1	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>meni</u> başlayabilirsin dedi. Sulu boya resim yapmak istediğini gösterdi).	Omaz	2	1) a 1) b 4) d
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u> <u>dasına</u> resim göstermek istedi).	Seda bak	3	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u> <u>daşı</u> Betül'e resim göster- di ve annesinin bu yemeği yaptığını söyledi).	Bak, evde anne	4	1) a 2) c 3.1) i
(Etkinlik sırasında <u>öğ-</u> <u>retmenine</u> seslendi ve resim- leri yapıştırmak istemedi).	Ade öğedmen omaz	5	2) c 1) a 1) b 4) d

KUM ETKİNLİĞİ

<u>x</u>	<u>y</u>	Sözce numarası	Tough'ın(1984) dil kullanım maddeleri numarası
(Etkinlik sırasında öğretmenine seslendi)	Ayde ögedmen	1	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında arkadaşına seslendi).	Gökaa	2	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında küçük leğendeki kumu gördü ve kendisine bakan <u>öğretmenine</u> orada oturabilir miyim dedi).	Ayde ögedmenim oda otu.	3	1) a
(Etkinlik sırasında karşısında duran <u>öğretmenine</u> ellerinin pis olduğunu söyledi).	Bid oodu	4	3.1) b 3.1) c
(Etkinlik sırasında karşısında duran <u>öğretmeni-ne</u> bu arkadaşım döktü anlamında şikayet etti).	Bu dö	5	1) d
(Etkinlik sırasında <u>öğretmeninin</u> ilgisini bekledi ve kendi ismini söyledi).	Ben Müde	6	1) b 2) c 1) a
(Etkinlik sırasında <u>öğretmenine</u> haydi kuma su koymam dedi).	Ade ögedmenim, adi.	7	1) a 2) d 2) c

SERBEST SULU BOYA RESİM ETKİNLİĞİ

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce numarası</u>	<u>Tough'ın (1984) dil kullanım maddeleri numarası</u>
(Etkinliğin başında <u>arka-</u> <u>dasına</u> sarı boya istediği- ni söyledi).	Sarı	1	1) a 2) c 3.1) b
(Etkinlik sırasında aynı <u>arkadaşına</u> bak sarı boya orada diye gösterdi).	Bak bak sarı	2	3.1) f 2) c (yer bildirmekte)
(Etkinlik sırasında ya- nındaki <u>arkadaşına</u> otur dedi).	Otuğ	3	2) c
(Etkinlik sırasında yanın- daki <u>arkadaşına</u> anne res- mi yaptığını söyledi).	Anne	4	3.1) a
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>menine</u> resmi anlatmak is- tediğini söyledi)	Ayde örebben sana	5	2) c 1) a
(Etkinlik sırasında <u>öğ-</u> <u>retmenine</u> resmini anlat- maya başladı, evde anne var dedi).	Anne evde	6	3.1) c 7) d
(Etkinlik sırasında <u>öğ-</u> <u>retmenine</u> yılan eve giri- yor dedi).	Inna eve	7	3.1) c 7) b

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce</u> <u>numarası</u>	<u>Tough'in (1984)</u> <u>dil kullanım</u> <u>maddeleri</u> <u>numarası</u>
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>menine</u> resmi anlatmaya de- vam etti, annenin yılanı seviyor olduğunu anlattı).	Anne, ınna deviyo.	8	3.1) c 7) b 7) c
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>menine</u> resmi anlatmaya de- vam etti, abinin ayağı acı- yor (yılan soktu) dedi).	Ağku, abi ağku	9	3.1) c 7) b 7) c
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>menine</u> bu kadar dedi).	Bitti	10	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında yanın- daki <u>arkadaşına</u> kahvaltı saati geldi, olmaz dedi).	Omaz evde mama	11	1) a 1) b 4) d

Kod numarası - CF Cinsiyeti - Erkek

Yaşı - Haziran 1989'da yaşındadır.

İşitme engelli öğrencinin verici dili etkinlikleride şöyledir:

KESME VE YAPIŞTIRMA ETKİNLİĞİ

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce numarası</u>	<u>Tough'ın (1984) dil kullanım maddeleri numarası</u>
(Etkinlik sırasında <u>öğretmenine</u> ördek resmi gösterdi ve söyledi).	Ödek	1	1) a 3.1) a 2) c
(Etkinlik sırasında yanındaki yuva <u>arkadaşı</u> Ozan'a kızdı).	Yapma	2	1) b
(Etkinlik sırasında <u>arkadaşına</u> resminin büyük olduğunu söyledi).	Büyük	3	3.1) b
(Etkinlik sırasında <u>arkadaşına</u> makasın nerde olduğunu sordu).	Maas?	4	3.1) f 2) c (yer sormakta)
(Etkinlik sırasında <u>öğretmenine</u> seslendi)	Aşe öyetmen	5	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında <u>öğretmenine</u> kestiği resimleri verdi).	Öyetmenim al	6	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında <u>öğretmenine</u> sebze ve et olan resmi gösterdi ve söyledi).	Aşe öyetmen es, sebce	7	1) a 3.1) a 2) c

<u>x</u>	<u>y</u>	Sözce <u>numarası</u>	Tough'ın (1984) dil kullanım maddeleri <u>numarası</u>
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>menine</u> makarna resmi gös- termeye devam etti ve söy- ledi).	Maa	8	1) a 3.1) a
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>menine</u> bebek resmi göster- meye devam etti ve söyle- di).	Bebek	9	1) a 3.1) a
<u>KUM ETKİNLİĞİ</u>			
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>menine</u> seslendi).	Öyetmenim	1	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>menine</u> (kumdan) kapı yap- tığını söyledi).	Tah tah	2	3.1) c 7) a
(Etkinlik sırasında <u>kendi</u> <u>kendine</u> ses çıkardı).	Yuoo-ooo	3	1) a
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>menini</u> çağırdı).	Öyetmeni	4	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında <u>arkadaşı-</u> <u>na</u> elinin ıslak olduğunu söyledi ve havluyu gösterdi).	Stak, havlu	5	3.1) b 4) c 2) c

SERBEST SULU BOYA RESİM ETKİNLİĞİ

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce</u> <u>numarası</u>	<u>Tough'in (1984)</u> <u>dil kullanım</u> <u>maddeleri</u> <u>numarası</u>
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>menine</u> boyadığı su taban- eası resmini gösterdi ve söyledi. Hediye verildi- ğini anlattı).	Su tabancası, 1 doğum günün- de ben adım	1	2) c 3.1) a 1) a 3.2) c 3.2) i
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>menine</u> yeşil boya hakkın- da bilgi verdi).	Aşe öyetmenim, yeşi bitti. 2	2	2) c 3.1) c 3.1) b
(Etkinlik sırasında <u>ög-</u> <u>retmenine</u> arkadaşında gördüğü mavi boyayı kul- lanmak istedi).	Mavi benye 3	3	1) a 2) c 4) d
(Etkinlik sırasında <u>ög-</u> <u>retmenine</u> bayadığı gök- yüzünü gösterdi ve söyle- di).	Dökyüzü 4	4	1) a 2) c 3.1) a
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u> <u>daşına</u> yok dedi).	Yok 5	5	3.1) c 4) a
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u> <u>daşından</u> pembe boya iste- di).	Membe 6	6	1) a 2) c 3.1) b
Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>meni</u> sorduğunda resmini anlattı.	İşe kuşlar 7	7	3.1) a

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce</u> <u>numarası</u>	<u>Tough'ın (1984)</u> <u>dil kullanım</u> <u>maddeleri</u> <u>numarası</u>
(Etkinlik sırasında öğret- menine resmini anlatmaya devam etti).	bulut yüneş var	8	3.1) a
(Etkinlik sırasında öğret- menine resmini anlatmaya devam etti).	Bahçe ağaç	9	3.1) a
(Etkinlik sırasında öğret- menine arkadaşım koluma vurdu dedi).	Öyetmenim, vurdu yaptı.	10	3.2) c 2) c 1) d 1) b

Kod numarası - CD Cinsiyeti - Kız

Yaşı - Haziran 1989'da beş yaş iki aydır. İşitme engelli öğrencinin verici dili etkinliklerde şöyledir:

KESME VE YAPIŞTIRMA ETKİNLİĞİ

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce numarası</u>	<u>Tough'in(1984) dil kullanım maddeleri numarası</u>
(Etkinliğin başında sessiz çalıştı ve kesti).			
(Etkinlik sırasında yanın- Güdel daki <u>arkadaşına</u> güzel re- sim olduğunu söyledi)		1	3.1) b 3.1) c
(Etkinlik sırasında keser- Evde ken evinde olan bir eşya- yı resimde gördü. <u>Öğret- menine</u> evde var dedi).		2	2) c 3.1) i
(Etkinlik sırasında keser- Abaa baaa ken <u>kendi kendine</u> sesler çıkardı).		3	1) a
(Etkinlik sırasında <u>arka- Güdel daşına</u> güzel dedi)		4	2) c 3.1)b
(Sessiz çalıştı. <u>Arkada- sından</u> yapıştırıcı bekle- di).			
(Etkinlik sırasında yanın- Abaa-aa-ba daki <u>arkadaşı</u> Levent'ten yapıştırıcı istedi).		5	1) a 2) c

KUM ETKİNLİĞİ

<u>x</u>	<u>y</u>	Sözce numarası	Tough'ın (1984) dil kullanım maddeleri numarası
(Etkinlik sırasında kendi ismini söyledi. <u>Öğretmenin- den ilgi bekledi</u>).	Deda	1	1) b 1) a 2) c
(Etkinlik sırasında Ayşe <u>öğretmenine</u> seslendi).	Ağde öğreben	2	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında kendisi- ne bakan <u>öğretmenine</u> (kum dan yaptığı yumurtayı gösterdi ve söyledi)	Urta	3	3.1) c 7) a
(Etkinlik sırasında kendi- sine bakan <u>öğretmenine</u> (kum dan) yaptığı patatesi gös- terdi).	Pata	4	3.1) c 7) a
(Etkinlik sırasında hemen <u>öğretmenine</u> oturabilir mi yim diyerek izin istedi).	Ota?	5	1) a
(Etkinlik sırasında <u>arkadaşı- na bak dedi</u>)	Ba, ba	6	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında <u>ken- di kendine</u> yuvarlak topu hoplattı ve hop hop hop, hop hop hop, bunun adı lastik top tekerlemesini söyledi).	Hop hop hop	7	3.1) i

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce numarası</u>	<u>Tough'ın(1984) dil kullanım maddeleri numarası</u>
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u> <u>dasına</u> topun nerede oldu- ğunu sordu).	Nede nede?	8	2) c 3.1) c 3.1) f
(Etkinlik sırasında aynı <u>arkadasına</u> kumdan yuvar- lak topun yok olduğunu söyledi).	Yok	9	3.1) d 4) a

SERBEST SOLU BOYA RESİM ETKİNLİĞİ

(Etkinlik sırasında ken- disine soran <u>öğretmenin-</u> <u>den</u> mavi boya istedi).	Mavi	1	1) a 3.1) b
(Etkinlik sırasında yanın- daki <u>arkadasına</u> söyledi).	Omaaz	2	1) b 4) d 1) a
(Etkinlik sırasında <u>öğ-</u> <u>retmenine</u> resmini anlatır- ken çocuk dağı tırmanıyor dedi).	Hoba hoba	3	3.1) c 7) a 7) c
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>menine</u> resmini anlatırken çocuğun berbat ve yaramaz olduğunu söyledi).	Bee	4	3.1) c 7) a 7) c 6) b
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>menine</u> resmini anlatırken çocuğun hızlı gittiğini söy- ledi).	Uuu hoba hob	5	3.1) b 7 a 7) c

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce</u> <u>numarası</u>	<u>Tough'ın(1984)</u> <u>dil kullanım</u> <u>madde</u> <u>numarası</u>
(Etkinlik sırasında öğret- menine resmini anlatırken yaptığı balonların olmadı- ğını beğenmediğini söyle- di).	Balın oba- dı	6	3.1) c 4) d

Kod numarası - CB Cinsiyeti - Kız

Yaşı - Haziran 1989'da beş yaş üç aydır. İşitme engelli öğrencinin verici dili etkinlikleride şöyledir:

KESME VE YAPIŞTIRMA ETKİNLİĞİ

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce numarası</u>	<u>Tough'in (1984) dil kullanım maddeleri numarası</u>
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u> <u>daşı</u> Aydın'a seslendi).	Adın	1	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında seslen- diği <u>arkadaşına</u> bir başka arkadaşını gösterdi ve bakmasını istedi).	0, ba.	2	3.1) c 2) c
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u> <u>daşına</u> seslendi)	Aydın.	3	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u> <u>daşına</u> yemek resmini gös- terdi).	Ava	4	3.1) a
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u> <u>daşına</u> makarna yemeği res- mi gösterdi)	Maan	5	3.1) a
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>menini</u> çağırıldı)	Öğö	6	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u> <u>daşı</u> Aydın'a seslendi.	Adın	7	1) a 2) c

KUM ETKİNLİĞİ

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce numarası</u>	<u>Tugh'in(1984) dil kullanım maddeleri numarası</u>
(Etkinlik sırasında yanın- daki <u>arkadaşına</u> kızdı, ol- maz dedi).	Aaa, odos	1	4) d 5) a 1) b
(Etkinlik sırasında Ayşe <u>öğ-</u> <u>retmenine</u> seslendir).	Ade	2	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında <u>öğ-</u> <u>retmenine</u> arkadaşını şikayet etti. Islandığını gösterdi).	Aaa, ihih	3	5) a 1) b 1) d

SERBEST SULU BOYA RESİM ETKİNLİĞİ

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce numarası</u>	<u>Tough'in(1984) dil kullanım maddeleri numarası</u>
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>menine</u> o boyayı bana ver dedi).	O ben	1	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>menine</u> haydi diye ısrar etti).	Adi	2	2) c
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>menin</u> ilgisini çekmek için ismini söyledi).	Amân	3	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında ekip <u>öğ-</u> <u>retmeni</u> Ayşen öğretmenin- den kırmızı boyayı istedi).	Kırmız	4	1) a 2) c

Tough'ın(1984)
dil kullanım
maddeleri
numarası

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce numarası</u>	<u>Tough'ın(1984) dil kullanım maddeleri numarası</u>
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u> <u>dasına</u> yaptığı uçağı gös- terdi).	Uçak	5	3.1) a 2) c
(Etkinlik sırasında <u>arkadasın-</u> <u>dan</u> kahverengi boyayı istedi).	Kahve ve	6	1) a 2) c 3.1) b
(Etkinlik sırasında Ayşen <u>öğret-</u> <u>menine</u> yaptığı uçak resmini gösterdi ve söyledi)	Uçak	7	1) a 3.1) a 2) c
(Etkinlik sırasında ken- disine soran Ayşe <u>öğret-</u> <u>menine</u> resminde annenin kapıya vuruyor olduğunu anlattı).	Anne tak tak	8	3.1) c 7) a

Kod numarası - DL Cinsiyeti - Erkek

Yaşı - Haziran 1989'da beş yaş yedi aydır. İşitme engelli öğrencinin verici dili etkinliklerde şöyledir:

KESME VE YAPIŞTIRMA ETKİNLİĞİ

<u>x</u>	<u>y</u>	Sözce numarası	Tough'ın(1984) dil kullanım maddeleri numarası
(Etkinlik sırasında kendisinde malzemenin olmadığını <u>kendi kendine</u> söyledi).	Bana yok.	1	1) a
(Etkinlik sırasında yuva <u>arkadaşı</u> resimler hakkında konuştu, tepki göstermedi.			
(Etkinlik sırasında <u>kendi kendine</u> makasın açılmadığını söyledi).	Açılmıyo	2	4) d 3.1) c
(Etkinlik sırasında <u>öğretmenini</u> çağırdı makasını gösterdi).	Öğretmenim	3	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında bir süre gezindi <u>kendi kendine</u> aaa dedi ve bir resim aldı)	Aaa	4	5) a
(Etkinlik sırasında <u>kendi kendine</u> aaa, plh yaptı öptü dedi. Sessizce arkadaşından anne ve bebek bulunan resmi aldı.	Aaa plh yaptı, öptü	5	5) b 3.2) f 3.2) c

KUM ETKİNLİĞİ

<u>x</u>	<u>y</u>	Sözce numarası	Tough'ın(1984) dil kullanım maddeleri numarası
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u> <u>daşından</u> plastik testereyi istedi).	Bıçak	1	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u> <u>daşına</u> oynamasını söyledi)	Oyna	2	2) c
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u> <u>daşına</u> söyledi).	Büyük	3	3.1) b
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>meni</u> sorduğunda oynuyorum dedi).	Oynuyor	4	3.1) c
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u> <u>daşına</u> beraber (oynaya- lım) dedi).	Beraber	5	2) d 2) c
(Etkinlik sırasında kendisi- ne bakan <u>öğretmenine</u> yok (aklıyor) dedi).	Yok	6	3.1) c 4) a

SERBEST SULU BOYA RESİM ETKİNLİĞİ

Etkinlik başında <u>öğretme-</u> <u>ninden</u> mavi boyayı istedi ve söyledi).	Mavi	1	1) a 3.1) b 2) c
(Etkinlik sırasında <u>kendi</u> <u>kendine</u> dedi)	Yavaş	2	2) a 2) b

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce numarası</u>	<u>Tough'ın(1984) dil kullanım maddeleri numarası</u>
(Etkinlik sırasında Nazan <u>öğretmeni</u> sorduğunda bulut yaptığını gösterdi ve söyledi).	Buyuş	3	3.1) a
(Etkinlik sırasında ekip <u>öğretmeni</u> Nazan öğretmenine seslendi).	Nazan öğretmenim	4	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında Ayşe <u>öğretmeninden</u> yeşil boya istedi).	Ayşe öğretmenim Işı	5	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında Ayşe <u>öğretmenine</u> yeşil boya hakkında bilgi verdi).	Ömenim ışık bitmiş	6	3.2) a 3.2) b
(Etkinlik sırasında <u>öğretmenine</u> resmini anlattı)	Araba gidiyo	7	3.1) c
(Etkinlik sırasında <u>öğretmenine</u> resmini anlattı)	Ağaç	8	3.1) a
(Etkinlik sırasında <u>öğretmenine</u> resmini anlattı)	Bir tane ev var	9	3.1) c
(Etkinlik sırasında <u>öğretmenine</u> resmini anlattı).	Kuşlar	10	3.1) a

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce numarası</u>	<u>Tough'in (1984) dil kullanım maddeleri numarası</u>
(Etkinlik sırasında <u>öğret- meni</u> kaç tane kuş olduğunu sorduğunda söyledi).	Bir, iki, üç, dört	11	3.1) b
(Etkinlik sırasında <u>öğret- menine</u> resmi anlatmaya de- vam etti).	Mavi, akşam oldu	12	3.2) g
(Etkinlik sırasında <u>arka- daşlarını</u> resim yapmasını söyledi).	Yap, yap	13	2) c

Kod numarası - DJ Cinsiyeti- Erkek

Yaşı - Haziran 1989'da tam altı yaştır. İşitme engelli öğrencinin verici dili etkinlikleride şöyledir:

KESME VE YAPIŞTIRMA ETKİNLİĞİ

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce numarası</u>	<u>Tough'ın(1984) dil kullanım maddeleri numarası</u>
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u>	Maka ve	1	1) a
<u>dasından</u> makas istedi).			2) c
(Etkinlik sırasında devam-	Öğretmeni	2	1) a
lı kesti. Başkası ile res-			2) c
mi paylaşamayınca <u>öğret-</u>			
<u>menine</u> seslendi)			
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u>			
<u>daşı</u> Cihan ile sessiz mimik-			
lerle iletişimde bulundu)			

KUM ETKİNLİĞİ

(Etkinlik sırasında <u>arka-</u>	Abi	1	1) a
<u>daşı</u> ile oynarken abi diye			2) c
seslendi).			
(Etkinlik sırasında oynarken			1) a
<u>arkadaşından</u> küreği verme-	Ürek v.	2	2) c
sini istedi).			

SERBEST SULU BOYA RESİM ETKİNLİĞİ

(Etkinliğin başında <u>öğret-</u>	Sarı	1	1) a
<u>meninden</u> sarı boya istedi).			2) c
			3.1) b

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce numarası</u>	<u>Tough'in (1984) dil kullanım maddeleri numarası</u>
(Etkinlik sırasında <u>öğ-</u> <u>retmeninden</u> mavi boyayı istedi).	Mavi	2	1) a 2) c 3.1) b
(Etkinlik sırasında <u>öğ-</u> <u>retmeninden</u> mor boyayı istedi).	Mor	3	3.1) b 1) a 2) c
(Etkinlik sırasında <u>öğretme-</u> <u>nine</u> resmini anlatırken ha- vanın soğuk olduğunu jest ve sözel dil ile anlattı)	Abu	4	3.1) c 7) a
(Etkinlikte <u>öğretmenine</u> resmini anlatırken arka- daşını gösterer evde oldu- ğunu anlattı).	Abu	5	3.1) c 7) a 7) c
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>menine</u> resmini anlatmaya devam etti. Kapının çalıyor olduğunu söyledi)	Taktak	6	3.1) c 7) a 7) c
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>menine</u> resmini anlatırken rüzgarın esiyor olduğunu ifade etti).	Vu uu	7	3.1) c 7) a 7) c

Kod numarası - DH Cinsiyeti - Kız

Yaşı - Haziran 1989'da altı yaş bir aydır.

İşitme engelli öğrencinin verici dili etkinlikleride şöyledir:

KESME VE YAPIŞTIRMA ETKİNLİĞİ

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce numarası</u>	<u>Tough'ın(1984) dil kullanım maddeleri numarası</u>
(Etkinlik sırasında önce sessiz çalıştı. Seçtiği resimlere karışan <u>arka-</u> <u>daşını</u> şikayet etmek için öğretmenine bağırdı).	Öğretmenim	1	2) c 1) b
(Etkinlik sırasında resmi <u>öğretmenine</u> gösterdi ve söyledi).	Kestim	2	3.2) c 2) c
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u> <u>daşından</u> resmi vermesini istedi).	Verirmisin?	3	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u> <u>daşına</u> bak dedi).	Bak	4	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında <u>öğretmenine</u> kestiklerini gösterdi).	Ayşe öğretmenim ben yaptım	5	3.1) c 2) c
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u> <u>daşı</u> Elif'i kışkırtmak istedi)	Elif böyle... benim	6	3.1) b 2) c

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce numarası</u>	<u>Taugh'ın(1984) dil kullanım maddeleri numarası</u>
(Etkinlik sırasında öğretmeninden elindeki resimlerden istedi).	Öğretmenim verirmisin?	7	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında öğretmeninden tekrar almasını istedi).	Verir misin?	8	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında öğretmenine arkadaşını şikayet etti).	Bana vermiyor Ayşe öğretmenim.	9	1) a 1) b
(Etkinlik sırasında öğretmeni, bakınca resimli dergilerin sayfa larını arkadaşının aldığı nı söyledi).	Elif alıyor	10	1) b 1) d
(Etkinlik sırasında arkadaş larını izledi. Kendi kendine çarptığını söyledi)	Aa çarptı	11	5) a 3.2) f
(Etkinlik sırasında öğretmenine arkadaş larını şikayet etti).	Ayşe öğretmenim Uğurla Ebru vermiyo	12	2) c 1) d 1) b

KUM ETKİNLİĞİ

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce numarası</u>	<u>Tough'in (1984) dil kullanım maddeleri numarası</u>
(Etkinlik sırasında yuva <u>arkadaşına</u> itirazda bu- lundu)	Ama Orkun	1	1) b 1) d
(Etkinlik sırasında aynı <u>arkadaşından</u> kovayı is- tedi)	Onu bana verir misin?	2	1) a
(Etkinlik sırasında aynı <u>arkadaşına</u> doldurduğunu söyledi).	Dolduruyorum.	3	3.1) c
(Etkinlik sırasında <u>öğ-</u> <u>retmenine</u> oynayacak mı? diyerek soru sordu)	Oyuncak mı?	4	3.1) c 2) c
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>meni</u> sorduğunda yaptıkla- rını gösterdi ve söyledi)	Yapıyorum, şe- kil	5	3.1) c
(Etkinlik sırasında yanın- daki <u>arkadaşına</u> soru sor- du).	Çok mu?	6	3.1) b
(Etkinlik sırasında aynı <u>arkadaşına</u> kendisinin olduğunu söyledi).	Benim	7	1) b
(Etkinlik sırasında aynı <u>arkadaşına</u> bir başka şek- lin kendisine ait olmadı- ğını söyledi).	Ben böyle yapmadı	8	3.1) c 1) b

Tough'ın(1984)

dil kullanım
maddeleri

numarası

Sözce

numarası

xy

(Etkinlik sırasında yuva
arkadaşı Derya'ya seslen-
di)

Deyya

9

1) a

2) c

(Etkinlik sırasında arkadaşı
Gizem'e seslendi).

Gidem

10

1) a

2) c

(Etkinlik sırasında aynı
arkadasına bir daha yapa-
cağını söyledi).

Bii daa yap-
cam

11

4) d

(Etkinlik sırasında yuva
arkadaşı Derya'ya bera-
ber yapmak istediğini söy-
ledi).

Deyya hep

12

2) c

2) d

(Etkinlik sırasında aynı
arkadasından güzel yap-
masını istedi).

Gücel yapdana

13

2) c

(Etkinlik sırasında aynı
arkadasına söyledi)

Beğendim

14

4) d

3.1) c

SERBEST SULU BOYA RESİM ETKİNLİĞİ

(Etkinliğin başında ar-
kadasına açık mor rengi
istediğini söyledi)

Açık mor

1

1) a

2) c

3.1) b

(Etkinlik sırasında aynı
yuva arkadaşı Yiğit'e ev
yapalım dedi)

Ev yapalım

2

2) d

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce</u> <u>numarası</u>	<u>Tough'ın(1984)</u> <u>dil kullanımı</u> <u>maddeleri</u> <u>numarası</u>
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u> <u>daşı</u> Yiğit'e yeşil boyama- sını söyledi).	Yeşil boya Yiğit	3	2) c 3.1) b
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u> <u>daşına</u> boyanın bitmediği- ni söyledi).	Boya bitmedi	4	3.1) f
(Etkinlik sırasında yanın- daki arkadaşını izledi <u>ken-</u> <u>di kendine</u> ifade etti)	Kırmızı oldu	5	3.2) c 3.2) b
(Etkinlik sırasında yanın- daki <u>arkadaşını</u> izledi, <u>kendi kendine</u> ifade etmeye devam etti).	Yiğit hepsi kırmızı bo- yadı	6	3.2) c 3.2) f
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>meninden</u> boyaya bakmasını istedi).	Ayşe Öğretme- nim kırmızı olmuyor	7	3.1) c 2) c
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> <u>meni</u> boya bitkimi diye sor- duğunda bitmediğini söyledi).	Bitmedi	8	3.1) c 3.1) d
(Etkinlik sırasında <u>arkada-</u> <u>şından</u> boya istedi).	Koyu mor	9	1) a 2) c 3.1) b
(Etkinlik sırasında <u>arka-</u> <u>daşına</u> , öğretmeninden ye- şil boyayı isteyeceğini söyledi).	Öğretmene soyliyem, yeşil	10	3.1) c 5) a

Kod numarası - DF Cinsiyeti - Erkek

Yaşı - Haziran 1989'da altı yaş iki aydır.

İşitme engelli öğrencinin verici dili etkinlikleride şöyledir:

KESME VE YAPIŞTIRMA ETKİNLİĞİ

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce numarası</u>	<u>Tough'ın (1984) dil kullanım maddeleri numarası</u>
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> Ba, öotmeni <u>meninin</u> resmine bakmasını istedi)		1	1) b 2) c 1) a
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> Iıı <u>meninin</u> bakmasını istedi).		2	2) c 1) a 1) b
(Etkinlik sırasında bir araba resmi buldu ve <u>kendi kendine</u> Ababa ifade etti).		3	3.1) a
(Etkinlik sırasında yuva Ame <u>arkadaşı</u> Ahmet'e seslendi ve bakmasını istedi)		4	2) c 1) a
(Etkinlik sırasında yuva Ba. <u>arkadaşı</u> Levent'in bak- masını istedi).		5	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> Öotmeni <u>menine</u> seslendi ve bakma- sını istedi).		6	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında tele- İhh, hırr vizyon ve aslan resmini buldu ve <u>öğretmenine</u> söy- ledi).		7	3.1) a

<u>x</u>	<u>y</u>	Sözce <u>numarası</u>	Tough'ın(1984) dil kullanım maddeleri <u>numarası</u>
(Etkinlik sırasında yanın- Beni daki arkadaşı resmini aldı. Kendisini göstererek <u>ar-</u> <u>kadaşına</u> kendisine ait ol- duğunu söyledi)		8	1) b 2) c
(Etkinlik sırasında kaşla- rını çattı <u>arkadaşına</u> el jesti ile resmi ters tuttu- ğunu anlattı.			
<u>KUM ETKİNLİĞİ</u>			
(Etkinlik sırasında tırmık için öğretmenine parmak kaldırdı. Daha sonra ko- va için ver dedi Ne dedi- ği tam anlaşılmadı)			
(Etkinlik sırasında öğret- meninden kürek istedi. Kar- şısında bulunan arkadaşı- nın elindekini göstererek yok olduğunu söylemek iste- di).			
(Etkinlik sırasında <u>kendi</u> Ou <u>kendine</u> kovanın dolu oldu- ğunu söyledi).		1	3.1) c 3.1) b

Tough'un (1984)
dil kullanım
maddeleri

Sözce

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>numarası</u>	<u>numarası</u>
(Etkinlik sırasında arka- daşına kumun fazla olduğu- nu yarı ses ve mimikle an- lattı Ne dediği tam anlaşıl- madı).			
<u>SERBEST SULU BOYA RESİM ETKİNLİĞİ</u>			
(Etkinliğin başında kendisi- ne soran <u>öğretmeninden</u> sarı boya istedi).	Sarı	1	3.1) b 1) a
(Etkinlik sırasında <u>öğret- menine</u> seslendi).	Aba	2	1) a 2) c
(Etkinlik sırasında <u>öğret- meni</u> resmini anlatmasını istediğinde yaptıklarını anlattı).	Kuş, ev	3	3.1) a
(Etkinlik sırasında <u>öğretme- nine</u> resmini anlatmaya de- vam etti).	Kırmızı, üneş	4	3.1) a

Kod numarası - DC Cinsiyeti Kız

Yaşı - Haziran 1989'da altı yaş dört aydır. İşitme engelli öğrencinin verici dili etkinliklerde şöyledir:

KESME VE YAPIŞTIRMA ETKİNLİĞİ

<u>x</u>	<u>y</u>	<u>Sözce numarası</u>	<u>Tough'ın(1984) dil kullanım maddeleri numarası</u>
(Etkinlik sırasında ses- siz çalıştı, resimleri aradı ve kesti. Resim- lerden birinde top gördü, eli ile havaya top atar gibi yaptı).			
(Etkinlik sırasında re- simlerden birinde deniz resmi görünce denizin hareketini yaptı. Ken- dine ait olmayan resim- lere eli ile jest yaparak kendi kendine benim de- ğil dedi. Ne söylediği anlaşılmadı.			

KUM ETKİNLİĞİ

(Etkinlik sırasında arkada-
şına kuma su dökmesini mi-
mik el ve baş hareketi
ile anlattı. Ne söylediği
anlaşılmadı.

Tough'ın(1984)
dil kullanım
maddeleri

x y Sözce numarası numarası

(Etkinlik sırasında öğret-
menine kum var(akıyor ol-
duğunu) dedi ve ıslak ol-
duğunu belirtti. Ne söy-
lediği anlaşılmadı.

SERBEST SULU BOYA RESİM ETKİNLİĞİ

(Etkinlik başında kendisine Mavi
soran <u>öğretmeninden</u> mavi
boya istedi)	1	3.1) b
1) a
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> Ölemenim
<u>menini</u> çağırdı ve kırmızı Ibıbı
boya istedi).	2	1) a
2) c
3.1) b
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> Bababı
<u>meni</u> resmini anlattırıldığın-
da bayrak yaptığını söy-
ledi).	3	3.1) a
(Etkinlik sırasında <u>öğret-</u> Ibıbı
<u>menine</u> ellerini yıkamak is-
tediğini belirtti).	4	2) c
1) a